7

D. Juan Antonio
de Zarate y Urbina

Cópiese la portada - Fórmese índice

M.S. fol. perg. foliado hasta el 56.

completo, bien tratado -

R = Iosepho Zamora. De Heredib.

instituend.

Solenis expositio ad textum in lege, ei qui 88. de hæredibus instituendis.

Autore D. D. Iosepho de Zamora

Inter singulares Caij paradoxos hoc unico lib. discursos
illa nobis illustrior visa est, quae a Iurisconsulto tractatur in
l. ei qui solvendo 88 de hæred. inst. quam deinceps famo-
siorem esse spondemus, utpote a vulgari interpretibus vindi-
catam est, suo nitore restitutam, plane antiquis novitijs
interpretibus, subcensemus adeo neglexerint hunc casum trac-
tantes, ut et falsas sententias Caio apponant, et decisiones
nequaquam paradoxas, sed prorsus vulgares ex verbis
Communicant. species a S.C. excitata ad illud Caput
Elij Sentij pertinet, in quo lex libertates impeditas
his debitoribus datas, qui iam solvendi idonei non sunt,
aut data libertate futuri est ut reddantur solvendo non
idonei, vel in fraudem eorum quae Bagg venetal. l. Iulianus 6. cod.
itaque species de debitore non idoneo Conceptus est sub hac for-
mula si Stichus servus meus heres erit tunc liber heres
quoque esto. Stichus liber et heres esto. Sic enim formula
huius institutionis Conditionalis ponitur, ut literas Coniun-
ctas, et similem formulæ Conditionali Continuam ex-
... ter. in l. 3 § 2 de hæredibus inst. præterquam quod nihil re-
fert, quod ab institutione Stichi formula ita incoeperit. Stichus liber
et heres esto, si Stichus heres erit liber heres esto. in l. si con.
ttl. 22. Sequitur omnino Cau ttl. utriusque formulæ potestas
sine Conditionis vim Confirmandam prorsus est l. l. si
in ttl. 22 et l. 3 § 2. et Iusti... in adnotata fab. in par.
lib 3 prin. 3. illatione 4. in hac specie quæret vinquam

n

Non obstante h. eliq. sentia Stiq. heres in tlt.o casu hereditatem adquirant. Scilicet Seruus tanquam heres necessarius iure institutionis, Titius autem tanquam Voluntarius, Conditionaliter Scriptus. Et respondet Gaius hunc Casum admirabilem quidem esse, id est Singularem, Peregrinum, et Circunstantijs eo modo institutionis fore, ut Stiq. heres existat, tametsi Creditores prestij Serui fraudentur. Huius decitionis illat.

Nº 2.

C. tur Super addit rationem quod licet Titius Conditionaliter Scriptus ad hereditatem n. aliter perueniat quam prius adita Conditio in forma specifica impleta reperiatur Conditio enim dispositionem Suspendit quousque specifice adimpleatur, l. qui heredi 44. l. pater 101. de Conditionib. et demonstrat. l. n. aliter 69 de leg. 3. porro Conditio Titij adscripta illa est si Seruus prius heres sit. heres Ciq. q. lex elia Sentia n. prius potest hereditatem defuncti debitoris eiusdem Titio herede Conditionali deferre quam Seruus, et liber et heres existat; unde est qd nec ante delatam nec post delatam Titio hereditatem lex libertatem impediat, nec impedire possit, et in primis antequam hereditas defuncti debitoris deferatur, vel adquiratur Titio heredi Voluntario lex elia n. potuit libertatem impedire, lex enim libertatem Serui Seruo in fraudem Creditorum datam n. aliter impedit quam si ex eodem tlt.o alius heres per legitimam delationem et adquisitionem existere possit l. si Titij sunt inst. l. 57 de heredib. inst. l. frater 63 § ult. ad Senatus C. treb. l. § in pr.o qui, et a qq. § licet inst. 2 qq. ex Causis manumit. Faber in pap. tit.o 6 pr.o 2. per solidas 2o illatione, et lib. 18 Coniecturarum Cap. 13. Cuia. lib. 64 resp.a Iuliani in dict. l. 5. lib. 57 Pauli ad edictum in d. l. 57 de hered. inst. repetentes Communiter in d. § 2. inst. quo Circa legem eliam Sentiam ex nra specie antequam hereditatem defuncti debitoris Titio heredi Conditionali ita deferatur, ut ex tlt.o heres existat aut existere Saltem possit, nec potuit nec debuit Serui libertatem impedire, deinde nec potest delato et adquisitam hereditatem Titio herede Conditionali lex potuit Serui libertatem impedire primo Cum huius modi delatio

Ad adquisitio in persona Titii Conditionalis he-
redis radicari non potuit nisi post existentiam Condi-
tionis ideo post hereditatem, et libertatem servo adqui-
sitam praepostera, et incivilis est illius libertatis he-
reditatisque ademptio simul Competit, quia quemadmo-
dum libertas semel inducta nec per legem Aeligsentiam
revocatur, ita heres semel existens numquam heres
esse desinit Vulgata l. 7. §. papinianus de minorib.
Donell. lib. 7. Com. Cap. 7. et 011. litera D. faber de erro.
di Cade. 27. errore 1. et alibi. respondentes in principio

N.º 3
ratio dubitandi ad Caium:

Plane haec decisio adeo certa inter expositores est
post fab. tit. 6 in pp. pro. 3. illatione 4. ut circa dictum in-
morandum esse non sit insuerit. Sed si Caius ita simpliciter
intelligat, falsa quidem ei sententia imponitur quod legi
de patebit ex sequi ratione dubitandi. Sic arguunt.
Si Stichus heres erit Titius heres esto, a debitore in idoneo
adiecta conditio est in fraudem legis Aeligsentiae adiecta quae
hic conditio tanquam in fraudem legis Aeligsentiae excogita-
ta remittenda est Titio heredi conditionali ita ut insu-
per habita conditione hereditas Titio deferatur et servus
Stichus in servitute retineatur, ut ex eius pretio Credi-
toris dimidiant Consequi est certa ars probat. Conci-
lium morientis debitoris hanc conditionem scribentis illud
est, ut ex una parte servum suum cum detrimento Creditorum
manumitteret et ex altera parte alterum heredem ex testo.
voluntarium habeat, ideo enim servi sui libertatem et heredi-
tatis adquisitionem in eo servo radicatam tanquam
specificam Conditionis formam adiecit, ut non aliter he-
reditas ad Titium voluntarium heredem Conditionalem deve-
niret, nisi prius Conditione specifice impleta, servus et
liber, et heres reperiatur necessarius. Conditio enim prius im-
plenda est d. l. qui heredi. 44. §. 1. patr. l. 61. de Condit. et demonstr.
sed Concilium testatoris debitoris praedicta conditionem ad-
scribentis illuderet, ut ex una parte servum suum cum fraude
Creditorum et ex altera Titium voluntarium heredem testamen.
haberet. hoc autem Concilium iuxta Creditorum fraudem ma-
nifestam et legis Aeligsentiae Circumveniendo. lex enim quia ita
detrimento Creditorum debitoris succurrit. nemo aliis ex
eo testo. heres existat aut existere posset d. §. licet. Inst. qui et
ex Causis manumit. l. Sabinus 55 (5) de hered. instit.
l. facta. 63. §. ult. ad trebell. sed praedictum Concilium cum
detrimento Clara est legis Circumventio=

2

N.º 1.=

Augut. ratio dubitandi d.ra Gayus=

Confirmatur hec ratio quia quamvis vera sit ratio decidendi a n.ro Gayo redita efficaciter concludere Steyi et Titiy heredes paritu futuros esse si conditio specifice impleatur, id tamen ipsi qd e ta violentus conclu. dere fraudulentior e, et Calidior maquinatio adver. sus legem esse censent, q. quidem debitor egenus ideo exquisita conditione hanc adiecit ut inuta eius leg. plurij heredes haberet, aut habere posset, postquam legislatoris contig inter famam defuncti debitoris atq. infamiam cre. ditorum adeo clementer intercessit, ut egeno debitori p. mitteret. in qualitj servum heredem necessarium, eiusq. cum di tramento creditorum habere dummodo illius ex tto. heres n existeret, nec existere posset ex quo, proxime ad legatum indubitant affirmandum e qualibet condi. tione seu modus huic dispositioni reluctantem eo fortius aleo, etia rescindendum esse quo violentius con. ditio seu modus vim legi inferre conatur, qualis e conditio in specie n.ri lex. excogitata, qd. patet in illis conditionib, quas legi Iulie de maritandis ordinib. et lg. falcidie, et similib, inferri conant l. g. sed et si 6 2. § ult. cum seq. l. g. cum tale 72 §. Mucia 5 l. mulier 74. de condi. et demo. l. adigere 6 in pr.o et § ult. de iure patronatus. l. g. qd bonis 15 §. 1. l. seius 27. ad l. falcidiam. Nemiram postquam lex Iulia pp. incrementum sobolis Romane decreuit, ut cumque dul. ted pnis iis immutabile, et privilegiis inutarenta excogitata fuit hec conditio in legatis titiy si n nup. serit, fiendum lego, et his similia quas conditiones si in forma specifica impleantur contra leg. Iuliam manifeste concludunt legatarios, et legatarias vidutate mori damnatos mediate cautione muciana, quae e forma specifica qua negative conditiones implentur l. muciana 6. l. si quis 18 l. cum sub conditione 67. l. uto 73 de cond. et dem. Hac tamen lex Iulia eo fortius conditiones has intercipit quo vehementius hae conditiones vim legi inferre conantur denique idipsum qd de leg. Iulia dicimus de l. g. etiam falcidia atque de edicto pretoris prodita est in l. 15 § 1. l. seius 27. ad l. g. falcidiam et l. que sub condit 8. vinet l. 72 de con. et dem. in institutione qo in ea specie quam Cyr. Gayo tractamus qdo Calidior conditio adscripta est, ut efficacius concludat, sti. Chyerum et titiy ingenium testamentarios heredes egeno debi. tori fore, eo fortius et contentiosiores ex lex. etia restituendum est predicta conditione reprobando ne lex alioquin prudentissima, et sapientissima vim pati videatur=

Cap. XXI. § Lex etiam transcendunt gradus institutionis

Postremo heredum assumptio probata adeo enim heres etiam servi in eo titulo abominati ex quo alter heres voluntarius aliquo saltem casu existere possit, ut etiam communes iuris regulas gradus primos institutionis non proximus inutiles transcedant, ut tandem deveniant ad secundum gradum voluntarii heredis, qui sine fraude creditorum existere potest ad hoc ut servus sit heres l. si ii §. de heredibus instit. sed in presenti specie quam cum Caro tractamus, lex etiam conditionem institutionis et libertatis transcendere debet, ut deveniat ad tertium gradum ex eo titulo voluntario cum quod sine fraude creditorum existere potest. Consequentia evidenter probatur, quia longe facilius est conditiones ad cautas remittere, quam gradum institutionis non omnino inutilem transcendere, quo gradus quidem institutionis regulam non transcedunt, nisi propter dictum cum intestamentum et extrinsecam graduum nullitatem l. 3. § ult. l. 12. cum in eternam de liberis et posth. l. ex facto 43 § lucius 2 de vulgari et pup. l. si filius 55 de heredibus instit. arg. tx in. l. praeterit 8. § a primo gradu de bonorum possess contra tabulas lib. 4. qq. africani in l. ex postumus 44 § quod Iulius lib. q. Papiniani et lib. 15 consilium quem in ditis Lucanus in. l. 43. § 2. de vulgari Donell. lib. 6. Com. Cap. 13. ibi, Gr. litera A. Acosta in Cap. cum pater de testam. prima parte lib. sed ideo filio n. 52. cum seqq. Lazaratroqui lib. 1 selectorum cap. & Duarenus ad titulum de liberis et post. Cap. 3. § si praesenti specie. Cum gradus servi non proximus inutilis lex etiam transcendit ut ad voluntarium heredem secundo gradu scriptum deveniat qui sine detrimento creditorum existere potest, adversum sequitur necessario conditionem etiam transcendi remitti debere in hac nostra specie. Cum ad hoc conditione remissa tertius voluntarius heres existat, non tamquam conditionalis, sed tamquam pure scriptus, quo ratio probabilior inde educatur si animadvertamus legem etiam sentiam legem esse perfectam non vero legem minus quam perfectam quod quidem non solum in fraudem creditorum manumittere vetat, etiam manumissiones in fraudem factas irritat, quod est lex perfecta. Ulp. in fragm. titolo 1. § 3 et alio ii. pondit affirmandum est ad legem perfecte sentit continere non solum in fraudem factam irritare verum etiam conditiones in fraudem creditorum remittere l. debitorum et de cetera cum supra citatis, Donell. lib. 1 Com. Cap. 5 sex Catullus in meo mantra dialogo 2. cum in notis ad predict. Ulpianum fama in pag. lib. 2 prior. r. Max. 2. tamen de similis dubitandi ratio adduci poterat ex l. si ii 55 in uita Celsus 82 de

N. 6

pmittuntur aliqua

hæredibus insti. Verum tamen quod argumentum hoc ex præmissis iam facile Principiis intelligi potest, supersedemus = Quibus

ita pro ratione dubitandi contra communem interpretationem præmissis opere pretium in præsenti unam et alteram adnotationem observare, ex quibus certa est et nova ad consultum nostrum cognitio resultavit et primo observandum est dubium esse in hoc articulo quem; circa modum et tempus, quo lex Ælia Sentia libertates in fraudem creditorum ex testamento datas irritat, ex qua alius testamentarius voluntarius hæres existere potest quippe cum a leg. 51 Pauli ad edictum, et lib. 23 eiusdem Pauli et Ant. Fab. in papin. tit. 6. prin. 2. ill. 1. et 12. explicata quod eadem lex Ælia Sentia iuncta l. testamentaria 12 tabularum hæreditatem cogni debitoris voluntario hæredi in quaqumque testamenti parte scripto decernit, tunc enim confirmato testamento atque ideo confirmata delatione in persona hæredis voluntarii libertates in quaqunque parte testamenti relictas usque adeo uno actu directo irritat, ut quamvis prædictus voluntarius postea repudiet aut intra tempus repudiandi moriatur libertates semel irritæ nunquam convalescant. Vis enim et potestas unico dumtaxat ducet, ut hæreditatem impediti libertatem voluntario hæredi deferat. Ceterum et hæc delatio et legis dispositio caduca efficiatur per repudiationem aut mortem hæredis voluntarii ante aditionem defuncti, lex Ælia nec libertatibus iam irritis, nec de fama defuncti debitoris amplius liberat, quinimmo et bona hæreditaria et servum, cuius libertas impedita est creditoribus tradidit, ut possideant nomine defuncti debitoris etiam cum infamia publice acciones ab intestato distrahuntur huius opinionis ratio apud enumeratos duplex redditur, altera generalis, et altera specialis generalis ratio desumitur ex sententia communiter recepta qua docemur legis virtutem nequaquam esse, manere vel in suspenso quinimmo unico actu et unica tantum delatione prorsus assumi quod de lege testamentaria 12 tab. et lege et universaliter affirmatur indeque fundum illud principium dimanavit quod docet nec in suis nec in legitimis hæredibus successionem esse cuiusdam delationis, quia lex uno actu tantum ea sumit, nec suspensa eius virtus manet, ut sic faciat sequenti gradui delationem, si prima caduca efficiatur l. 1 § secundum de suis et legit. Paul. lib. 4. sent. tit. 8. § in hæreditatem +

Ulpianus in frag. tit. 26. § si plures, Treboniã. in suo tit. §. placebat penult. inst. de legit. agn. succet. Cujac. in allegatis locis, et lib. 4 obs. Cap. 6. et lib. 6. responsorũ Pa pĩ. in l. 39. ff. de succes. edict. fab. de errore. d. Cade 29. er rore 10. lib. 2. Conject. Cap. 12. Donell. lib. 7 Com. Cap. 2. et lib. 3. Cap. 4. Balent. in tract. de liberis et post. Cap. 9 n.º 10 =

N.º 7
ratio particularis expenditur l. q. §. qui et aqq. l. si locuplex §§ ff. de manum. tit. et l. § eodẽ =

Specialis vero ratio huius rationis in l. ẽlia sen tia deducitur in l. cũ hereditas. §. qui et agg. et l. si locuples §. ff. de manum. tit. et l. in fraudẽ §. tt. eodẽ. tit. ex qua mirib. ita argumentatur Cuia, et faber. Si lex ẽlia Sentia libertates in eo tit. datas, ex quo altera voluntarius constare potest irrevocabiliter ñ irritaret, sed tantũ irritationis actus suspenderet quousq. defectu fraudis apareret, Contrario erit procul dubio in allegatis mirib. ut postquam locuplex heres voluntarius hereditatẽ cogniti debitoris agnovit, deberet lex ẽlia Sentia libertates interim suspensas confirmare, quia postquam locuplex heres voluntarius hereditatẽ cogniti debitoris agnovit Creditoris hereditariis iam ñ periclitatur tam etsi servus in eo tit. manumissus perveniat ad libertatẽ nulla enim fraus propter libertates hereditariis fieri videatur quia locupletẽ heredẽ debitorẽ iam habet ex quo solidũ debitum con sequantur. preterea si animadvertamus dictũ hunc heredem semel agnoscentẽ nequaquam posse separationis bonorũ beneficio deinceps impetrare, ut solius debitoris bona distrahantur, quod quidem beneficium separationis ab herede ipso nec petitur nec impetratur quia sponte, et cũ iure deliberandi hereditati solvendo ñ idoneo se implicuit, hoc enim beneficium proprium ẽ Creditorũ hereditariorũ, qui sibi potius consulent defuncti debitoris bona ex edicto separant ne sequentis heredis Creditores cũ Creditoribus defuncti testatoris concurrant l. 1. §. l. cũ seqti et l. 3. cũ seqti de separat. faber in par. tit. 6 prĩo §. illat. 2 cũ seqti. Cuias. lib. 23 qq. Papi. et lib. 12 resp. eiusdẽ in l. 3. et 4 eiusdẽ de separat. in presenti autẽ specie, in pru dentes imo inepti fuissent Creditores hereditarii de separatione ex edicto impetrarent, cũ separationẽ ñ impetrata he redẽ voluntariũ cũ omnib. eius bonis obnoxiũ sibi habeant. Cũ enim eo iure beneficium inventarii ñ dũ proditũ fuisset, quod longa post secula emanavit l. ult. C. de iure deliberandi noverit Cap. 2) oportebat predictũ heredẽ locupletẽ omnib. hereditariis oneribus, etiam ultra vires hereditarias ob noxium manere l. more §. de adquir. heredit. l. 3 de bonorũ posset. tit. generali l. 2 C. de hereditate actione venditã

Quae licet ita sint nil minus in praedicta specie magis est Creditorum sequiritas, quoniam cum ex hac heredis aditione lex tamen etiam libertates in fraudem datas non confirmat: quod ex eo est quia eo tempore quo hereditatem egeni debitoris heredi debitiles detulit libertates in eo testamento datas sine suspensione irrevocabiliter lex irritabit; ita ut unus idemque sit actus irritandi libertates, et actus deferendi hereditatem; alioquin si lex in suspenso maneret, quousque fraudis eventu expectaret praedictas libertates renati daneerit, quae post aditam demum hereditatem sine fraude Creditorum in praedicta specie competere possunt =

N.° 8

Reiicitur interpretatio contra tempus in quo irritat libertates

Sed quamquam haec plura et subtilia speciose dicantur, verius tamen ille legis etiam sententias tam praeiudicialis verum quam maliti numeris in aliqua libertas in fraudem Creditorum data irritari potest, et debet irrevocabiliter irritare, nec uno tantum actu ita conueniunt, ut uno eodemque actu hereditatem voluntario heredi deferat, et libertates in eo testamento scriptas irrevocabiliter irritat quin immo potestas legis etiam et pietas in eo lucet, ut libertates in eo testamento datas prudenter suspendat, et quasi conditionaliter retineat, quousque per delationem voluntarii heredis collatam explorent lex utrum is voluntario detrimento sine fraude Creditorum, at vero is necessario heredi etiam cum detrimento Creditorum egenus debitor adhaerere debeat, ita si voluntarius sponte hereditatem agnoscat, tunc demum datas libertates efficaciter lex irritat, si vero voluntarius aut nollet adhire aut intra tempus deliberandi moriatur aut denique suspectam dicere hereditates tunc lege suspensos antea, et quasi conditionales libertates confirmat, quae assumptio a Paulo Castr. et Bartulo evidenter probatur ex lege facta 63. § ult. ad trebell. Concordat textus in l. 5. in l. 83. § ult. de heredib. inst. in quibus non solum etiam lex testamentaria adiuuante ita egeni debitoris hereditatem voluntario heredi defert, ut libertates in eo testamento datas pactis delationis nunquam irritet, nunimo suspendit, quousque de eventu voluntariae delationis tandem constet adeo ut si voluntarius institutus suspectam egeni debitoris hereditatem adire recusat tunc lex suspensas libertates etiam confirmat ad eum effectum, ut voluntarius institutus adire recusans ad trebellianicam coactionem, servo postulante adire cogatur eidemque servo manumisso hereditatem Domini egeni restituere cogatur, nec plane est ut faber lib. 23 con. cap. 18. prolixas et frivolas disputationes contexat

N. 9. Atq imprimis ex rationibus quas ob quas Gayus in ea spe-
cie afirmat prevere, dic dificile verie, ut in ea specie locus
sit coactioni trebellianicae, cuius ratione servus et heres
et liber efficiatur, illa a Cuj.to elegantissime tradita, quod licet cum
ex uno capite, heres, qui sponte et coacte semel agnovit
non potest deinceps desinere esse heres l. 7 § Papinianus
de min. nam lex ferei 88 in fine de hered. inst. atque ex alio capite
plerumque etiam sanctum sit, ut libertates in eo testamento datas cum
tendit, ex quo aliquis heres existit aut existere potest l.
55 et 53 de hered. inst. l. hereditas § l. locuples 53 de
man. test. consequens omnino videbatur in praesenti specie coa-
ctioni trebellianicae locum nec esse quoniam consequens videatur
ut libertates semel data non valerent iam vero si libertas
et gratis data in praesenti specie ex eo concedenda est
quia sponte vel coactus aliquis heres existat trebellianicae
restitutioni locus non est, nam hereditas ex trebelliano
ei restituere potest, quo servus est uno nec coactio adversus
fiduciarium impetranda est ab eo qui etiam potest coactione
servus mansurus est l. heres 52 § 1 cum l. seqq. ang tex in l.
Cod. 16 §. ult. ad trebell. Donell. lib. 7 Com. Cap. 22. et ibi
Osilg littera C. Curat. lib. iam d. q. Cap. et lib. 20 considerat
quae in l. 52 et 53 tabet lib. 18 Eneccet Cap. 8 quae rationes
ita intellectas consultus teneatur redolet in d. l. 63 § ult.
ibi nam licet deliberante servo heres adierit hereditatem
non tamen potest libertas servo competere quasi in fraudem
creditorum facta licet heres locuples sit= Ad hunc

N.° 10= alia etiam subtilis ratio in praesenti specie occurrebat propter
quam et coactio trebellianica impedienda fuerit illa videlicet
quod lex etiam quod ... cum de detrimento creditorum heredes
egeno debitori permittat, ut heredes necessarios sibi faciat in-
audiolas enim ferre in l. etiam sentio ut servus hic necessarius
heres non fiat § 2 inst. qq. ex caus. man. n. licet Ulp. intra
ptio t § ab eo ii, et plane existimamus nullam in iure
speciem, adhunc articulum pertinentem reperiri, in qua dicatur
servus egeni debitoris necessarius heres ei non existat, quia
cum ita sit, in praesenti tamen specie ex in d. l. facta 63 §
ult. et d. l. 83 § ult. de hered. inst. procul dubio servus
ille ad cuius potestatem heres fiduciarius coactus adit,
et restituit hereditatem voluntariam heres esto Domino
debitori defuncto ratio e evidens a fabro ubi primo

Beni observata, quia scilicet servus hic in praesenti spe-
cie, nec per legitimam nec per trebellianum, nec per pegasianum
S.C.tum cogi potest, ut invitus possit ad postulandam tre-
bellianicam coactionem adversus fiduciarium heredem adire
recusantem. Plane si semel servus sponte, non iussit
et heredem recusantem ex trebelliano coegerit, efficietur qui-
dem servus qualiter necessarius heres l. 44. postulanti
l. apud Julianum 11. § ult. ara ff. in l. Cod. 16 § ult. ad trebell.
Verum hoc minus quamquam est etiam si fidei commissarius
voluntarius ingenuus fiduciarium heredem recusantem ex
trebelliano coegerit, non poterit deinceps hereditaria onera
subire l. apud Julianum 11. § pen. ult. ad trebellianum l. 1. § si
quis 4 de separat. Donell lib. 7. Com. Cap. 28. faber Conject.
lib. 18 Cap. 7. cum seq. verum tamen diversa haec omnino
sunt. quia licet post impetratam coactionem hic servus
efficiatur necessarius, eo modo quo et ipse liber fidei-
commissarius necessarius post coactionem efficeretur
tamen servus ex l. hoc S.C.to cogere, ut inventius
ad postulationem, prius inauditum et insolens est quo
circa affirmandum est, servum in hac specie heredem esse volun-
tarium ex lege etiam sententia propter quam causam Sabconta
Otus affirmat dixisse ut hic servus fideicommissarius he-
redem adversum adire recusantem cogere posse quod quidem hic
servus erit e contrario voluntarius et non necessarius, et tam
plane tametsi in eodem articulo eiusdem S.C.ti trebell. non alii
casus reperiantur in quo servus manumissus, cui precarium
hereditas ex S.C.to restituenda est existat demum non volun-
tarius heres veluti in l. apud Julianum 11. § antepen. l. 44 et
Cod. 16 § ult. l. si aliena 52 § ult. cum seqq. ad trebell. verum ta-
men quod servus egeni debitoris manumissus in fraudem
creditorum existat voluntarius et non necessarius heres
casus est in praesenti admirabilis propter quam causam recte
admonuit faber ubi primo allegatum S.C. delusse
leo sunt potius ad libros suos paradoxorum referre
quam ad libros fidei commissorum ex quorum faber 2.dus
desumptus est ut patet in Laijs epigraphe, verum tamen
quamquam dubitationes a nobis assignatas et a Celto delibatas
concludere in praesenti specie videantur coactionem trebellia-
nicam servo in fraudem manumisso deneganda non esse, nihilomi-
nus tamen Laijs concludit coactionem trebellianicam servo det

Serviendaq; eius libertatis ritualisq; dq; ut liber et servus
efficiatur tanquam eius libertas extincta non fuerit sed dum-
taxat suspensa. Tandem dictus detitionis [illegible] anno
N. 11 [illegible] reddita in supremo Senatus, Cuius sensus hic est, qd tametsi
heres voluntatem [illegible] semel agnoscens, non potuit decernere esse heres,
proindeq; videbatur libertatis in articulo legis [illegible] perpetuo [illegible]
tam manere, verum tamen quia in specie Coactionis trebellianice
actam heres, qui coactus adiit, quoad omnes iuris effectus actionum ac
heres, qui coactus adiit, quoad [illegible] est ac si numquam heres fuisset
[illegible] et [illegible] perinde est ac si nunquam heres fuisset
adeo ut nec quartam trebellianicam lucratur l. nq qd 14. § 1.
quis. t. l. in qui suspectam 20 et § sequ. rescriptis 14. ad trebell. § 6.
versic. sed si recusa inst. de fidei. Com. hered. Donell. lib.
11. Com. Cap. 22. Cap. 23. faber de error. lib. 50 error. 5. Cuius. lib. 11
obs. Cap. 3. [illegible] lib. obs. Cap. 43. Sarment. lib. 2 Select. Cap.
N. 16. ideo in presenti specie lex etiam in favorem eiusdem debitoris
inclinata servum hunc Domino defuncto heredem esse permisit
quemadmodum etiam philosophus Caius similiter ingenuus [illegible]
scriptus fuisset lex permitteret defuncto debitori saltem
hereditati servum heredem necessarium ita similiter in presenti specie
ita quia ad iuris effectus scriptus heres ingenuus perinde est
ac si scriptus non fuisset, qd non ita accipiendum est, ut faber Cavil-
lando Contendit lib. 18. Com. Cap. 13. quasi velit lex etiam [illegible]
servum [illegible] directo liberum heredemque facere perinde ac si nullus
alius adscriptus fuisset; hic enim sensus evidenter falsus est
alioquin fideicommissaria hereditas transiret ad intellectum
directe hereditatis et precaria substitutio migraret ad intellectum
directe substitutionis, qd [illegible] negat et manifestum
negatur in d. l. 88. § ult. de hered. inst. quinimo si C. sententia
sincerius accipiatur, id dumtaxat decidit servum fore domino
debitori et heredem et liberum, non iure directo sed iure precario
mediante scilicet Coactione trebellianica, cum enim lex potuit
testatoris voluntati obsequari noluit iura voluntati et I. C.
[illegible] iura secundare qd plane [illegible] [illegible]
[illegible] substitutionem [illegible] ad intellectum directe [illegible]
nisi traduxerit qd admissum nequaquam est excepta Causa
militaris [illegible] et quamquam hec eadem assumptio [illegible] plurimis
rationibus [illegible] pluribus amplius illustrari [illegible]
tamen excludentes supersedemus dummodo sciamus
id ipsum [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] hereditas [illegible]

p

Quem tex[tum] fabr[a] aliquando rescribens Consecus legis clig. potestatis in suspenso operari ad statis ex illis Sabis Colligitur ante incipiendo exit a substituto, in qq Paulus, n dixit simpliciter tt[s]. a 2[do] gradu inchoari eo modo quo ed. ipsis afirmatur in l. 3. § ult de liberis & posthu. l. ex facto 45 § lucius 2. de Vulg. C. ij iaj Citatis. sed potius certi ordinis seriegt procedendi C.[tum] expressit ea scilicet ut 2[do] gradu quidem inchoet, deinde ad primum secundi gradus lex recurrat, si voluntarius secundus heres repudiet, tandem ad ipsis licet sub diversis speciebus probatur evidenter ex tex. in l. 2. § ult. de statu liber. quo loco tametsi lex etiam animad vertat libertatem datam esse in fraudem Creditorum, et ea tamen n cavitat, sed potius suspendit, quousque Creditorum voluntas explorent, si n Creditores iura sua adversus heredem voluntarium exequatur tunc lex libertatis irritat; ceterum si Creditores iura sua heredi scripto remittant lex libertatis antea suspensa se[n]t[enti]o[n]is, hoc eadem assumptio probatur ex tex. in l. 18 in prin. qui et a qq. quos diutius immoramur. admonemus. I Consultus illud cuius fuit mentio in. 83. §. de heredib., inst. cui quodam senatus consultum factum ad legem etiam sententiam, et as S. C.[tum] Pegasianum quemadmodum n S. C.[ta] C.[ta] ad loxationes principis, et ad orationes ad leges & Senatus Consulta fieri solebant, ita S. C.[ta] fieri Consuevisse palam reperiet =

N.[o] 12

Desolvuntur ratio nes ab interlocutore adducte p[ro] sua opinione =

Quib. ita presumptioni nra contra Cuias, & fabrum disputatis iaj adversariorum rationes in hoc articulo incidentes n obstant, & primum n obst illa, quae ex decem pexali desumuntur in l. 1. § secundum, de suis & legit. & § placebat ven. inst. de legit agnat. succe. iunctis Paul. & Ulp. in iaj, & sextes quidem n Citatis unde fatemur l. decem pexalem in articulo tt[s]. uno duntaxat actu consumi, nec in suspenso operari modo loquamur de successione suorum, seu legitimorum in linea transversali agnatorum, quae lex 12. tabularum, in ut. linea unica tantum consumit, que dilatio si per repudiationem, t abstentionem caduca postea fiat lex ulterius n porrigit. sed psam probat ex aliquotis verbis qui difficultas, ut radicitus evat observandum est legem decem pexalem in suorum & legitimorum

Heredy vocationem duas lineas fecisse alteram suorum heredum esse, alteram suorum heredum in linea directa agnatorum alteram legitimorum in linea transversali agnatorum in illis verbis si suus heres non extaret primus agnatus familiam habeto lex pronunciatio 195 § 1. l. liberorum 220 in princ. de verborum significatione...

[illegible]

Cuius in eadem l. pronunciatio, et alibi infinities ... differentes suorum et agnatorum lineam nexio ... tantum quasi lex negaverit filios nepotes et deinceps in linea directa suorum patrum avorum atavorum suos agnatos esse, quibus evidenter hoc falsum fuisset filiis enim et natos esse ... deinceps in linea directa descendentes et sui sunt, et pariter agnati in tertio gradu agnationis l. filius 12 de suis et legitim. l. 1 § unico l. ... § proximiores, de gradibus et affin. l. 4 § ... quis ordo in bonor. poss. ...

[illegible]

Excedit Donell. lib. 1 Com. Cap. 2

R

N.° 13
Quare in suis non sit successio exponitur

Iam vero si de duplici iam linea agnatorum parte loquamur quoad primam lineam suorum attinet coacta iuris ratio persuadet legem decemviralem in primo gradu suorum heredum uno recto atque unica adquisitione consumi, ratio est, quia cognati in lineam rectam suorum necessarii heredes sunt, quibus non delata hereditas sed necessario adquisita, imo si proprie loqui velimus nec delata nec adquisita, sed in illis continuata, hanc enim dominii adquisitionem appellatio suorum prae se fert, quasi non alii sed sibimet ipsis heredes existant l. in suis ff. de liber. et posth. et Vulgatus, quo circa cum lex decemviralis primum gradum suitatis filiorum reparat, et deinceps ita in vita distinguat, ut nec deliberare, nec repudiare nec adire possint fateri necesse est legem in primo gradu consumi ita ut nec ultra ire, nec retro redire possit, per rectum si animadvertimus beneficium abstentionis praetorium esse, non legitimum l. cum hereditate ff. de adquir. heredit. l. filius ff. de vulgari. itaque quoad primam lineam suorum heredum attinet res expedita; in transversali agnatorum linea negotium habet insuperabile cui sapientiores manus dare cogunt transversales enim quales sunt fratres consanguinei aut patrui, non sunt utrumque heredes necessarii, quippe sui non sunt, sed tantum voluntarii heredes, quibus deliberare et repudiare liberum est, quo circa, si proximior qui tempore mortis aut delatae hereditatis sequentes antecessit repudiaverit, nulla profecto ratio est cur hereditas ad sequentem gradum non moveret, ad tamen iuris testimonia supra allegata dicent in sequentem, quo circa affirmamus legem decemviralem in locum item a ratione motam in primo gradu transversalis agnationis se se existere, ratio est, quia si ultra primum gradum licuisset nunquam eundem finem haberet, proinde debiti creditores nusquam haberent cum quo herede convenienda foret ratio rationis est, quia agnatorum gradus infinitus est l. 2. §. ult. atque ideo si vero si lex XII. tab. inter agnatos transversales gradualem faceret intestatum delationem hereditatis, atque in suis singulis gradibus legitima deliberandi tempora concessisset, quae varia quidem sunt nunquam tamen centum dierum minora l. 2. ff. quo. deliberandi in infinitum lex iret cum captionem creditorum quae ratio eo usque robustior est, ut quamvis praetor permutatione non hanc iuris civilis regulam correxerit, praeiudicata tamen ratione ut supremam usurpavit tot tempora omnium personarum coerceret.

et primum gradum legitimorum, per eundem legitimi bonorum possessio-
nis unica tamen delatione consumerent, l. 1. in prin. et § videndum 11.
ff. unde legit. ... sed ex cogna-
torum ordine in ... agnat. et quidquid ... in ...
... ad significandam seriem agnatorum ... l. 2.
§ agnati de suis et leg. ... infinitatem non importat
hoc enim fuisset impossibile ... seriem si animadvertamus legem
aut ... explicant ... § agnati de suis et leg. in hac agna-
torum successione seu vocatione de agnatis superstitibus dun-
taxat loquitur, seu loquitur, aut saltem de iam conceptis in utero
qui conceptione temporis agnatum illud attingerent de cuius
successione tractatur l. ... duob. ... de suis et legitimis
nihilominus tamen quatenus fructus, et captio creditorum
concernitur. adeo immensa est agnationis series, ut si omnes gra-
dus superstites cum suo iure deliberandi spectandi fuissent nec
tempus nec finis esset, ut facile probat ex his quae facile tractant
C. in l. 1. ... de gradib. et affinit. et Paulus in sententiis
ubi proxime relatus, quod circa lex decemviralis prudentem et gra-
... de primo tantum gradu curavit, qui si ... caducum ... erat
... vocat. ut creditores ... debitum suo exspectarent
l. 1 in prin. ... successione ... si ... gradum ... vocaret ...
primum gradum ... vocaret, et sic in infinitum ... enim vero ut

N. 14 Qua ratio Praetor ... 12 tab. emenda-uit in successione.

inter leges decemvirales, et leges illas in articulo observandi con-
... differentia continerent ... occurrent, quae annotavimus ... habil.
... eminus tamen quia hoc ... ex ... praetorii
ant, interpretes tamen circa legum quae circa praetorii successi-
nem ideo ... inmorandum est, ... potissime ad praetori-
prudentia in emendatione legis ... lege sit longe admi-
nistraverit, et ab interpretes ... Praetor vero hunc
... rigorem (edicti legis) emendavit, eo tamen temperamen-
to, circa curam creditorum, ut ... legis in ... in here-
dibus ... edicti successionis ... primum ...
... cum legis ... consensit ut delationem bonorum possessionis
quae ex successione proxima legitime descendit unico actu
et delatione consumat, adeo, ut ... plures ... gra-
dus existant, hic bonorum possessio ... legitime in pri-
mo tantum gradu consumatur, non est enim bonorum possessio
gradualis, quod ... Iustinianus in ... § pla-
cebat, ... et sic ex cognatorum ordine sed Ulpianus

6

In l. 1 § sed licenay, ff. ex. et post d. de Succes. edict. cuius ratio apud Pretorem illa eadem est, quam lege movet nec successorium civile edictum faceret alias in infinitum iret, propter agnationis naturam juncta beneficio iuris deliberandi, quae tum in l. 2 § 2 de suis et legitimis, itaque hac bonorum possessioni unica delatione consumpta innovavit contrarium Pretor ad capite illico proinde cognati bonorum possessionem, sive enim directi agnati sive idem illi, qui proinde legitimi respectu bonorum venire debent proinde cognati bonorum possessionem admittunt l. cum heredi ff. § filius quis ordo in bonor. possess. idest de legit. agnat. Verbo hanc proinde legitimi bonorum possessionem gradualem fecit Pretor usque ad tertium agnationis cognationisque gradum l. 1 § hec autem l. octavi gradus et unde cognati, Paulus lib. 4 Sent. tit. 11 quibus et gen. ... conservavit enim Pretor in hac graduali temporis serie, etiam si beneficium deliberandi contingat intra creditorum magnopere non ledit, si enim causam primi gradus parentum et liberorum saepius ad longiora tempora propter sanguinis reverentiam indulgent, l. 1 § largius de Succes. edict. si inquam hanc causam scripsi, tota series edicti successorii usque ad sextum gradum duos solidos annos iacentis hereditatis non adimplet. etiam si singulis gradibus dies centum atribuas l. 2 de iure deliberandi § si in ira de Succes. edicto. cum huiusmodi rationem si ad Pretoris providentiam spectat, creditorum curam agere ne suorum iure diutius frustrentur ad eius etiam Pretoris munus spectet, ne agnati precipitentur l. 1 § largius 12. licet enim de tantum emolumento tractetur non tamen ratam ... ... in festinatione perit propter onera hereditaria, et alterius alienum quod subire potest; denique si interrogaveris propter hanc causam Pretor in Succes. edict. ad sextum definitum gradum et non ultra procederit: Respondemus id fecisse Pretorem primo propter curam creditorum secundo propter rationem, quam Paulus reddit lib. 4 Sent. tit. 11 et § ult. et modestinus in l. 4 in prin. de gradibus, et atinus. primum quatenus ius succedendi concernit tam ex lege tam ex Pretore illi tantum sunt agnati cognatique, qui ad hunc succedunt, et saltem in utero iam concepti concurrerunt. agnato cognatoque, de cuius successione tractatur l. filius 6. cum duobus seqq. de suis et legit. observavit quod prudenter Pretor ex vulgi mortalitatis metu, supremum gradum agnationis et cognationis, qui cum agnato ascendenti de cuius successione

Ratio ob quam Pretor sextum tantum cognationis fecit

†

Tractatu, Concurrere potuit Sextus gradus esse si illi adiciamus
ex Sobrino, Sobrinaque natos, qui gradus septimus attingunt Cui.
ubi proxime et lg. 1. §. Cy. de Cognat. lg. 4. de gradib. ad quam rem per-
tinet profunda Pap. sententia in lg. octavi gradus 3. lg. in qua-
Cy. de leg. it. Cognat. quam non moramur, illud tamen admonemus
hanc Sexti gradus fictionem a Pretore factam, ad illas tantum suc-
cessiones pertinere, quae ex Pretore, vel ex lege defferuntur. Caeterum ad
alias, quae non ex lege tantum, sed ex voluntate morentis deferuntur
veluti in maioratibus, idem commisi Cognatio agnatioque in infini-
tum sen centur pater natorum, et qui nascentur ab illis, ut tractant
DD. in lg. unum in familia lg. vete. §. patre. filius Pater § Cy. locorum
de feu. 2. ubi Scholastici et Dramatici bonus in specie huius
deferentis locus fab. lib. 4. Connect. Cap. 9 =

N. 15
Solvuntur ant.ta
Cau. et Iabri:

Quae Cy ita sint
ta circa lege, quam circa Pretorem in sum. 1a elucet ratio di-
ferentis in causam, et modum operandi legis ejusdem, et inter cau-
sam, et modum operandi legis decemviralis, lex enim circa centra
in ttt.o in quo voluntarius haeres scribitur adiecto servo cohaere-
de cuius libertas cohaeredum, seu Creditores fraudare potest me-
dia se se interponit, inter famam coeni debitoris defuncti, et inter
indemnitatem Creditorum § licet 2. inst. qui ex causis manu. Ulpi. in
frag. § ultimo. 11. Cui duplici periculo occurrere lex nequaquam
potest, nisi eo operandi temperamento procedat, ut iures suas
quasi in suspenso, et conditionaliter dispenset, si enim eo illo
actu in quo defuncti debitoris haereditas voluntario scripto
deferi cohaeredi servi libertatem, efficaciter libertatem auctet fa-
ma miceri debitoris publice subhastationis iniuriae obnoxiam
relinqueret quippe scripto repudiante aut intra moras delibe-
randi moriente coeni debitoris proprio defuncti nomine tamquam
le Coctaris, et in praedalis dominis bona venderentur § licet 2 ejq.
cx. et ubi theophilus! a Cuius eximi e laudatus lib 64. ...
ni in lg 11 de haered. inst. dum de si eodem illo actu quo lex volun-
tario haereditatem deferat indigente creditoris, iniuria irrogaret
ut per se patet, in hoc autem operandi modo longa mora non est
nec indigens Creditorum iniuria. quod quidem tempus deliberandi
quod voluntario scripto textus indulgeat centum duntaxat dies
sunt lg. 2. de iure deliber. lg. 1. § sententia centesimus de succ.
edict. qua celebri voluntario quidem haerede excluso lex contesta
debitoris haereditatem servo tamquam necessario sine iure delibe-
randi deferat in quo arbitrio longior mora est legis decem
viralis, qua legis ejusdem lex enim decem viralis tamen

Medium si se interponat inter incolumitatem Creditorum et legitimam successionem liberi Romani ab intestato morientis, pro tamen potestate legitimorum heredum agere, ut ultra primum gradum absque gravissima Creditorum iniuria procederetur quibus nulla ratione hereditatem legitimis deferat, nisi ut Creditores hereditarii heredem habeant cum quo contrahant ... [illegible] ... ultra primum gradum ... procederetur, ex circumstantiis et negotiis ... [illegible] ..., ut ... explicavimus, quo circa lex statim heredem vocat, cum quo Creditores expediantur hereditas enim ... adeuntem ... cum onere ... et cum suo iure deliberandi, quia ... enim non ante se ... immiscet, quod si ... explorat sibi ... manere ... Creditores ... non possunt ... [illegible] ... ubi publica lege ... = Ad hoc minus obstat ... ex ... [illegible] ... in fraudem ... codice ... respondemus post aditionem ... locupletis ... Creditores hereditarios ... non periclitari ... libertatibus non prodire quominus post aditionem locupletissimi heredis ... quia lex ... prudentes ... heredem ... locupletissimum ... debitoris hereditatem agnoscere ... libertates ... datas ... quae quilibet ... locupletissimus ... [illegible] ... 25 ... 43 ... Donell. ... 6 ... Communiter in ... 8 ad leg. ... Creditoribus ... manumissi ... Creditoribus respondere potest, quid autem ab officio amicitiae et beneficiis enormibus excogitari potest, quam in fraudem heredis prudentis ... pietatis et misericordiae ... defuncti periculo salvavit ... libertatis ... post aditionem hereditatis ab herede locupleto ... libertates ... tamen ... Creditores, heres tamen ... periclitatus ... falsum videretur =

Quibus ita ... annotatis ... ad ... resolutionem ... necesse est, et quidem ... lib. 9. Coniecturarum Capite ... Caput.

Hereditas transit ad heredem cum iure deliberandi

N. 16 disolvuntur ... qui ... adleg. §§ de man. tit. ... adleg. § ... eodem =

N. 17

Cuius n. heres heredes voluntarios n. solus sub illa Conditione institutus est
sub hac Conditione Si Titius aut. et Seius etiam institutus est sub.
expressa temporis adiectione, liquido significata per adverbium
illud tunc quoque. et quamquam quaelibet Conditio tempus etiam
tacite involvit, in quo institutionis effectus tamen id tempus
expresse adiicit, illa ipsa adiectio illud ponendum momen-
tum quod habet, ut in ipso extremo temporis momento insti-
tutio essentialiter incipiat, et ante illud extremum essentialiter nu-
lla sit, quasi antea nec acta, nec scripta l. 4. § ult. de Con.
et demonst. l. Gallus 29. § tunc si quis de liber. et posth. pla-
ne cum in tit. Conditionalis est, absque expressa temporis de-
nominatione, tametsi nec Conditio nec tacitum tempus semi-
net, adhuc tamen subest in titulo institutionis saltem conditio-
nalis, quae iam a tempore tituli adiudicandus est l. si alienum
49. § in extraneis l. liber 59. § Titius de heredib. inst.
l. cum 8. de tit. l. priora in princ. de leg. 3. l. pene. de re-
gul. iuris, licet tamen si expressa temporis demonstratio
ne adiecta interim dies pendet tempus, pendet nulla me-
moria nullus vestigium institutionis est l. hereditas 39. de adq.
heredit. quam institutio nulla essentialiter habet, quam res auxi-
lio etiam quam institutio nulla essentialiter habet, quam res amoeni
mo exemplo, ex formula Galli Aquili illustrat. Faber, apud
quem posthumus Aquilianus n. instituit sub speciali Conditione
Si filius meus me vivo morietur nepos ex eo heres esto quamvis n.
sub hac formula institutionis Concepta in tempus filii morientis
radicatio institutionis differetur, quam tacitum tempus inest in Con-
ditione l. si dies. 21. Cum seqq. quod diu ligati l. scita 45. § ult. de
dil. leg. 2. nihilominus tamen quam simpliciter Conditionalis esset
absque expressa temporis demonstratione diiudicandum dicimus
valore, et substantiam fuisset n. quidem ex tempore filii morientis
sed ex tit. tempore dl. si in alienum 49. § in extraneis de heredib.
inst. cum supra citatis, Posteoli posthumi Aquiliani institutio ex
tempore scripti tit. referatur inutilis institutio erit quam eo tempo-
re posthumus Aquilianus alienus posthumus est n. suus
quippe tunc natus, inter suos n. nasceretur, quam a patre adhuc su-
perstite vinceretur, quod per ea in § posthumo 22 inst. de leg. et ivit ex
competentes, quod periculum ut evitaret Gallus proprii Copiationem ex-
pressam, tempus etiam expressum institutioni adiecit, ita Si filius
meus me vivo morietur, tunc si quis nepos quod adverbium n. illud
temporis significatum, usque adeo institutionem demonstrati
temporis extremitate circumscripsit, ut ante illam nulla institutio

Explicatur formula Galli Aquilii circa institutionem posthumi alieni =

Nec institutionis intellectus perire Conecate ex qua Circumscriptione deptec resultat, ut posthumus hic recte institutus appareat quo quidem in illa temporis extremitate, non iam alienus, sed suus est, quia sublato patre, iam primum suitatis gradum posthumus hic nepos occupat lg. posth. § filius de liberis, et posth. lg. 8. de inuisto rupto lg. 1 § sciendum de suis et legit. lg. scripto) unde liberi quam aduersus significationem ita praetor fabri exempla caueerunt Ciuas. Acerta Ecotoma. et latl. ind. lg. Gallus ==

N.o 18- Ex qua doctrina fabri informula nostri Galli resoluitur in qua Titius heres Voluntarius non solum sub simplici Conditione instituit, si Sticus heres erit Titius heres esto - si enim sub hac tantum formula institueret nihil esset facilius quam Conditionem uti fraudulentam, ut nos arbitramur quippe haec Conditio si heres erit Circa personam heredis necessarij Concepta, nec delationem, nec Contingentiam, quia Conditio, quae necessaria extrema est Conditionis intellectum non meretur lg. si ea 28 de Condit. inst. d. lg. si pupilus 3. § de nouat. quo Circa remissa Conditione futurum esse, ut Titius pure solus coeri debitoris heres fuisset quia existente Voluntario herede libertas serui incurtaret lg. 55. lg. 57. et lg. 60. de heredib. inst. Ceterum Galli Cautela ea fuit, ut post simplicem Conditionem tempus etiam expresse illud adiiceret, ita si Sticus heres erit tunc Titius quoque heres esto, cuius adiectionis potestate effectum esse ut Conditione Itaque fraudulenta tamquam inutili subducta adhuc tamen Titius heres non reperiatur nec ei pure deferatur hereditas, quippe post Conditionem remissam subest tempus expressum quod nunquam aparet nisi Sticus heres existat quando quidem tempus illud expressum extremitas illa in qua Sticus esse incepit, si Sticus heres non existat Titij institutio nulla est tempus illud atque Titij institutio stricte limitata nunquam ad illud tempus defuncti morti debitoris recurrere potest ut in ambo illo tempore Titius pure scriptus intelligatur d. lg. Gallus 29. d. lg. 4. § ult. de. Condit. et demonst. uncta lg. hereditas 28 de hered. inst. Verum tamen formam hanc fabri interpretationem unius telo Conficimus nimirum quanto ingeniosior et Callidior debitor coerus proposita Circa Voluntarij heredis institutionem ita sibi benignior fraus aduersus legem etiam resultat cum debitor hic animaduerteret Conditionem non sufficere ad tempus expressum sese Conuertit eo indubitante Consilio, ut sequi irreparabile lex etiam inferret, hoc autem Consilium omnino vanum est, quia lege facilius longe est expressum tempus Conditioni dictum subtrahere quam Conditionem

Conditionaria non est propria Conditio

N.º 13.

remitere, et plane si Conditionem tamquam fraudulentam re-
mittit mao propere ad mirandum non est, quod tempus expressum quasi
fraudulentum subducat aperte quippe institutiones ex certo
tempore factas tempus non viciat quinimo tempus viciatur
et detrahatur, ut sine Conditione et tempore pura rema-
nebit institutio § heres to inst. de heredib. inst. l. hereditas
34 eodem tit. Donell. lib. 6. Com. Cap. 13. Cuias lib. 3 obs. Cap. 34.
et lib. 2. ad africanum in l. 33 de vul. faver de errore decade
22 errore 1. Hac ergo interpretatione recepta natura iam
aperiri necesse est, quem prius mirum proponimus, ut series spe-
cies et dimitto agnoscantur. speciem quae a I. C. propositam hanc esse
censemus debitor egenus cum enixe optaret servum suum factum he-
redem necessarium, atque insuper optaret titius faceret heredem volun-
tarium de cuius amicitia sperabat fore, ut hereditatem suam tamen
si non idonea adiret hanc simplicem formam institutionis con-
cedit titius heres erit titius heres esto nimirum ad hoc ut talis
institutio simpliciter conditionalis evaderet nulla alio verba
nec adverbia desiderant, ut in similis institutionis formula
aparet in l. 3. § 2 de hered. inst. l. si intt.º 22. si quis omnes Cau. ttt.ª l. ex
parte 58 de adquir. hered. l. si titio 16. de condit. inst. ceterum cum mucrde-
bitor animadverteret hanc institutionem et precipue conditionem
fraudulentam ferendo animadvertit
plicem etiam remissam iri, ut pote fraudulentam titio voluntariam heredi deferen-
hereditatem suam quasi pure relictam titio voluntariam heredi deferen.
dam esse, sequentem institutionem clausulam sine gradum adiectam sti-
lus heres erit, Stichus autem heres erit tunc quoque titius heres esto
qua secunda clausula titij heredis amicitiam, et pietatem tacite ad-
monebit, debitor egenus ne hereditatem suam post remissam condi-
tionem sibi pure deferendam adiret, quinimo tacite admonebit, ut
puram delationem repudiaret eo consilio quod sciret legem etiam post re-
pudiatam a voluntario herede hereditatem conferendam eterum suctuam
ad stichum heredem necessarium, unde lex etiam ut supra probavimus
nec ima actunc una delatione consumitur quinimo dum volun-
tario heredi hereditatem pure refert suspensam, et quasi conditiona-
les relinquit statutas servorum libertates, ut eas efficaciter confir-
met, si voluntarius repudiaverit facta l. facta 64 § ult. ad treb.
l. si n. 83. § 1. l. si. bis 52. de heredib. inst. cum alijs supra expressis.
titius autem voluntarius heres cum hac defuncti debitoris ani-
mam voluntatem tam expressam quam ex 2.da institutionis clau-
sula. observaret delatam sibi pure hereditatem expressam pra-
du repudiavit cognovit non fore ut post repudiationem sua
lex etiam libertatem suspensam stichi confirmaret quam primi-
sam conditionem in suspenso retinebat quousque voluntarij heredis

Voluntatem exploraret, ex allegatis Jurib. et rationib.; itaq. lege clia postquam titius Voluntarius heres hereditatem in primo gradu et Juxi legatam repudiauit, statutum Stici Voluntatem excepit cum qd fuit heredis domino debitori necessarium, in hac specie quesita fuit tunc quoque titius heres esse possit ex 2.da clausula sive in gradu in quo sibimet ipsi substitutus est sub hac forma: Sticus heres n exit. Sticus autem heres n exit, tunc titius quoque heres esto: Respondet Gaius in hac specie fore ut uterque heres existat scilicet Sticus necessarius ex p.o gradu, titius autem Voluntarius ex 2.do gradu=

N.o 20 Adaptata species Verbis C.ti=

In qua facti serui Vere paradoxica illud duntaxat superest, ut eam Verbis C.ti et formula Verius ita adaptemus, ut Certum perspicuum faciamus qd ut nihilo apareat, admonemur nobis talem exploratam esse formulam institutionis, apud tex. nun integram n extare, quin potius plures formule Verba desiderari, ut recte eius gramatica atq. stantiei Verborum latina significatione Contare recte possit que asumptio ex pluribus indicijs manifestis probatur, primum ex eo quia Gaius neque id tantum intenderet, ut Stici libertatem et hereditatem poneret tanquam Conditionem specificam expressam ad institutionem titij heredis Voluntarij. n ita formula Concepperet Sticus heres esto si Sticus heres erit titius quoque heres esto nemerum ad significandam predictam Conditionem specificam ad institutionem titij Voluntarij duo illa aduerbia tunc quoque n tantum superflua Verum etiam impropria omnino esse lg. 3. §. 2. de heredib. insti. lg. sicut ttl.o 22. ff si quis omiss. Cau. ttl.i lg ex parte §8. de adquir. hered. lg si titius 16. de Condit inst. in qq uerb. eadem Conditio specifico et institutio reperitur et tamen illa duo aduerbia: tunc quoque n reperiuntur quia ad predictum effectum esse superflua, et impropria, quia aduerbium quoque est aduerbium implicatiuum, cuius Vna significatio similis iterationem significat ut iam Vidissimus, illud plane Constat qd si iurisprudentes nihil aliud propter enarratam Conditionem specificam absque profundiori emphasi demonstrari intendat. latam formulam asumptor numquam fuisse, quam alibi nunquam reperies, et quanquam aduerbium illud tunc temporis significatiuum in predictis formulis assumeret, ad hoc ut tempus qd in Conditionib. tacite inest expressum plerumque demonstraret uti potest in formula Galli Aquilij, et in lg 4 § ult. de Condit. et demonst. effectus ex predicto aduerbio resultantes nihilominus tamen illa Coniunctio aduerbij quoque, ad predictos effectus nulla ibi reperies= deinde eadem asumptio (scilicet formula institutionis in tex. uno integrandi)

+

Directorie prob. quia quamvis Gaius enarret Stichum servum institutum
esse eius tamen institutio n. ponitur in formula in tex.u scripta ibi
n. tantum inscribitur Si Stichus heres erit tunc titius quoque heres
esto Cum tamen tota formula scribenda foret ita scribi oporte
bat Stichus heres esto si Stichus heres n. erit tunc titius quoque heres
esto arg. tx in l. 3 § 2. de heredib. inst. Cum supra allegatis, ubi vi
damus formulam in tx integram n. extare iam vero quia pro
hibet affirmare alia plura in formula desiderari quando certum
est proximam formule partem desiderari, scilicet servi insti
tutionem. Denique hec eadem asumptio clarius patet quia latina
et iuridica significatio adverbi quoque. qd in institutione titij
heredis voluntarij asumitur, n. constat nisi idem titius sit in
primo gradu institutus, et in 2. gradu sibimet ipsi quoque
substitutus quippe adverbium quoque n. significat id ipsum qd semel,
aut pariter. quin imo implicatum sive reduplicatum est, qd.
eiusdem casus aut similis iterum significat, ut patet apud
Julium Sect. 2. apud Verrem ibi quinto quoque anno tota Sicilia cen
setur Cuius rationis census est, qd singulis quinquenniis iterum et
iterum tota Sicilia censeatur, idem in libro censuales magistri
sensus referatur propter predicta capitat. que provinciales
per singulis capitibus pendebant l. 1. C. de capitat. civium censi
bus eximenda lib. 11. et ibi Cuy Platea, et Pigna Deinde
3° quoque die, et 5. quoque die apud Ulp. in l. 1. § item quesitum 12.
ff. de aqua cottidiana et estiv. et in l. 1. ff. de glande legenda, idem.
significat, qd 3° iterum die, et 5.to iterum die loquitur n. ibidem
C.tus de repetito casu servitutis aquarum adque de repetito glan-
dis legendi usu deinde l. 2. Labio ff. de pac. ubi intendit qd.
scilicet pactum n. solum contrahere, et verbis, et per epistolam ve
rum etiam alio modo inducere alio iterum modo idest, inter docen
tes quoque, ut ibi interpretatur Bartolus et in l. unica ff. de eo
qd certo loco. Salicetus in l. 3 C. de his que vi metusve causa
n.° 8. Micael. de regimine mundi q. 3. n. 24. et 25. Brissonius
et Joanes Mabal. in lexico verbo quoque. Si adverbium quoque
in persona titij asumptum vera, et latina significationem habet opor
tet ipsum titium semel fuisse institutum, atque iterum sibimet ipsi substi
tutum alioquin verbi significatione verificatio quo circa verbis
et menti Gaij nos conformemus integram formulam ita suple- formula tx restituta.
mus Stichus heres esto si Stichus heres erit, titius heres esto qd si titius
heres n. erit. Stichus autem heres erit tunc titius quoque heres esto

5

N.º 21 Ex qua formula ita restituta euidenter resoluatur species, &
rerum supra nobis iam non audit. proposita in primis nam quia prima
conditio in 1.º gradu opposita in fraudem legis eliditur, et eam remitten-
dam esse censemus, atque in eodem gradu debitoris hereditatem titio volun-
tario heredi tanquam pure scripto deferatam, hoc non ex causa ... adeo
1.ª & 2.ª ratio dubitandi a nobis supra proposita n.º 3, & 4. Quam satis-
faciant labri interpretes sup. d. n.os 18. & 19., ut ibi probauimus, deinde
ex eadem formula constat, quod statu voluntarius heres eniram debenti
debitoris voluntatem obseruantem, ex eodem 1.º gradu repudiauerint
fore ut lege etiam statutam servi libertatem, quam in suspenso tenet per
rogeris iterum confirmet non expectato 2.º gradu. Certe iam videamus quid
felix etiam uno actu non consumitur, nec eodem illo actu in quo voluntario
hereditatem deferatur, servo necessarii libertatem irritat, ut supra late proba-
uimus ex l. 63 § ulti. ff. ad trebell. cum suis concernentibus iam explicatis
tandem ex eadem formula constat, titium voluntarium heredem, qui ex 1.º gra-
du repudiauit, ex 2.º iam gradu iterum factum heredem pariter cum stico
necessario, cuius libertas, & hereditas per legem confirmata iam est
nempe ex consilio titius ex 1.º gradu repudiauit, ut suspensam sti-
ci libertatem in eodem gradu lex confirmaret, post cuius confirma-
tionem rogatus titius in 3.º vocatus potest venire: frequens non est ut una
eademque persona in 1.º gradu instituatur, & sibimet ipsi in 2.º substituatur Potest quis in 1.º institui et 2.º sibi substitui
l. 1. § si proponatur ff. si quis omiss. caus. test. l. recusare 1. § titius ff.
ad trebell. Donell. lib. 7 com. cap. 12. faber de error. decade 32. error. 1.
post Bart. & Accurs. in l. filio 12 de uulg. Castrensis in d. l. 6. § 1. ad
trebell., & plane uniuersum huius paradoxi pondus in hac substi-
tutione consistat, quam cum interpretes non deprehenderint eos
~~...~~ hac usque aberrasse mirum non est nos autem ex acri, & ut
asserimus significationem deprehendimus, in quo arbitrio nostri
cinerere complacemus certum non scimus hanc esse germanam
verbi significatione non excludamus contendimus tamen
in explicatiua habere significationem, quae simul tacitatem ex
iteratione resultantem importet ex uerbis, & doctoribus citatis.

N.º 22 Sed contra hanc nouam interpretationem duplex erit replica-
bis, et primum oritur, nullum in nostra formula extare vestigium, quod
eniret voluntatem deferenti debitoris, quod istam admonitiones
suae deprecationis sit cuius ratione titium voluntarium heredem deprecata.

Dt ex 1.º gradu suam hereditatem eo consilio repudiet ut fi-
cta suspectam fidei libertatem resuscitet herede inquam eni
xa voluntas, ex nulla formulae parte deprehenditur, quippe haec
voluntas ipsimet testatori contraria videtur, de quo concedendum
non est, ideo tamen voluntarium, ex omni gradu instituere, ut ti-
tulus ex 1.º vel 2.do vel ulteriori gradu repudiet, quinimo cen-
sendum est, ideo eum ex omni gradu instituere, ut testamenta
et quam primum suam hereditatem agnoscat: glo. tx in l. 13 § ult.
cum seq. ff. de testam. militis iuncto fab. lib. 18 conject. cap. 15. Cui
obiectioni respondemus, enixam hanc testatoris voluntatem
ex vehementi inditio in formula deprehendi, quippe substi-
tutio vulgaris, quae uni eidemque personae fit, unum tantum volun-
tatis casum comprehendit, non vero casum impotentiae, ut doctores
appellant, ad tx in l. 1 § 5. et l. Iulianus 26. ff. si quis omissa cau.
testi. casum non impotentiae, in hac substitutionis specie locum habere
non potest, fructa non imo incepte, quia deberet ipse aut mortuus
aut deportatus aut capta substituerit, quod scilicet casus
impotentiae Cuia. lib. 16 quest. in d. l. Iulianus si quis omiss.
et nos videm in solemni, in commentariis ad illum tx. fab.
de errore decade 32. error. 6. post Bart. in l. Tubeculla ff. de
condict. inst. Continet vero haec substitutio uni eidemque per-
sonae facta solius liberae voluntatis casu cuius ratione
testator tamen sibi instituto sibi heredem facere, ei tamen
expressam licentiam, et liberam facit facultatem, ut aliquo conscien-
tio, et super habito fastidio delatam hereditatem repudiet
iam vero haec licentia heredi voluntario in 1.º gradu facta
dependet enixam testatoris voluntatem, in praesenti specie
deprehenderit, qui non alio consilio super habito, alioquin re-
pudiationem condonare videtur, nisi ut heredem admoneat
de sua enixa voluntate, quae exortum haberi non potest nisi ex 1.º
gradu heres voluntarius repudiet licet non mirer testator et ex
secundo heres exortum per hoc per eliam fidei libertatem iri nisi mediante
repudiatione, ad confirmationem ejusdem libertatem locum eius ex-
citeter, post quam libertatem semel confirmatam in promptu est 2.da
voluntarius heredis institutio ut cum facto parite convenian l. 1. §
si prope si quis omiss. et l. g. recurare 6 § ad trebell.

N.° 23

Rursus obijcies in nostro interpretandi genere difficultates illas non saluari quas contra communem interpretem supra obiecimus quippe in nostro dicendi genere vehementior debitoris testatoris fraus deprehenditur, qui in ista lege per certos institutionis et substitutionis anfractus sibi eos heredes cum pernicie creditorum constituit proindeque in hoc dicendi modo, afirmandum videbatur legem etiam in 1.° gradu repudiationem servi pendentis libertatem non confirmaturam, quinimo tam ex 1.° quam ex 2.° debitoris hereditatem titio quasi pure scripto delaturam, ut ex utroque gradu exploraret, an voluntarius heres existeret, cum non voluntarius existere ex aliquo gradu potest nunquam necessarie ex lege defert hereditas, adeo ut propterea hanc cam [illegible] primo gradu praetermisisse titius a secundo gradu unquam [illegible] ex [illegible] de hered. inst. argumento etiam ex in lege [illegible] §. et lege qui solvendo 60 et lege [illegible] 84 eodem tit. cui non consequens videbatur tunc quod titius heres voluntarius, ex 1.° 2.° ue gradu heres solus exclusio servo necessario existat, si utroque gradu voluntarius repudiarit, tam demum lege pendentem servi libertatem confirmet, ita, ut solus necessarius excluso voluntario herede existat, haec non procedendi servi, et [illegible] propositio, et nostris [illegible] conformior esse videtur.

Cuius argumenta respondemus testatorem quidem quantum eius intentum consequendi consilium fraudis adhibuisse et quidem calidissimum. Caeterum cum huiusmodi consilij euentus, ex sola testatoris dispositione non pendeat. Sed ex pietate officio et amicitia titij heredis voluntarij, qui propter misericordiae contemplationem fraudis particeps dici nunquam potest, si praeceptam cum suo periculo damnosam hereditatem agnoscere paratus est, ideo lex dicta huius consilio occurri nunquam potest, imo frustra, et absque creditorum emolumento occurrerit, postquam certum esse incipit titium voluntarium ea esse animi destinatione affirmatum, ut nec ex 1.° nec ex 2.° nec ex ulteriori gradu hereditatem pure sibi delatam agnoscturus sit

Nisi prius lex ad 2.^dam dilationem ex 2.do gradu migrauit atq. Unico tantum textu rem totam explicemus existimamus in his negotiis Circumstantiis alterum heredem necesse esse quia uterq. heres existat, Servus scilicet ex 1.° gradu titius autem ex 2.do quod Venomon est, tunc quia solus heres Servus necessarius post omnes titii voluntarii repudiationes, heres existat ad Creditoribus infuchiosum, imo pernitiosum est, tum deniq. quia cognus debitor ab intestato moriatur, quod a legis proposito alienum est ... quibus finis ille est legis et Creditoribus precipuus, quod scilicet titius solus existat, expectandus diutius non est, nec in hac aliud superest remedium, nisi noua alia lex Senatusve C.^tum huic Casui singulari occurrat, quod equidem ipsum fuisset, et a naturali misericordia alienum, Ceterum si replicaueris hac titii voluntarii heredis aditionem nec pietatem, nec officium esse, sed potius fraudis participationem, respondemus in primis assumptionem esse falsam quod nunquam aduersarium probabitur, nihil non prohibet inniogatum, adeo pium, et miserabile testatoris Consilium aliquem Calidum ad pietatis officium per heredem voluntarium Converti frequenter accidit non ut idipsum quod testatoribus tam quam honorum prohibitum est heredibus, tamen tamquam bonum permitatur, ut patet ex reiensu plurium Conditionum, quas a testatoribus impositas lex remisit, ut improprias tamen eas ab heredibus, et legatariis tam honestas impleri tamquam honestas impleri impensas laudat exp. tx in l. 9. patrem 19. quae in fraud. Credit. l. 9. 5 § siquis ff de donat. int. Cum Concordantibus, licet non Pacto iuris iurandi religionem heredibus, legatariisq. remittat, quam tamen hec Conditio soli iuri non Pro bonis moribus Contraria est ideo non Voluntari in implemento lex Conlaudat. l. 9. antistius 62. de adquir. heredit. l. 9. municipum 97. de Condit. et demonst. Albericus Gentilis lib. 1. lict. Cap. 2. Ducarinus aditum

41

De Conditionib. instit. Cap. 4. Otts. ad Donell. lib. 8. Cap. 32. littera M. Cuiac. lib. 5. obs. Cap. 1. deinde tamen si le[ge] Iulia Conditiones illas remittat, quae heredes legatariosque sterilitatem important, quia tamen imperabantur per dictas Conditiones ab heredib. et legatarijs laudabiliter impleri etiam cum damno reipublicae, quae ciuib. et legitima prole in bello et pace fraudatur, ut in l. 64. § ult. de Condit. et demonst. aliud non est Conditiones esse turpes, ut boni mores aduersas aliudere, uere tamen contrarias propter utilitatem duntaxat, non vero necessarior. respectus, ubi eleganter obseruauit Socinus, et post eum Albericus, et Otts. ut, et proxime non et bonis morib. aduersas, quas tolleranter l. Conditionis § de Condit. inst. reliquas autem Conditiones quatenus testator Consilij consensit a lege remittantur cum tamen implementum ex parte heredis non impedita imo tanquam plenum obsequij Conlaudatur dlg. antecessores dlg. patris qui in fraudem Credit. l. si heres 68. § ult. ad trebell. propius huius generis est Conditio quam cum Parano tractamus, in cuius implemento Voluntaria virtus misericordiae et honestate amicitiae enitet. elucet deinde Rmus P. in herede Voluntario de quo loquimur nullam fraudis suspicionem subire quando quidem paratus est post existentiam necessarij heredis damnosam eorum debitoris hereditatem cum suo periculo, et onere, adire, atque etiam eundem non proprij serui manumissi, non enim minorem esse iacturam facit heres, quam Creditor hic autem iactura omnem suspitionem fraudis euertit —

Postremo loco obuenit verba nostri tx. ibi nam si tertius antequam seruus ex test.o heres extiterit heres esse potest. Sed huic P. Rmus nequaquam Gaium significari posse tertium Voluntarium, remissa Conditione et tempore hereditatem ex primo gradu ante seruum necessarium adire posse, nec deinde inficiari legem etiam remissa Conditione et tempore hereditatem tertio Voluntario

n. 24

in primo gradu deferre puri, virum Gaius in predicta spe-

 15

De 2.do gradu tantum loquitur, ut patet ex illis verbis tunc titius quoque heres esto. iunctis his, quae iam supra ad horum verborum explicationem congessimus in quibus demonstravimus Gaium loqui de gradu substitutionis, docet § Gaius quod ex gradu vulgaris substitutionis numquam titius voluntarius heres erit, nisi postquam servus iam extiterit. quippe lex ex 2.do gradu hereditatem titio vel deferat, nisi post confirmatam libertatem, et hereditatem ex persona titii propter rationes iam explicatas, tamen pro coronide admonemus posse hic oportere dubitari de quodam, de quo nos iam pridem dubitare meminimus, utique scilicet in eo casu in quo duntaxat servus ab egeno debitore institutus sit cum tamquam necessarium heredem lege elia tueatur adversus legitimum, et alium abintestato venientem qui paratus sit damnosam hereditatem abintestato adire, de qua specie tractare videtur l. fratres 27. Cod. de inoffic. tt.o, et ibi Baldus Salicetus Jason in quo articulo censemus legitimum abintestato venientem audiendum nequaquam esse quin immo servum necessarium heredem futurum in primis per eundem tex. in d. l. 27. in quo ille legitimus, qui per querelam inofficiosi tt.i adversus servum necessarium venire vult nequaquam admittatur. quare si veram amamus tex. ille non loquitur de egeno debitore, quando quidem de illa hereditate tractatur, quam multi fratres testatoris per querelam ambitiose persequerant, inditium ergo, ut credamus hereditatem locupletem esse, et creditoribus idoneam. Deinde tametsi tex. ille de egeno debitore loqueretur adhuc tamen legitimus alia ratione audiendus erat quippe tunc lex elia voluntarium heredem excluso servo admitti, quando voluntario aut ex tt.o aut abintestato ex l. quoniam [illegible] hereditas deferri. § licet 2 inst. qq. ex causis man. licet, ne alias honorificentia tt.i miserum debitorem privare videatur per legem proposito alienum est illud unum dubitari poterat verum egenus ille

Debitor, qui certo scit se testamentarium heredem voluntarium
inventurum esse fraudem legi faciat si solum servum heredem
faciat, cum alioquin sciat fore, ut voluntarius suam agnos-
cat hereditatem, in quo articulo censemus predictum debi-
torem legi fraudem non facere, ratio est duplex, prima
quia quamvis certo sciat voluntarium esse instituendum et
agniturum esse non tamen tenetur eum immodico periculo rei fa-
miliaris instituere, secundaria est, quod per legem etiam vo-
luntarium in hac specie debitor instituere non tenetur lex non
alia, quod prudenter presumitur, omnem voluntarium heredem
cuius debitoris hereditatem resuscitaturum esse non potuit nec
tacite, nec expresse iubere verum servo voluntarium saltem
quantumvis amicissimus instituatur, quippe contra suam
prudentem presumptionem lex iuberet, quod lex nec tacite
nec expresse iubet, perindeque nulla fraus legi fit in tali
omissione. Explicit casus singularis Gaii ad laudem
beatae Mariae Virginis

Finis singularis Gaii Paradoxis in quo qui
solvendo [illegible] di heredibus instituendis =

2

Solēns. Cōm̄ēātō ad

txum in lg Nexatus 63 de Cond. indeb. ex lib. Inito Singularium Gaij

A D. D. Josepho d Zamora Prim. salm. Antr.

N.° 1

Quanquam vere praeterito in eunte pollicitus sim auditoribus
Opuimi me in Comentariis ad Caiy in 2.do hoc loco Com-
mentarium tx in lg Sticus 33. di Statu liber: Cy tamen
quadri mesti vacationum mearum, et in hunc Caij Casum in-
cidisse, qui refert in d. lg. nexatius, ita me difficultatis mag-
nitudo, et tractationis dignitas occupavit, ut non potuerim
ab illo animum iudiciisque diceri, praesertim cy viderent
Interpretes nostros adeo incredibiles hunc Casum esse
Censere, ut afirmare non dubitant non solum inter iuris an-
tores controversam verum etiam omnino falsam praesentis
Caij atque Nexatij decisionem esse, quo stimulo admoniti
contendum fortius est, ut non solum probabilis verum etiam certa
admirabilis evadat, decisum proponitur itaque Nexatius Ga-
ius ex Nexatio Casum sequentem Scilicet promitendi
nupper stipulationi Sticum servum nominatim promisisse
Ceterum traditionis tempore eundem Sticum statu liberum factum
Creditorem solvisse, in hac specie Caius quaerit tam di libera-
tione promisoris si liberatio ex tali solutione contingat,
quam ex Conditione indebiti. si illa liberatio ex tali solu-
tione contingat sicque illa duo parita, et Correlativa esse scilicet
indebiti Conditionem Cesare si liberatio ex solutione contin-
gat, sive re liberatio non contingat indebiti solutionem com-
petere lg. 38. § qui hominem 3. lg. 34. § ult. di Solutionibus lg. 26.
§ 13. lg. Cy his. 32. § 1. lg. 66. di Cond. indebiti. qd adeo verum esse con-
venit ex istimatur. ut tamquam iuris regula ex alleg. iuribus,
Circumferatur Conditionem Cesare si liberatio contingat, Con- — Indebiti Conditio, Cessat, ubi liberatio in solutione Contingit, et Competit Conditio, ubi solutione non liberatur
ditionem vero Competere si liberatio non contingat; quaerit
ergo in praesenti specie Caius, ut cum debitor qui Sticum spo-
pondit alter promisisset eundem statuliberum factum solvat, libe-
retur necne. Deinde, ut cum liberatione non contingente possit
debitor Sticum statuliberum tamquam indebitum repetere inquantie

Ex tra Communionj regulari Caput & Dl. Gaius nec liberationem ex Solutione Statuliberis Conuenire nec eiusdem tanquam indebiti soluti repetitionem competere (nec liberationem ex Solutione) quod responsum paradoxi admirationem, imo falsi Censuram apud recentiores meruit, per inde sederint Comunem illam regulam violari, quae docet repetitionem debitori competere cuius reis nomine Cuius solutione liberationem continget ex alleg. iuribus, nec admirationem se dandam, nec contumaciam emoliendam, quia quod perspicit Gaius speciosissimo illo ratione rerensu, quo tamen decisionis validissimam rationem reddidit inquit non ideo in proposita specie liberationem per Statuliberum non Contingere Solutionem quam debitor propter statuliberis pendentem spem Statuj sapulat plene non fecerit lg. ult. si ex noxali Causa agat. Deinde docet repetitionem tanquam indebiti Solutionem non Conuenire quia negari non potest Statui debitum esse specifice ex forma et verbis stipulationis =

No. 7. Exponitur facta ibi Conclusio et nostra deducitur =

Ex quo responso ita explicato hec Conclusio litteralis inferta scilicet promissorem certi hominis in specie qui cum statuliberum factum soluit ab obligatione niquaquam liberari nec praeterea cum tanquam indebitum Condicere posse, et plane si in hac Conclusioni negatiue Concepta defendenda, nulla urgente difficultate occurreret, quam illa, quam DD. Comiscunt, adiecta ex Huloqui axiomate supra relata Casus poni, nec paradoxicus fuisset, nec diopus inscriptione singularis Gaij quod quidem et frequens, et necessarium plerumque est, ut hec regula Gaij negatiue Concepta, ut ab ipso in praesenti Concepta Vera sit, quod fatentur Bartol Castr. et Albert. ad nostrum tex. Cuiac. 7 quaest. Africani. in lg. 38. § 3 de Solutionibus. fauent

Qui rem debitam et Comodato deposito et. debitoris rem reddiderit, aut Corruptam non liberatur, nec eam Condixerit quia illam debet.

lib. 2. Conject Cap. 7. et in ration. ad nostrum tx. quod et liquido patet in lg. 3. § 1. Comodati, lg. 1. § 16. depositi, lg. tabulam 42. ad leg. Aquiliam lg. 3. de Condict. furtiua. lg. 3. § Iulianus de eo quod Certo loco lg. 13 § 1. de V. S. nihil enim iuris non aut naturae magis Concentaneum est quam debitum illud nec liberare nec petere, quod Cum depositam Comodatam aut pignori datam.

Concepit eandemq Corruptam esse deteriorem factam Soluit ex alleg. iurib. patet ideo in predictis specieb. debitor soluens n liberatur, qui rem ita integram restituit, ut per actiones Comodati depositi, et pignorati restituere debebat. Deinde ideo debitor rem ita restitutam n Condicit, quia eandem rem ex persona ex Contractu debitam restituit, quam nullo pretextu tanquam suam t tanquam debitam repetere potest, etiam si libera ratio n Contingat. q. si in predicta Caij negatiua Conclusione, nulla vigentior differentia occurreret propter illam, quam, ex Comunicata regula Contrariam. Interpretes Circumfecerunt, nihil fuisset aut promptius aut facilius, quam predictam negatiuam Caij Conclusionem ex enarratis iurib. aut rationes defendere = Huius Conclusionis defensio longe speditior foret, si a nobis tali alio Contenderetur Caij neq. de eo obligationis genere loqui, in qua nunc sumus, ex bone fidei Contractu debeatur Solui. ex Causa venditionis, siquidem Certo Certius est ex Causa venditionis debeatur, eum, qui debitor ante traditionem statuliberum faciat, atque ita Comutatum soluat nec liberationem ad actione ex empto, nec Conditionem soluenti Creditori Competere lg. eleganter. §. n solum ff de dolo hec enim species Contra negatiuum effectum liberationis, et Conditionis easdem subiret regulas, ac depositi Comodati pignoris species proxime enarratum subiuent quando quidem propter easdem rationes propter quas, si res deposita Comodata pignori datamq deterior restituatur, nec liberatio Contingeret, nec Conditio Competeret, d lg. 3. §. 1. lg. in reb. 18. §. 1. Comodati. lg. 1. § si res 16. depositi lg. 3. §. Iuliaanus de eo qd Certo. ita in Causa emptionis, et venditionis nec liberatio Contingeret, nec Conditio Competeret d lg. §. n solum de dolo, ratio enim harum omnium specierum Comunis nimirum in accione Comodati depositi empti, et pignoraticia ideo si res deterior restituatur plena liberatio n Contingit quia id ipsum, qd perfecte solutioni deest, id est id qd interest rem.

N.º 3.

Si ex Causa venditionis res deteriorata prestitu nec liberationem. nec Conditionem Competere =

in accionib. bone fidei Comprehenditur id qd interest rem n deteriorataque restitui =

Deterioratam n restitui in ipsam et actione bonæ fidei substancialiter comprehenditur, ita ut n minus res ipsa debita per enarratas actiones petatur, quam id ipsum, quod interest, et in deteriorationis pretium d. l. ... § n solum de dolo. l. 2. de eo quod certo. l. 1. de actionibus empti cum n prædictæ actiones bonæ fidei sint, perindeque ad bonam fidem esencialiter spectent, n solum rem debitam solvere, verum etiam ex bona, et plena fide solvere ex alleg. proximè iurib. ideo si res comodata deposita aut pignorata aut denique vendita deterior per factum debitoris solvatur, perfecte liberatus ab his actionibus n contingit, superest enim adhuc aliquid intrinsecum, et substantiale quod per easdem actiones petatur, scilicet, id quod interest sive deteriorationis extimatio, pretium autem deteriorationis, quia ipsius rei vicem obtinet, n solum rerum ipsius, verum etiam actionibus intrinsecum est, ut eleganter docuit Castr. Martino, et Bulgaro in l. 3. § idemque Iulianus de eo quod certo loco, et l. 3. § 1. comodati, et ibi Fauer in rat. Curacius in d. l. 2. § n solum de dolo et lib. ... ... Iuliani, in l. si mihi § 1. de solutionib. Comuniter DD. in l. certum capud. et in l. ult. de eo quod certo loco ad consultationem tex in l. 54 locati, quæ coniectura eam apparet in hoc dicendi atque interpretandi genere nihil magni nisi in responso Gaii continerem, atque insuper aparet eodem interpretandi genere retento prompti esse illis iurib. respondere ex quibus DD. comentitam reliquam contrariam deducunt, qualia esse tex in l. qui hominem § ult. et l. 38. § 3. de solutionib. l. si n sortem § qui decem et l. 56. de condictione indebiti, ceterum quia de his iurib. alius tractandum nobis est ideo eorum interpretationes ad oportuniorem locum reiicimus.

N.º 4
Impugnatur Gaii decisio

Nunc autem, ut nostræ conclusionis pondus et Gaii in lib. singularium et nostris hostilis dignum apparcat peculiari Marte nostra decisio impugnanda est, qua propter rationes præcedentes enarratas ad speciem obligationis ex stipulatu provenientis stricticam referimus, in quo articulo omnes fere concurrunt propter ipsa Gaii, qui creditorem in sua specie stipulatorem appellat, loquitur quoque Consultus de stricto in specie debito

Per obligationem ex stipulatu liberari de qua singu-
lariter docet reus promittendi, quem eiusdem servus statu libero
factus solvit, nec obligatione ex stipulatu liberari, nec de-
inde eiusdem statulibero, tanquam indebite solutum repetere,
quam negativam conclusionem hoc ex casu dilemate evin-
cimus quippe si hoc Gaius intendit, ut doceat reum promit-
tendi, quem servum in specie debitum statulibero factum solvit
ab obligatione stricta ex stipulatu non liberari, et hoc pror-
sus falsum est, quia immo debitor ita solvens ab obligatione
ex stipulatu revera liberatur ut Gaius hoc intendit, ut do-
ceat reum permittendi, qui servum in specie debitum statulibero
factum solvit, liberari tamen ab obligatione ex stipulatu
non tamen liberari ab obligatione de dolo si de dolo cautum
non est, ut non liberari ex clausula doli, si de dolo cautum est
et si hoc Gaius intendit tunc falsum est omnino docere reum
permittendi, ita obligato repetitionem per indebiti conditionem
non competere. ergo negativae Gaii conclusio utroque falsa est
superest ut singulas huius argumenti partes authoritate
et ratione irrefragabilem probemus = Et primum si Gaius
N.° 5 docere intendit reum promittendi ab obligatione stricta
ex stipulatu [illegible] non liberari si servum servum in specie debitum
statulibero solvit, conclusio evidenter patet, ex testimonio,
et ratione certa, Ulp. et Octaviani, in l. 3. § pen. de statu.
liber. quo loco decisionis rationem, et sententiae rationem
ineluctabilem Ulp. inter, species est de servo stico in spe-
cie debito per actionem stricti ex stipulatu, quem statu-
liberum promissor solvit, de quo Ulp. liquido docet reum pro-
mittendi ita solventem ab obligatione ex stipulatione
liberari ibi, et Octavianus putavat liberari, et idem di-
cebat etsi ex stipulatu servum deberet, cum statuliberum sol-
visset liberari cuius assertionis rationem admodum
obscuram reddit Octavianus quamquam interpretes nostri
hi dum recte collegerint ausi sunt affirmare Gaii nostri singularem
decisionem falsam esse, quod perspicata fonte docuit Faber
lib. 2. Coniect. Cap. 22. et in ratione adnexa nec longe abest.

Praeponitur ratio Octaviani in d. l. 3. § pen. de stat. lib.

81

Cuiac. lib. 2. qq. Africani in l. 38 § 3 de solutionibus.

Docet itaque Africanus reum promittendi in predicta specie ab obligatione ex stipulatu liberari, quia tunc duntaxat obligatio ex stipulatu consisteret, duraretque post solutionem non recte factam, quando pecunia lui, effici potuisset, ut obligatio, quia in predicta specie statuliberi solutione nulla pecunia lui expleri vix potest, quia libertas servi, quae speratur, nulla pecunia redimi reparariue potest, quam rationem, si recte calluerimus, planum efficiemus partem Africani, et Octaviani sententiam vere necessariam esse, singularem autem Gaii decisionem, in casu negando liberationis ab obligatione ex stipulatu falsa necessario est, nimirum haec regula Octaviani certa est, scilicet tunc demum post solutionem non recte factam obligationem ex stipulatu prorsus extingui, quando lui, neque effici pecunia potest ut iterum, et plenius obligationem ex stipulatu expleat, qualis est casus singularis Stichi ex stipulatu debiti, et statuliberi soluti, quia cum libertas sperata apud statuliberum eius naturae est, ut nec ante conditionem existentem, nec post existentem conditionem pecunia reparari ita possit, ut semel solutus in perpetuum mancipium, et dominium irrevocabile creditoris retineatur, quando quidem nec spes libertatis, nec libertas postea obveniens pretio redimi potest, l. ult. § si ex causa noxali ad l. statuliber. 24. de stat. lib. cum vulg. oportet necessario obligationem ex stipulatu tanquam impossibilem iam factam per talem solutionem, tam non recte celebratam prorsus extingui, postulat non vero obligatio ex stipulatu, ut Stichus in specie debitus ita solueret, ut in dominio irrevocabili habere eum creditori liceret l. mihi 75 § ult. l. Iul. 137 § 1 de verb. oblig. et accit. l. cham 22. l. qui decem § pen. de solutionibus, ceterum quia post conditionem statuliberis stico competentis plena haec obligationis ex stipulatu impletum, ita impossibilis reddita est, ut nec pecunia lui, nec precio effici possit, eiusque ut irrevocabile dominium eum creditori habere liceat, necessarium est obligationem ex stipulatu per solutionem non recte

Solutio facta non recte deteriorat obligationem ex stipulatu, si non lui pecunia effici non potest, ut iterum, et plenius expleatur.

Factam strictam prorsus, et plane quemadmodum si Servus ante solutionem, aut mortuus fuisset, aut manumissus, cecidisset obligatio stricta ex stipulatu periret, ut Octavianus argumentatur, quia post mortem, et libertatem nulla pecunia esse potest, ut in perpetuo mancipium Creditoris haberet, ita similiter post adquisitam statum libertatis statum fateamur necesse est obligationem ex stipulatu per qualem qualem Servi solutionem etiam non plenam perire, argumentum in l. inter stipulantem 83 § sacram l. si servum 97 § 1 de V. O. et in l. si mihi 32 de solutionibus =

N.o 6 Octaviani ratio exemplis illustrata

Probatio sive ad Octavianum interpretandum clarius accedo per exemplum casus contrarii extra speciem status libertatis ponamus enim reum promittendi, quem servum in specie promiserat, eum non quidem statu liberum factum solvisse, sed potius pignoratum vel alienatum solvisset profecto in hac specie servi pignorati, vel alienati debitor eum ita solvens ab obligatione ex stricta ex stipulatu nequaquam liberari potest, quinimo quasi re non tradita quasi ex stipulatu agi potest, ut obligatio plane expleatur l. si rem 20 l. etiam 27. l. si Sibo. minem 69 de solutionibus, l. Iul. 131. § 1 l. inter stipulantem 83. § si rem de V. O. argumentum in l. si domus 71. § 1. l. quo. quinque inspicio de l. 1. l. Maevius 6. § si fundus 6. de l. 1. Cuius rei ratio ex contrario Octaviani ratione manifesta est, nimirum Servus in specie debitus, vel alienatus vel pignoratus solvatur ut pecunia luitur, et pretium eidem imminentis evictionis periculum, quia vel Creditor cui Servus pignoratus est poterit per actionem hypothecariam vel verus Dominus cui Servus pignoratus est per actionem rei vindicationis poterit servum ita solutum contra quemque possessorem vindicare l. 1. et toto titulo de rei vindicat. § item Serviana inst. de actionibus, l. si eum venditor 66. de evict. Ceterum hoc periculum pecunia redimi poterit, si enim Creditor cui Servus pignoratus est soluta pecunia dimittat, vel alteri Domino cui Servus alienatus est iusto pretio redimatur, effectum procul dubio Servus in perpetuo mancipium illius Creditoris, cui ex causa stipulationis solutus est. Proindeque necessarium est integram manere obligationem ex stipulatu quae post

Quem Servus debitus pignoratus vel alienatus solverit obligatione ex stricta ex stipulatu non liberatur =

imperfectam speciê debitę solutionem adhuc potest pecunia intercedente plenissime iuxta totam stipulationis formam impleri, ita Bart. Alciat. et Cast. in d. l. 9. etiam ff. de Solutionib. fab. in ration. ad tx in l. 1. § si rem 36. depositi Cuiac. lib. 33. [illegible] Iuliani in d. l. 82. de l. 1. et lib. 2. qq. Papi. in [illegible] 66. § fundo de l. 2. et lib. 2. qq. Africani in d. l. 38. § 3 de solutionib. repetentes Comuniter in l. 83. § si rem de V. O. tam pero cu inspiciatur contrario liberatio ab obligatione ex stipulatu stichi obpignorari alienarique nomine nequaquam Contingat, qa cum imperfecta Solutio potest plenior redi per solam pecunię luitionem, et pera[illegible] redemptionis satis constat, in Casu Contr. stip. et Octaviani liberationem ab obligatione ex stipulatu statu liberi nomine Contingere Cuius solutio quamvis plena n sit, plenior tamen per luitionem pecunię, et per illi eminentis redemptione reddi potest, qa statu libertas quę iminet nullo pretio redimi potest, per indeq oportet per qualemquale solutionem liberationem ab obligatione ex stipulatu Contingere Sandem [illegible]= Tandem ut [illegible] nra

IV.

Conciliatur tx in l. 9. 69. de Solut. Cu l. 9. 3. § pende. statu liberis ut Octaviani ratio Clarior appareat=

ratio probationis fortior evadat si eius dem Octaviani in prio huius § cu Celso Conferamus in l. si hominem 69. de Solut. ex quaquamq iuris Conciliatione speramus fore ut [illegible] nra ad Octaviani interpretatio omnib mentib incedat, inquit ex Octavianus in prio huius § inter iuris auctores Controversy fuisse, ut si servum meus noxam nocuit, eiq post Comissa noxam statu liberum facere, atq ita noxę nomini dedero Contingat mihi ab obligatione iudicati liberatio et Consultus respondet liberationem Contingere tam ab obligatione iudicati quam ab obligatione ex stipulatu si ex stipulatu deberetur= Sed Contra hanc Solutionem insurgere videtur Celsus in d. l. 69. de Solut. quo loco stichus servus meus noxam nocuerit, eiq postea obpignoraverit eiusve usumfructum alienavero atq ita obpignoratus alienatus noxę nomini dedero docet Celsus liberationem ab obligatione mihi n Contingere nisi pignus luatur aut [illegible] stico usumfructus [illegible] (ut [illegible] inquam stico.

Usus fructus finiatur, ut removeamus Casus Africani in l. 38 § si hominem Stas. aliquin de solut.) quorum verius Ceria Conciliatio ex doctrina perfecta nimirum Hyp. eius de tauriano Casus tractat, in quo servus meus, qui noxam nocuit statuliber postea a me factus nomine noxae dedit. Cuius deditio imperfecta quidem est, siquidem irrevocabile servi noxalis dominium in actorem non transfert, imminet enim statuti libertatis evictio. Cum alias noxae deditio irrevocabile dominium in actorem transferre debeat, cum illa saltem taxatione Theodosiana. in § 2 inst. de noxal. actio. quo circa imperfecta illa statuliberi deditio plenior reddi nec pecunia nec pretio apud statuliberum poterit, quia eius libertas apud se ipsum licitari non potest necesse est per qualem qualem statuliberi deditionem liberationem ab obligatione iudicati contingere. Pro quo propter statu tam libertatem impossibilis reddita tamen est plenior redditio aliter, atque in specie Celsi. in d. l. 69. de solut. ibi enim servus noxalis non statuliber factus, sed servus adhuc in plena servitute constitutus deditus noxae nomine est, cuius imperfecta deditio ex reus condemnatus ab obligatione iudicati liberari non potuit, quinimo post imperfectam solutionem integra in columnis obligatio mansit, quia id, quod ad pleniorem deditionis desideratur, id est id quod requiritur ad talem dationem quae irrevocabile dominium in actione transferat, pecunia luitur et pretio licitari potest quod pertz in d. l. r. item 20. l. etiam 23 de solut. l. Iul. 237 § ult. de V. O. melior ex ab specie in l. quidam q. 53 § sed si noxae 4. de l. 4. enim servo in hac eadem Celsi specie sicut etiam in specie Octaviani reus iudicio noxali condemnatus, qui noxalis servi dationem tametsi imperfectam eligit cogi per actionem iudicati non potest ad litis et noxae prestationem aestimationem rependendam, quippe haec coactio legis similis io reo condemnatio auferet l. 6. § ult. de re iu. Ceterum quamvis ad praedictam legis aestimationem luendam cogi non potest cogi tamen potest per actionem iudicati, ut servus non noxalem plene actori faciat usufructui pro noxa redempto =

in d. l. 9. § per imperfecta solutione statuliberi contingit liberatio, quia solutio plenior haberi non potest.

in d. l. 69 non contingit liberatio, quia id quod requiritur ad liberandum solutionem pecunia lui et pretio licitari pot.

N.° 8

Ex quib. iurib. omnib. simul collatis liquido iam inferta veram esse decisionem Ulp. et Octaviani afirmantem promittendi reum per stichum perindeq. manifeste inferta falsam videri Gaij nostri decisionem docentem in eadem specie eumdem promittendi reum ab obligatione ex stipulatu non liberari, nec dubitamus nos quia nostri delematis parte qd sentent. n.3. posuimus superiori demonstrasse, nec plane iudico nro qd quia professores hanc nram Gaij impugnationem conarare velet Cuj. Cuia. lib. 7. qq. Africa. in lg. 38. § 3 de solut. quam eo adem. Bart. Alcer. et Tot. interpretationem sequtus docuit manifestam esse rationem diferentiae inter Ulp. et Octavi. specie, atq. Gaij et Maratij casu perindeq. utramq. decisionem suis casib. applicata, recta esse, quipe Octavia. (inquiunt DD.) de eo casu loquta in quo reus promittendi contemplatione stipulationis stichi servum iam alienatum promittit, quem dominus ante moram promissoris statu liberum fecit, at vero si promissor eundem stichum statu liberum factum adquisierit, cuique in eum statum stipulatori soluerit ab obligatione ex stipulatu omnino liberetur, quia nec dolo, nec facto promissoris stichus statutam libertatem adminiscte sed potius facto vero Domini, et merito suo, perindeq. mirandum magnopere non est qd reus promittendi per imperfectam solutionem liberetur, quipe si non solum statu liberum, quin potius perfecte liber a Domino ante moram promissoris effecerit obligatio extinqueretur non minus quam si ante moram moreretur. Cui interpretationi vehementer stipulatur Papin. in lg. similiter 92 de solut. vecta lg. usq. 56. lg. si servum 91 § 1 per autem de V.O. ahter inquiunt, in specie Gaij et Meratij ibi servum enim in specie promissum tempore stipulationis in Domino et bonis promissoris fuit, quia dolo, et facto ad conditionem statutae libertatis transtulit stichum, ideo sinta mutatum soluerit ab obligatione ex stipulatu non liberatur, quipe si eumdem aut manumitteret aut occideret nequaquam liberaretur

in mapquij consil. ad c. in d. lg. 63. in lg. 9 § pen. de statu lib. proponitur

asserunt DD. d. lg. 9 § pen. intellectam esse quia servum alienus ab reum missus est et ante moram a Dno statu liber factus

Dabeatur proxime relatis, juncta l. nemo 82 § ult. et l. 83 § ul.
de V. O. et quamquam nec Consiliatio post Bartolum et sequaces
Communis sit dissimulandum tamen est et aliam, et diminutoriam
esse in parte diminutoriam qa ex nulla l. sup. et octavi. quamvis
uis parte infecta stichi a debitore promissi aliquo tempore servi
extitisse, quinimo ex Casu Coniuncto servi noxalis, de quo
multi ibidem tractant, satis efficaciter colligitur; stichum servum de
quo disputant tam noxae Commisse tempore, quam stipulationis
tempore apud eundem dominium extitisse; utcunque tamen
Circa Coniecturas interpretum se res habeat, resolutio tamen,
et suppositio DD falsa est, qd et faber docuit lib. 2. Coniect. Cap. 2.
et Duaren. in l. si servum 91 § sequenti de V. O. usque ad ipsum impen-
dio procuramus, scilicet liberationem ab extricta et prima-
ria obligatione ex stipulatu illi debitori Contingere, qui facto
et dolo suo stichum alii promissum manumittit vel occidit, statu
liberum facit; dicimus animadvertenda liberationem ab extric-
ta et primaria obligatione ex stipulatu debitori in hac specie
Contingere, quam ab obligatione subsidiaria de dolo si de do-
lo Cautum non est, vel a Clausula doli si de dolo Cautum est debi-
torem non liberamus l. eleganter 1. § non solum de dolo l. ex ea parte
121 de V. O. fatemur enim a prudentis ratione alienum esse, quem
qd facto, et dolo suo liberari; Caeterum obligatione extricta.
primaria ex stipulatu promissori liberari vel per manumi-
ssionem, vel per servi promissionem, vel per statutam libertatem
et rectum et necessarium est, qa scilicet quatenus liberatio
a subsidiaria actione de dolo, vel a clausula doli multum refert.
an dolo, et facto promissoris, an alieno facto res promissa in-
tereat subducatur a Commercio d. l. si servum 91. in princ. et § 1.
de V. O. d. l. generaliter 32. de solut. l. 2. § non solum de dolo vero
tamen quatenus liberatio ab extricta obligatione primaria
ex stipulatu Concernitur nihilominus refert an dolo pro-
missoris an alieno facto alieno res promissa pereat sub-
ducatur ex authoritate, et in eccitabili ratione orta in
d. l. 9. § pen. postquam enim primariae obligationis ex sti-
pulatu impletio impossibilis reddita est, ut nec pecunia,

5

Nec praestatio intercedente iuxta contractam obligatio-
nis formam non explere possit nihil plane refert quod prae-
dicta impossibilitatis rationis causa a dolo promittentis vel a
N.° 2. facto alieno proficiscatur l. inter 83 § sacram de V. O. iuncta
l. statu 3. § pen. de statu liber.=

Quae assumptio probata
fit quoniam adhuc ut contra veterum Consultorum regulam liber-
atio non contingat ab obligatione contracta ex stipulatu vel
ab alia quacumque obligatione stricti iuris, postquam debitor
speciei facto et dolo suo speciem subduxit vel interemit vel manu-
misit oportuit ab eiusdem primis prudentibus fictionem quan-
dam introduci per quam fingebant speciem per dolum debi-
toris interemptam vel subductam adhuc stare, et superesse l.
nemo 82 § ult. l. inter 83 § pen. l. si servus 91. § si quis l. §§ seqq.
l. etiam 23. de V. O. l. in rem 7. l. l. seqq. et l. ult. de condict. furt.
l. pen. de condict. causa data l. 5. § ult. de in litem iurando
l. 6. de usufructu legato l. promissa 21. et 23 de const. pecunia
in quibus iuribus contra contra negotii veritatem species subducta
superesse fingitur, ad eum effectum, ut per eamdem veterum stricti
iuris actionem adhuc res ipsa, et corpus ipsum petatur, quia fictio-
ne detracta et veritate attenta debitor, qui dolo, et facto
suo speciem in obligatione stricti iuris, adducta tamen
interimit subduxit manumisit, adeo liberatur, ut nec aes-
timationem debet per actionem veterum ex stipulatu.
vel similem veterum actionem speciei iuris, in primis non spe-
ciei quia fictione detracta nequaquam species debita est. quia
per tx. in l. 69. de V. O. l. 8. ff. de contrah. stipulat. l. impo.
de reg. iuris. Deinde non aestimationem, qua licet aestimatio
verum sit interesse causam ex interesse, atque causam eundem loco subs-
tituatur l. 21. de actionibus empti nihilominus tamen diver-
sa res omnino est in stipulationem non deducta l. si alii 47.
§ 1. de usufructu. l. 1. de actionibus empti. quia per actionem
ex stipulatu peti non potest.=

Huius

Huius enim obligationis vera adeo est extincta, ut Alciati, et Fumei verbis utar ad contrangulata est, ut nec aestimatio, nec intrinsecus rursus interesse per illam peti possit l. videamus 38 § si actionem de usuris l. si plus 78 § ult. de V. O. l. qd. qd. 33 eodem, qua coniectura si species debita per dolum debitoris subducatur, descendendum est, ad actionem subsidiariam de dolo, ad actionem, et clausula doli, denique ad actionem triticariam rursus omnium aestimatoriam l. 7. § in doli de dolo, l. ult. de condit. triticaria l. vinum 22 de reb. credit. l. quoties 59, et 58 de V. O. l. fundus 28 in fine de donat. et Cuiac. lib. 2. definit. Papin. et lib. 8 ad Africanum d. l. 38 mand. Faure in rational. in l. 1 et 2. de condit. trit. et de error. pragm. decade 88. per tot. et lib. 16. conject. cap. 10 Fumeus dico qd interest qe 3. Alciatus in eodem tito n. 72. qui iuris necessitas in omnibus obligationibus ex stricto iure (modo in contractibus modo in delictis) veteres iurisprudentes coegit, ut modum doloso debitori fingerent speciem per dolum subductam adhuc extare ut eo pretextu actionem veterem ex stipulatu contra debitorem perpetuarent, alias fictione detracta debitor omnino liberatur, ita ut oporteat ad subsidiaria remedia idest ad actiones subsidiarias descendere =

N.° 10. Iam vero si de utilitate huius fictionis interroges cuius tamen frequens mentio est in iuribus supra allegatis respondebimus sincere eam nobis magnopere fructuosam non videri, quinimo nobis suspectam esse, qd et responderunt Cuiac. lib. 16 qq. Papiniani in l. vendita 21 de heredit. vendit. et lib. 29 Pauli ad edict. in l. 21. de const. pecunia, et ibi Antonius Contius in notis margi. Duaren. in l. 91. § ult. de V. O. ratio suspicionis est, qa tamet. si hac suspitione fictionis inducta fructus ille sequatur ut debitor morosus dolosusve nunquam a veteri actione ex stricta ex contractu aut delicto liberatus censeatur in d. l. g. 8, et in d. l. ult. de conditione furtiva l. pen. 86 de condi. ob causam l. g. 83. § pen. l. g. 91. § sequitur cum seqq. de V. O. nihil minus tamen durius puniuntur dolosi morosique debitores

si fictio haec detraheretur. Ratio est quia fictione hac detracta facilius, et clarius descenderetur ad actionem famosam de dolo, vel ex clausula, vel ad conditionem triticariam, in quibus omnibus non solum intrinseca rerum extimatio, verum etiam omnis subtilitas per dolum intercepta deducitur quandoquidem non tantum intrinsecum, verum etiam extrinsecum interesse in his actionibus deducitur, leg. si sterilis 21. §. 1. in fine, leg. Julianus 13. l. quotiens 43. cum leg. sequenti §. 1. de actionibus empti, leg. 3. §. 1. de eo quod certo loco, Cujas. lib. 8 quaest. Africani in leg. si fundus 33. loc. cit. et 33 Pauli ad edict. in dicta leg. 31. §. 1. de actionibus empti. Fumus, et Alciatus ubi proxime. Dominus Murellanus in tractatu de eo quod interest n.° 20. Deinde quia omnes effectus, effectusque fructus, quos in hac fictione veteres Consulti considerarerunt in leg. 91. § ult. de V. O. hac etiam fictione detracta cum maiori fructu eveniunt. Utque hac fictione detracta potuissemus renascentem subsidiariae stimationis obligationem facilius novare, pignusque, fideiussorem accipere eandemque acceptam ferre argumento textus elegantis in leg. promissor 22 et 23 de const. pecunia, et ibi Antonius Contius in notis marginalibus, et Cujas ubi proxime, quem omnes effectus praesertim effectus fideiussionis fictione admissa cogerimur admittere, ut patet ex leg. 91 § ult. de V. O. = Propter quam

N.° 11 rationem effectum est, ut praedicta veterum Iurisconsultorum fictio cessaret, veluti in textu in leg. 19 de dolo et in leg. 32 § ult. de usur. leg. 49. in principio de V. O. nimirum si fideiussor ante rei principalis moram speciem debitam interemit veteres non fingebant eandem speciem adhuc superesse ad eum effectum, ut per antiquam actionem ex stipulatu perempta species debita, et subducta a reo principali et fideiussore peteretur, quinimo propter coactam iuris rationem fictio haec cessaret adeo, ut reus principalis et fideiussor ipso iure liberarentur ex aliis iuribus de reo principali res erat expedita quippe necessarium est reum principalem ab obligatione ex stricta ex stipulatu liberari sine dolo nec facto suo species debita ante moram incidat si fideiussoris culpa intercidat praepostercum enim est itaque in civili fideiussoris moram, et dolum reo principali innocenti nocere

L. mora 88. di V.O. di fideiussore prestata tum ex auth. e 3x1. dictorum iuris, tunc ex coacta iuris ratione, qa fideiussio accessio est obligationis principalis primus inest et toto tito H. et C. de fideiuss. atq ideo circo sublata obligatione principali (uti in hac specie iureiur. sublata est) oportet etiam actiones summouere liberari l. in omnibus 43 di Solut. l. Cum principali de regulis iuris tam vero si propter dolum et culpam solius fideiussoris in hac specie fingeremus contra veterum prudentum regulam speciem interceptam adhuc stare adeo expressum ut fideiussor tanquam n liberatus per eamdem antiquam actionem ex stipulatu conueniretur efficeremus perfecte ut fideiussor teneretur ceterum etiam efficeremus ut reus principalis pariter teneretur propter dolum et culpam solius fideiussoris, qd est iniquissimum d. l. mora 88. di V.O. si enim propter fictionem speciei adhuc stantis antiqua actio ex stipulatu contra fideiussorem perpetuatur etiam contra reum principalem in-debitam adhuc venire centem, qa impossibile est speciem debitam adhuc venire ... peti extare quin reus principalis cuius nomine teneatur ... l. 82 § ult. et 83. § pen. l. 91. § 2 Cum sequenti di V.O. l. inter 8 et ult di Condit furt. l. pen. di Condit. ob Cau. Iursus impossibile est antiquam obligationem ex stipulatu contra fideiussorem perpetuari quin etiam contra reum perpetuetur, qa Cum accessio sequela quaesita, oportet principali inhaerente, ex aliis iuribus quo circa ne absurda haec sequantur, necessarium est ex coacta iuris ratione fictionem speciei extantis in presenti casu cessare. Cuias lib 37 qq Papi. in d l. 19. di dolo, et ibi Vo. eorundem qq ex l. 95 di Solut. Donell in Comentariis ad tex in l. Cum plures qq ex in l. mora 88. di V.O. et lib 16 Com. Cap ult. et ibi Ott. litera B. Verum tamen Cum enarrata fictio in pti specie prop. ter solius rei principalis fauorem cesset, iniquissimum erat fideiussorem frustratorem, et occisorem facto et dolo suo proprius liberari, atq ideo circo obligatione vetere ex stipulatu extincta succedit accessio de dolo aduersus eundem fideiussorem cuius ratione doli solius eius vindicata d l. 19 di dolo, qua actio

In eadem specie Utilis utilis ex stipulatu actio satis erudite appellata in lg. mora 82 § ult. de verb. oblig., et in lg. 43 in prin. prisd. V.O. quia cum hec actio Utilis subsidiaria ex stipulatu eiusdem nat., et conditionis sit cum actione de dolo, ut interpretes proxime relati docent, de qua utili actione ex stipulatu, seu de dolo interpretandi sunt tx in eadem specie in lg. 35. §. stichus in fine de solut. et in lg. mora 88 de V.O. lg. si libertus 44 de operis libert. cum enim hec actio modo utilis ex stipulatu modo de dolo simpliciter appelleta nihil referri quod alibi actio ex stipulatu simpliciter nominetur quo quidem hec actio reformanda est extra priorum iuris intellectum, ita sapiente conciliauit Don. ubi proxime, et lib. 16. Com. Cap. ult. et ibi Osu. littera C. et I. ex quo tandem assumptio nostra cum Ulp. et Octaui. manet efficaciter probata scilicet oporteri veritate atenta ex fictione detracta reum illum, etiam fideiussorem ab obligatione veteri ex stipulatu liberari, tametsi dolo, et culpa sua stichus in specie debitus occiderit manumiserit, statuliberumue fecerit, quamuis a subsidiari obligatione de dolo, et ex clausula doli, et tertia caria reus stematoria non liberentur =

N.º 12 Absoluimus primam illam, potissimamque partem dilematis nostri quod supra n.º 3 proposuimus, quo contra Caium, et Neratium probare intendebamus reum promittendi, qui stichum promisit ab obligatione saltem ex stipulatu liberari statuliberum soluit quo circa si Caius, et Neratius, qui in nostra lg. 63. affirmant debitorem in specie non liberari de ea liberatione non loquantur, que ab actione directa ex stipulatu contingit, falso procul dubio affirmant in quo articulo, fab. et Duar. ubi sup. alleg. consentimus, superest ut aliam eiusdem dilematis partem diluamus, per quod contendebamus Caium, et Neratium affirmantis reum promittendi in hac specie non liberari affirmari et ipsum quod verissimum est si de ea liberatione loquantur que ab obligatione de dolo subsidiaria, et ex clausula doli contingeret, ceterum falsum esse affirmare quatenus in hac specie indebiti conditionem debitori non competere affirmant, ex eo quod debitor ab obligatione subsidiaria de dolo per statuliberis solutionem non liberatur necessarium omnino est idem debitori soluenti conditionem indebiti statim competere, que assumptio nostra ex illa Ulp. ratione probata a nobis est quod communiter docent

liberationem Continugere si Conditionem Complerit lg. 38. §. 3. de solut. lg. 26. § quidem 13. de Condit. ind. quinimo vehementiori ratione assumptio hec nra demonstranda est, itaq assumptionem hanc seq. Consideratione probamus actio de dolo sive in factum subsidiaria qd nascitur ex dolo promissoris, qui servum ad statum libertatis tran-slat, actio est incerti, in qua deducitur qd Creditoris interest servum promissum statuta libertate n perduxit lg. si cum 22. lg stipulatus §3. de dolo 119. lg ex ea 121. lg. si ita 135. §. ult. de V.O. lg novissima 12 § iudicatum solui lg. si cum 68. de Contrahenda empt. lg 3. et de receptis arbitris, sed sic est, qd si Creditor per actionem subsidiariam de dolo, vel ex clausula doli persequatur, id qd sua interest servum statu liberum factum n esse iniuste, et contra rationem natura-lem eundem servum et si statuliberum retinet, qa contra rationem naturalem est, id, qd interest lucrari, et iam preterea retinere lg receptum 10. §. 1. de pactis, lg si ex pacto 14 et eodem. lg. 4. § labio de doli except. lg ult et si mancipium ita fuerit, co enim ipso qd. Creditor, id, qd sua interest, aut persequatur, aut liberetur, amplius iam n interest. qo iniuste retinet rem ipsam ultra estimationem eius-dem rei, presertim si advertamus nomine eius ipsissimum eun-dem, atq estimationem venire, ut ex Mirato Tumeo, et Dinis supra dicebamus = Comprobata hec ratio, qdq probata ita receptum Communiter est, qd si pacto de n petendo, et petendo Certa pena, et id, qd interest per stipulationem penalem subli-cantur n possint, nec debeant parcurentes utrumq lucrari sint Comodum ex pacto, et preterea id qd interest ex stipulatione d. lg. 18. §. 1. lg nuda 5 et de Contrahenda stip. lg pretoria 28 de cho empt. lg si qui a socio 41. lg si duo 71. pro socio cum supra citatis Cuiac in notis fab. in ratio. ad tx ind. lg. 10. §. 1. de pactis salicetum ind lg 14 et eodem. Bart, et Communiter repetentes in d lg pen. de trans. Cuiac lib 99 Pap. in lg. ita. 115 §. ult. de V.O. et ibi Cartrensis Don lib. 22. Com. Cap. 6. et ibi Osru. littera G, et nos iam pridem illustra-vimus in solemni repetitione ad tx in lg 41. § labe de doli except. f. in specie de qua tractamus Creditor, qui servum statuliberum factum accepit tenetur indebiti conditione qdquidem aut persequatur aut lucratur id omne, qd sua interest servum statuliberum n esse

In quo non solum rei pretium, sed etiam plerumque amplius lucratur l. 4. de actio empt. l. 13. in princ. de re iud. Confirmatur haec ratio, quia Creditor, qui alternatiue decem, aut stichum debet, quinque prius soluerit deinde autem stichum solidum praestiterit quinque prius soluta tanquam indebita Condicet l. si in Consortem 26. §. 12. de Cond. indeb. l. 42. §. 2. de V. O. l. in executione 85 §. pro parte eodem quia postquam solidi stichi promissi praestationem alternatiuae obligationi satisfactum iam est, et non potest Creditor utrumque lucrari, scilicet quinque prius soluta, et praeterea solidum stichum alternatiua enim est obligatio, et ideo alterutro Contentus debet esse Creditor ex argumento iuncta l. si pater 42. §. si mulier de pactis dotalib. ergo qui stichum promisit, cumque statulibertum factum soluit statim Condicere potest stichum quod quidem statim Creditori adquiritur actio incerti de dolo ad persequendum id quod sua interest stichum non esse statuliberum quod actio de dolo cum penalis sit, atque admnersum interesse intra [?] Cecum, et ex tunc eum derogata debet Creditor alterutro abire Contentus, scilicet, vel stico statulibero facto, vel actione de dolo ad id, quod interest, Cum rursus Consequens est, quod si Paulus, et Neratius sentiant reum promittendi, in hoc specie ab obligatione de dolo non liberari falsum sit, idem pro eadem, quod statuliberi Conditio debitori non detur, alioquin Contra naturalem equitatem utrumque lucrabitur Creditor =

N.° 13 Jam vero postquam seras dubitandi rationes ad Gaij nostri decisionem eruimus operae pretium est ad pleniorem negotij Cognitionem necessaria quaedam praenotare, et primum observamus satis affectate Circa Africanum insurgere d. l. si quis 38. §. qui hominem dei solui, quasi locus ille Africani Cum nostro Gaio pugnet. Docet enim Gaius noster negatiuam illam Conclusionem, scilicet nec lucrari, nec Condicere promissorem illum, qui stichum in specie promisit, et statuliberum sua Culpa factum soluit, docet ad hoc Africanus affirmatiuam scilicet debitorem illum non quidem lucrari satis tamen Condicere posse, qui hominem generaliter promisit stichum statuliberum factum soluit proinde proseguitur Africanus Creditorem

Confestim statuliberatis n spectatæ agere posse ex stipulatione directa adversus promissorem, ut hominem præstet, posse subinde debitorem statuliberatis n spectata expectata libertates Conditione Confestim statuliberum condicere breqa. Si Contraria inectate fab. in ratiola ad n. ex vulg. 2 Concret. Cap. d. ex qq inferta singularem nri Gaij Cary nec Vexj, nec prudentem esse. Deinde Cuias Bart Cast, & Aluricius en. laborant, in hery uary Conciliatione, Citerj nos hunc ex in. hoc loco tractamus, ut illy potius a præsenti que removeamus quam, qd existimemus Contrariam esse, nimirj esse Casus diversus n Contrarius; Africanus enim n loquitur de stico Ca. to in specie promisso, quem statuliberj facty sua Culpa promissor, sed imò loquitur de homine generaliter promisso, quam generalem infinitamq obligationem, promissor per statuliberi solutionem determinavit, de qua specie sapienter Africanus æstimat, promissorem quidem n liberari, quinimo Confestim Condicere proindeq Creditorem n expectata statuliberatis Conditione Confestim ex stipulatu agere posse, ut debitor hominem soluat, quem sibi habere licet, iuxta generalis, & infinita forma obligationis, promisso enim indefinita oratio nis Compendio singulos homines licet, & generaliter Comprehendit l. g. mevius 66. §. 2. de l. g. 2. determinanda tamen est per solutionem alicuius, quem Creditori habere licet, id est, qui in perpetuo mancipio, & dominio Creditoris permaneat l. g. si a substituto 49. § ult. Cy l. g. Legati. l. g. si solus 31. § 1 de leg. 1. l. g. qui Concubinam 29. §. qui heres 3. de l. g. 3. l. g. heres 58. de evictionib. Cuius resolutionis ratio optima est, qa scilicet debitor ille, qui ex imenso, & infinito grege servorj inter quos eligere potest, illy elegit, quem Creditor habere n licet, & cui libertatis evictio imminet referendus nequaquam hic enim, quem habere servire n licet, nec in obligatione generali Comprehendus esse Censetur, proindeq nec in solutione esse existimandus est in primis in obligatione generali Comprehensus esse n Censetur, qa licet obligatio generica singulos servos orationis Compendio indefinite tangat d l. g. mevius § 2. prudenti tamen Voluntate Contrahentiy, nec indefinite quidem in illy servy sensisse Censetur, quem stipulatori habere servire n liceat Cy enim ex immenso hominis grege milles Censere sedeat Cy evictio ad libertatis

iminéat periculū si talis nec in generica quidem obligatione esse Censeta, neque in prestatione esse Concepta adq ideo circo si talis solvatur indebitus omnino est, quem per indebiti Condictionem debitor statim Condicat, cuius reus consequens est, ut statutis libertatis Creditor Conditione non expectata Confestim ex stipulatu agat, ut homo denuo prestetur, quem habere securè liceat hec ad Africanum. Ceterum Paulus non de homine generaliter promisso, sed potius de stico in specie promisso, et statulibero soluto loquitur, de quo nullo pacto afirmare possum indebitum esse, quia ipsissima species, que promissa est atque ideo circo tam est in obligatione, quam in solutione=

N.o 14. Hac q.o obiectione remota observandum insuper Conclusionem illam Africani docentis reum promittendi, qui generaliter hominem promisit non liberari Condicere tamen posse si statuliberum solvit, ad obligationem etiam testamentariam pertinere, quia si homo generaliter legetur, et heres eum prestiterit, quem legatarius habere non liceat, quia statuliber est, quia opignoratus, quia alienus, quia furtis et noxis obligatus heres obnoxius non liberatur, quinimo legatarius ex testamento actione directa agere Confestim potest, ut talis homo prestetur, ut sibi securè habere liceat cuius evictionis periculum non imineat, nec ab statuta libertate nec a rei vindicatione, nec ab actione hipotecaria, nec a noxe deditione l. si a substituto 45. §. 1. l. si domus 72. §. 1. de leg. 1. l. qui Concubinam 29. § si heres 3. de leg. 3. l. heres 59 de evict. Ratio ex duplici principio Constatur, primum quia actio ex testamento ita importatur dominii irrevocabilis translationem, quam actio ex stipulatu ut Comuniter DD ex alleg. iurib. deducunt veneta l. non quoque §. 82. in primo de leg. 1. et ibi Cuiac. lib. 33. de Iuliani fab. de Conject. lib. Cap. 10. glosa Celebri in l. qui Concubinam § si heres, unde si alia voluntate tacita aut expressa dispositio non obstet, tam dominii irrevocabilis exigentiam actio ex testamento deposcit quam actio ex stipulatu, quam dari permittitur l. ubi 75 § ult. de V. O. l. ult. de Condict. ob Causam § sic itaque inst. de actionib., quo principio suposito, ratione illud alterum principium subsidiarium supraagatur, quod in obligatione generali hominis legati nec tacita, nec expressa voluntatis Coniectura

Credendum est Comprehendi illum hominem, quem legatarius habere
Securé non liceat propter periculum evictionis a libertate a noxa aut
Vindicatione ab actione hypothecaria, Cur enim ex infinito servorum
genere censendus sit testatorem de illo homine legando cogitasse
quem legatarius securé habere non liceat, praesertim cum actio ex testamento
irrevocabilem dominii translationem importet, ex aliaque iuris:
quod si haeres illum eligat, quem supra ob dictas causas legata-
rius habere non liceat indebitum solvit, perindeque non liberatur, et ita-
ne privilegium eligendi quod ad haeredem pertinet, non ex eo coarcta-
tum censeri debet, quod haeredi talem hominem eligere non liceat
facultas enim eligendi sufficienter suadet, si ex infinito servorum
acervo haeres aliquem idoneum eligat, substantiam non eligendi per-
tinet quidem ad privilegium haeredis non vero ad iniuriam legatarii
porro iniuriosum foret talem posse eligere, quem legatarius habere
N.o 15 non liceat = Haec cum ita se habeant circa obligationem legati gene-
raliter relicti aliter se res quaestionis habet circa legatum hominis spe-
cialiter relicti, nam si testator specialiter Stichum legaverit
hocque tempore legati cedentis talis sine facto haeredis reperiatur quem
legatarius habere non liceat, quia alienus est, quia obpignoratus, quia furtis
et noxiis obnoxius, quia statuliber reperitur tunc haeres liberatur si
talem praestiterit qualis legatus est, adeoque ideo circo in hac specie
nec de evictione cavere, nec redhibitoria actione teneri tenetur l. 9.
si legatis 56. l. 1. ... de libertatibus § 5. §. 1. de leg. 1. quapropter locus i-
bi vindicat regula illa ... § Conditionem inesse ex illa solutio-
ne non competere, quem debitorem liberat l. ... 26. § filio
et § decem 13. l. 32. l. 56. Condit. indeb. incurrit tamen haec mag-
na difficultas ex textu in l. si res 57 de leg. 1. quo loco scribitur stat.
quod si testator rem alienam aut obpignoratam sciens prudensque lega-
verit, aut per fideicommissum reliquerit, haeredem non liberari nisi ali-
enam obpignoratamque redemerit, atque ita redemptam tradiderit legata-
rio, ut ea securé habere liceat ei, quo circa si ante litionem
rem alienam obpignoratamque tradiderit, non liberatur, cum animo
legatarius et testamento agere possit, ut sibi praestetur, ubi praeterea res

35

Legata redimatur atq. de evictione legatario caveatur lg. si domus 39 § 1 de lg. 1. lg. si heres 59 de evictio. Conspirat Papinianus in lg. Mevius 66 § fundo 6 de lg. 2. si vera sunt, ut omnes fatentur in d. lg. si res 39 1 de lg. 1. et d. lg. 66 § fundo de lg. 2. necesse est fateri falsam esse decisionem tx in d. lg. si legatu de lg. 1. in qq locis affirmatur rem singularem in specie relictam talem esse prestantandam qualis tempore legati cedentis sine facto heredis reperiatur praeterminiserunt hanc dificultatem Cuias. et faber in alleg. iurib. n. tamen antiqui in d. lg. 45. Sarmient. lib. 8. Select. ad predictum Pap. locum bene arbitrantur decisiones textuum in d. lg. si a substituto, et lg. 56. interpretandas esse, de ea specie legati in qua testator ignoraverit illum in specie legatum tot nexibus esse obnoxium, perindeque vera illa limitanda esse per tx in d. lg. si res 58 de lg. 1. et d. lg. Mevius 66. § fundo de lg. 2. porro in casu ignorantis recte, et graviter affirmatur heredem per illam qualem qualem solutionem liberari nec de evictione caveri debere, ratio est est bona, quia quando testator tamen si falso existimat rem esse pleno iure suam sine ulla hypothecis, aut nore vinculo nequaquam cogitat, quam in pleno dominio suam esse arbitratur atque id circo censendum non est heredem suum ad onus perfecte luitionis gravare, cum tamen cogitet de herede ad luitionem gravando testator ille, qui de nullo nexu cogitabat, perindeque recte in alleg. iuribus docet heredem per qualem qualem solutionem liberari aliter, atque si testator sciens, prudensque rem sibi legatam alienatam esse, aut oppignoratam aut noxiis obnoxiam, tunc enim prudenter censendum est heredem suum ad luitionem gravare, quod non solum ex eo colligitur, quod alias nec servum nec legaret, quod in dubio credendum est de eius luitione cogitare, si enim voluerit rem redimeret, et nexib. liberaret, atque id circo cum ipse testator de re absoluenda cogitaret probabile est credere heredem suum ad luitionem gravare, cum enim onus illud heres detractabit, quod non detraheret testator arg. tx elegantis in lg. postulantem 44 in pr. ad trebel. ita Bart. Castr. Angelus in d. lg. si a substituto 45. de lg. 1. Sarmi. lib. 8 select. ad predictum Papi. locum=

Succedebat hic nova interpretatio, et Consideratio ad text in l. legato 33. et l. heres 440 d. l. g. 1. iuncta l. qui sibi 33 § 1 de Solut. quae versa circa Casum liberationis, et Conductionis proponere videntur d. l. si a Subitituto 45. § 1. et ult. Cum l. seqi de l. g. 1. iuncta l. qui decem 32. § pen. de Solut. Supersedemus tamen videndi. Sunt Martinus, et Bulgarus Veteres glosatores in d. l. legato 33. d. l. g. 1. Alciatus in l. Cum fundus 31. de reb. Creditis Cuiacius lib. 52. digestorum Iuliani in d. l. 33 de Solut. Faber lib. 3 Coniect. Cap. 2. Cuiac. lib. 8. qq. Papi. in d. l. 440. de legatis. 1. =

N.° 16. Quibus ita pro Casus nostri illustratione necessario permissis rationes iam decidendi reddamus necesse est tam Circa primam quam Circa secundam nostrae negativae partis Conclusionem docet enim Gaius debitorem in proposit. specie Solventem non liberari, nec propterea Contradicere quatenus S.C.tus docet debitorem Solventem non liberari intelligendus omnino est, non quidem de liberatione est ab obligatione ex stipulatu ab hac enim indubitanter liberatur, ut efficacia probatur = 1.a dubitandi ratio quae satisfieri nullatenus potest enim vero si Contrarium fuisset Gaium nostrum negare liberationem ab obligatione ex stipulatu directa Contingere quemadmodum nos utique dubitaremus Cum falso affirmare Casum et decisionem Gaii improbabilem, et falsam esse; Superest quod, ut dicamus C.ty nostrum de liberatione ab obligatione de dolo tractare quare recte, et sapientiter affirmant. debitorem, qui statum in specie promisit, et statuliberum Solvit, ab obligatione de dolo non liberari Cuius rei ratio manifesta est, quoniam scilicet fundamentum liberationis ab obligatione ex stipulatu radix est obligationis de dolo, fecit enim de dolo suo promissor, ut plena dominii adquisitio impossibilis redderetur propter implicitum libertatis Casum, qui nulla pecunia lui potest, quod probatur in l. ult. ff. si ex noxa Causa agatur l. statuliberum 9. § pen. l. 29. in princ. de statulib. Cum autem ex uno Capite obligatio directa dandi ex stipulatu nuda traditione non expleatur, sed Subinde requirat plenam dominii adquisitionem d. l. ubi 75. § ult. de V. O. d. l. Ht. de Condit. Caus. data; atque ex alio Capite impedimentum dominii pleni ex dolo, et Culpa debitoris Contingerit necessarium omnino est Casum illum

65

Fraudulentus status libertatis, qd est fundamentum liberationis ab obligatione ex stipulatu esse pariter obligationis radicem de dolo ne promissor facto suo prorsus liberatus videatur, quo casu sive de dolo cautus est, sive cautus n est debitorem ab obligatione de dolo n liberari necesse tamen est, lg. 2. §. n. solus de dolo. si enim de dolo per stipulationem cautus est, debitor ita solvens tenebitur ex clausula doli, qd omni stipulationi regulariter subiicitur propter casus emergentes in stipulatione principali nominatim n comprehensus lg stipulationes 53. lg ex ea 121. lg si ita 134 § ult. de V.O. lg. 2. §. n solus de dolo. Cuiac. in d lg 53 de V.O. et in lg 2 de dolo fab. in rat. ibidem Gifanius Donel. et Duaren in d. lg. 121 in princ.; ceterum si de dolo cautus n est cerat, quidem clausula doli superest tamen naturalis actio de dolo subsidiaria, quae ex ipso facto dolo naturaliter oriatur, haec enim in linea actionum suprema est, et tunc viget qdo omnes aliae actiones deficiunt = Nec huic decidendi rationi quidquam obstat, ratio illa a Caio nostro nominatim expressa, qui n ex co negat debitorem ita solventem liberari, qd dolo se fecerit imponendo statutam libertatem, quin imo ex co negat liberari, qa servus servus ipsius factus accipientis creditoris plene n fieri iuxta formam obligationis ex stipulatu, haec enim S.C. ratio si recte accipiatur diversa n est imo cum nostra ratione identica est qd ita enarrandus, sive explicandus est, ut quaelibet ex iis rationibus necessariam cum alia ratione coniunctionem habeat, nimirum ideo debitor in hac specie n liberatur, qa servus accipientis creditoris plene n fecerit, ut actus ex stipulatu exposcebat, ceterum ideo servus accipientis n fecit qa dolo, et facto suo plenam dominii adquisitionem deduxit in impossibilem itaque si Caii nostri ratio recte enarrem eadem est cum nostra ratione, seu verius ratio nostra decidendi necessario ratio est illius rationis qua assignat Caius qdo quidem statuta libertas dolo debitoris imposita in causa est, ne plenum dominium creditori adquiratur propter implicitum casum libertatis; qs. pro tx in lg Vlt. § si ex noxa causa agatur lg. statu liberum 9 §. pen. lg statu liberi 29 de statu liberis = Deducimus decidendi rationem ad 1.am negativam nostrae conclusionis partem

N.° 17

Quis liberationem contingere negat, ut secundam partem superest decidamus, quae indebiti conditionem competere negat, quae longe difficilior est, propter 2.da dubitandi rationem supra consideratam affirmamus tamen Paulus noster in presenti specie indebiti conditionem rectissime negare, ratio est quia quamvis per rationem de dolo, seu ex clausula doli, id persequatur creditor, quod sua interest stici promissi statuliberi non esse, valde tamen actio incerti, ad id, quod interest iustam et plenam estimationem stici in presenti specie non persequitur, actio enim de dolo cum incerti actio sit, l. si [illegible] l. stipulationes 53. l. ex ea parte 121. l. [illegible] 38. de V.O. non semper iustam plenamque rei, aliqua de qua estimationem continet; sed plerumque minus plerumque tamen est plerumque maioris prosequitur l. 1. de actionibus empti l. [illegible] 34 eod. l. si quis 13 in princ. de re iudic. l. si quis 112 § ult. de V.O. l. 3 § ult. uti possidetis Cuiac. lib. Afric. in l. 44. de action. empt. et lo. lib. 33. Alciatus [illegible] [illegible], et Dinus in suis tract. de eo quod interest ubi supra idenim quod interest ex tra preditorem DD. definitiones nihil aliud est quam emergens ex [illegible] damnum cessans vel lucrum. quam definitionem pro omnium ex Pauli in l. 13. si omissa [illegible] ratam haberi, et addidit Iacobus de Ravena, in sui tract. de eo quod sua interest, [illegible] in eodem tract. cap. n. 22 porro in presenti specie [illegible] Fumus, in eodem tract. cap. n. 22 porro in presenti specie ex [illegible] laudat Fumus, in eodem tract cap. n. 22 porro in presenti specie [illegible] stici promissi, et statuliberi soluti pro tota, et solida estimatione stici damnum absolutum non emergit, sed conditionale duntaxat quemadmodum enim, sed conditionale duntaxat, contingere etenim forte fortuna potest, ut conditio statutae libertatis deficiat, qua deficiente, si antea de fortuna de alea de eventu per actionem de dolo transactum est debitor ita solvens ab obligatione directa ex stipulatu plenissime liberatur, ut docuit Africanus in specie statuliberi soluti in l. eius qui 38. § 3. de solut. qua circa si conditionis eventu non spectato de dolo creditor [illegible] illud duntaxat eius interest, quod in alia fortuna, quod in timore statuti liberi tatis est, hoc autem, ut per se patet, totius et solidae estimationis damnum est quam potius ex prudenti arbitrio iudicis taxandus, quod interesse est quam potius ex prudenti arbitrio iudicis taxandus et solidae estimationis damnum de hoc damno transactum, si id quod interest solidae estimationis damnum fateamur necesse est indebiti conditionem stici soluti nomine cessare, ut Paulus noster concludit [illegible] hac ratione utique creditor non lucrat scilicet rem

18

Et pretium rei idem enim quod propter aliam fortunam interest iustam rei stimationem non adimplet, sed supra iustam stimationem longe computatur.

Nec novum plane est, ut id quod interest iustam praesentis negotii stimationem non adimpleat, fingat enim me actio stipulatus fuisse decem ex reo, et mihi eius nomine decem non satisdat non eo in decem condenabitur nequaquam profecto quinimo diligentis iudicis arbitrio rem ita componet, ut si reus titius principalis locuplex solvendo statim sit, reus ad promissorem absolvet quia locuplete reo exhibente satisdatio importuna est quo sensu decita fide jussoribus non indigere, quia locuplex abunde est. Rursus si titius reus principalis omnino solvendo idoneus non est iudex ad promissorem reus solida decem condemnavit, quia stipulationis per solidus decem interest, quod reus promittendi facultatibus prorsus lapsus est. tandem si in eadem specie titius reus promittendi in eo statu est, ut solida quidem decem solvere non possit partem vero solvere possit, ut pote quinque, tunc enim iudex reus ad promissorem precedens quidem duntaxat condenabitur, quia quinque duntaxat nomine stipulatoris interesse, quod et difficilis supra tex. in l. si quis 13. in princ. de re iudic. l. si quis 112. § ult. de V. O. l. si pignus 58. in fine eod. quas explicat Cuiac. lib. 8. qq. Africani in l. 44. de actio. empti et lib. 10. obs. cap. 33. adhuc si possessionis sibi controversia fiat inter usus in iudicijs in dicti uti possidens nequaquam condemnatio fiet. solida, et iusta totius rei stimationis, de cuius possessione tractatur, ut male existimabat Servius in l. 3. § ult. uti possidet. nimirum in hac specie iusti possessoris respectu proprietatis rei nihil interest, sed solius duntaxat possessionis, et usus, quia scilicet fundus ita occupatus colere libere non potest, quia sementem facere non potest, quod denique culturam et curam cerat, quo circa condemnatio iustam fundi stimationem non attingat. sed intra lineam damni controversia emergentis contineatur, id enim tantum interesse censendus est d. l. 3. § ult. uti possidetis, quod ad hanc rem, ut eleganter commendat, Cuiac. ubi proxime enim dixi quemadmodum cuiusque interesse computatio plerumque iustam rei stimationem non attingit, ita plerumque longius ultra iustam stimationem creditoribus tamen non ultra duplum fiat cuiusque interesse condemnatio

Ut tractant DD. in l. q. Unica C. de sententia, quae pro eo quod interest pro-
ferunt et in l. q. 1. et l. q. titulus 43 di actionib. Emp. recte s. Paulus noster
cum Neratio affirmat, reus promittendi qui statuliberum facto solut
illum condicere non posse, quo enim pro tertio hujus rei nostri conditio-
nem indebiti intentabat, quia plerumque quod debita est solidam cujus
aestimationem non exsolvit, sed si mori, et casus contingentis aestima-
tionem luit. Nec obstat si objicias hanc nostram rationem deci-
dendi longe diversam videri, ab illa ratione decidendi quam
Paulus in praesenti assignat, quippe docet id circa reus promittendi in
specie praesenti statuliberum condicere non posse, quia statuliberi hic
corporis illud est, quod revera debitum est, quae ratio longe videtur dis-
tare, ab illa, quam nos credidimus, scilicet huic argumento respondemus
rationem nostram a ratione Pauli nequaquam discrepare illud pla-
ne nostra utraque refert, quod ratio nostra explicatior est. Sed verius
verius ratio nostra rationis ratio est, quippe si quaeras, cur reus
promittendi statuliberum solutum non condicat, cum Paulo nostro rationem
cum, ideo non condicere, quia statuliber solutus corpus illud est
quod revera debitum est, caeterum si ulterius quaeras, cur statuliber
pretio per actionem de dolo subridanam statuliber non condi-
cant, ne alioquin corpus, et pretium corporis creditor lucraretur
~~sed id duntaxat, quod propter~~. Ratio nobiscum est ideo conditionem
cerare, quia pacta de dolo non solidam sui aestimationem creditor
lucraretur, sed id duntaxat, quod propter conditionis aliam et fortunae
eventum interest, quod plenam aestimationem statuliberi soluti non explet
sed infra longe est — Aliter respiciendum est alia eligans
N.° 12 Cuiacii doctrina ad tex. in l. q. si cum aurum § de solut. quae sic recte
decisionem Pauli applicata, et clarior, et elegantior decisio pro
cuadet admittet enim Cuiac. quod interest nomine per actionem
de dolo in praesenti Pauli speciem solidam statuliberi aestimatio-
nem venire, et non solius timoris, et probabilis aliis aestimationem
quod et nobis satis adnoterit, placet vero quia quod spes est timor
utique probabilia sint adeo, eaque in aliis fortunae et conditionis ca-
sualis eventus posita sunt, non tamen solius timoris aut spei
cujus aestimatio fit, sed pro solida negotii aestimatione computatio cujus
quod interest —

Interest nomine facienda est sua doctrina nunc locum potissime habet, quod libertas non sub causali sed sub potestatiua facili conditione data, in statuliberi confertur arbitrium eius, itaque doctrinam inquit Cuiacius si creditor cui eum stichum debereter statuliber solutus per actionem de dolo, id quod sua interest prosequatur, huius autem intentionis nomine solida stichi stimatio fienit, propter iustum timorem, et certum fere euentum statutus libertatis qui a causali et potestatiua facili conditione dependet; caeterum hac ratione non obstante nihilominus reus promittendi, qui statuliberum soluit, eum pro indebiti condictionem indirectam non recuperauit, ut Paulus noster inquit, recuperauit tamen uirtute exceptionis doli mali, quia si creditor per actionem de dolo solidam stichi stimationem persequatur, poterit debitor condemnatus opposita doli mali exceptione creditorem cogere ad stichi soluti restitutionem, eo colore, et pretextu, quod dolo faciat creditor quia utrumque in solidum lucrari intendit, scilicet stichum solutum, quem retinet, deinde solidam stimationemque per actionem de dolo perueniat, qua ratione decidendi quoddam suplementum ad Paulum probat Cuiacius ex eleganti specie tex. in l. Si eum aurum ss. de solut. ponit ibi Paulus promissorem stipulanti creditori aurum promisisse, caeterum non aurum, sed aurum calcum siue aurum quimicum soluisse quaerita in hac specie tandem liberationem quam de conditione, et plane promissorem non liberari docet Paulus quaerit deinde utrum promissor non liberatus possit auri calcum condicere, et nullus conditionem ei non competere utriusque partis rationem assignat C.tus utique idem debitor non liberatus, quia non aurum dedit, ita quod omni columnis actio ex stipulatu perueniat deinde idem non condicet, quia sciens, et prudens auri calcum siue quimicum soluit debitor, porroque sciens, et prudens rem non debitam soluit, donare censetur, atque id circo conditio denegatur l. cuius per errorem de reg. iur. l. si in sorte 26. § eum filio eum sequ. de condict. ind. Verxit tamen hanc decisionem Paulus, atque ulterius quaerit nunc, quod debitor omnino careat meis remedio ad repetendum auri calcum indebite solutum, et concludit opportunissimum remedium debitori subesse ad repetendum indebiti solutum

Non tamen uere actionis directę quinimo opę exceptionis doli mali, quia Creditor per actionem ex stipulatu perseuerantem aurj debitum adhuc petet potexit debitor ex oposita exceptione cum renouare aurj calcy refundat, itaq quod promissor actionis remedio Consequi non poterit ope tamen exceptionis ... Cacita Consequitur, quia nimirum dolo facit, actor, qui aurum et aurj calcy lucrari prouerat, Cum uero huius tex negatiuę Conclusionis tam Circa libertatem quam Circa Conditionem eidem praesupsunt Cum Caio nro, rationes autem decidendi a Paulo redditę aduersę sunt quidem extra Casum diuersitatis actionis Vero ... decisionis quadrantissime Caio nro Conueniunt quia in specie Caij tametsi debitor, qui statuliberum fecit soluit Conditionem non habet, quia rem debitam soluit Cum ... soluit Conditionem non habet, quia rem debitam soluit Cum ... quit Caius, si tamen Creditor non per actionem ex stipulatu directam Vepote iam Consumptam semper actionem de dolo, et quod sua interest prosequatur potexit debitor ex Consilio Pauli oposita exceptione doli mali Creditorem repente remoueri, Nisi statuliberum refundat quod Caius noster suplementum maiori opere placet. absoluimus hunc. Casum singularem Caij.

Et hic opportune exple. Cand. ... exat tex in lg quirer 98. in pr. de solut. et tex in lg. sita 33 de mort. Cau. donat. cor tamen innua ... satis est solutio tamen ex supra rori tractatur doctrina perpenda

Finis 2.i libri nostri S.C.ti Caij

Ant.o de Fullaondo Fecit

Solemnis Comentatio ad Iuris C.tus Gayum lib. singularis de Casibus Sing. ad l. Si ita 37 de statu liberis Authore D.D.D. Josepho de Zamora

N.o 1 Ad ingeniorum specimen adq. Civilis Philosophiae admiratus Comparatumque
singularis Gaii Casus responsum in l. Si ita 37 ff. de statuliberis quam
inter septem Iurisconsultorum nostri paradoxas (ita loqui iam fas lateri sit)
quae ad instar septem Caelestium planetarum Philosophicum Civilis
Sapientiae Caelum illustrant, longe altius atque admirabilius est, praeq.
sextum, sicut apparet dicamus nec generalem, nec specialem li-
bertatis favorem, sed coactissimam iuris necessitatem responsum
hoc extorsisse, equidem non ea ingeniis nostris fiducia, et audacia
est, ut redamus principes iuris interpretes, in hoc responso ex-
ponendo negligentes, seu quodque efecisse, audemus tamen Vere
eundem affirmare nos Gaii nostri spiritus afflatus, et novam, et dignam
ambitiose huic paradoxorum augustorum interpretationem invenisse quae
a servo omnino est, et facilem saltem servitutis feliciorem inge-
nijs deinceps libertatem = Iure C. sententia constitutum ex pecu-
N.o 2 ligavit testator servum proprium cum alegatario libertatem fideicommissariam
reliquit ea directione, ut si legatarius fideicommissariam libertatem
servo legato non imponeret directa ei libertas ipso iure compete-
ret itaque sub expressa conditione merae et obsactionis legata-
rij directam libertatem servo legato testatorio reliquit, quaeritur in
hac specie de genere libertatis servo competentis, scilicet utrum
directa libertas sub conditione ex superiori loco relicta ipso
iure servo statim competat in supra dicta fideicommissaria
libertate, quam iam legatarius praestabit, et fersan ante praestaret.

Cum ratione, et mora paratus est in qua specie Caius cum ceteris omnibus Sabinianis suis. Fuit enim Caius Cassius Maxillus Sabiniani discipulus, et successor, qui decertat Massurii Sabini praeceptoris. Qui sectam contra Antistium Capitonem, Labeonem, et Nervam, et reliquos sectarios postea tutatus est l. 2. § ult. de Orig. iuris) incunctanter relictam directam libertatem, servo legato statim competere, ita ut libertas directa ipso iure competens fideicommissariam servi libertatem antevertat, quod, ut legatarius de facto iam praestaverit, et praestare paratus est sine cunctatione, et mora, sicuti ex Iuliano Sabinianorum Principe supponendum est. in l. quidem 19 de manumissis test.

N.° 3. In limine huius quaestionis tria proponendarum sunt. Primum loquatur Caius de servo proprio testatoris legato, an vero de alieno: Secundum expediendum est, quae sit potissima differentia inter fideicommissariam, et directam libertatem: 3.° loco expediendum est qualis sit huius quaestionis practicus effectus. Circa primum patronatus, quae omnia iam pridem feliciter expedita sunt ab excelso praeceptore nostro, quem in limine reverenter salutamus Ill.mo D. ac semper D.no meo D. Ioanne de Gongora, et Argote magno Christiani orbis Atlante, ut pote belli, ac pacis, unico, et bene mentis arbitrio, quod utrumque thesaurum idest belli, et pacis insignem praeminentem potestatem ad instar illius Mucii Scaevolae apud Carthaginenses adversus principes suos fortuna facit, in solemni Commentario ad Iulianum in l. quidem 19. de man. test.o quod opera nec invidia obruerent, nec vetustas delevit, nec posteriorum DD. acremoniis superavit; Ad primam rationem praesentis quaestionis, atque omnium concordantium momentum in eo potissime consisteret, quod haec quaestio de servo proprio testatoris concepta est, non autem de servo alieno, heredis, vel legatarii, quippe directa libertas, quae sub conditione morae, et cunctantis a Caio nostro tanquam ab omnibus Sabinianis in hac quaestione competit, nequaquam servo alieno aut heredis legatariive competere potuisset ex l. servo 9 et de test. man. § in fin. inst.

De servo. reb. per fideicom relictis arg. tx a contrario in lg.
alieno 31. de fidei libert. glosa in lg 2. C. de ttt.o man. salicetus
in d lg 2 C. eod. notavit contra Albericum predictum preceptor
nr. n.o 3. ad 2.dum R.mus vulgare eam in ore omnium Creditorem
ex Theophilo sequ ferre de libertatis orcinis sive aqueron.
tis in § 3. inst de servo. reb. per fidei com. relic. hinc enim stat
quoque directe libertates ex ttt.o sine facto. et manumissio
ne heredis legatariique competat, sed tamquam ab ipso de
functo manumissi, eius liberti sive orcini liberti appellentur.
Ceterum fideicommissaria libertas ex facto heredis et legata-
rii pendet, quod et ex sponte, et coacte servos hereditarios, aut
alienos pecunia redemptos manumittant lg. 1. et toto tit. de
de fideic. libert. supra cedemus post Cuias 323. obs. faber univers.
Pap. tit. 5 prin. 2. Magni 2a. et loquunt ad Donellus lib. 2 cap. 13.
litteza B. et alios congestos a Ill.mo D. Ioanne di Tonopra
ubi supra N. 3. in fin. Ad 3.um R.mus practicus huius questionis effectus
magni momenti apud DD. reputari, quia si directa duntaxat
libertas huic servo ex ttt.o competat solius defuncti futurus
libertus, ut censent DD. proindeque neque opera nec munus, nec su-
cessionem propter manumissionem debebitur, quia nullius libertus
est lg. 9 duo socij de servo inst, lg dominus 22. de peculio legato
lg 2. de statu. lib. § 3. inst de singu. reb, at vero fideicommissaria liber-
tas ex praestanata manumissione ab herede legatariove an liber-
tas servo legato competat, futurus est manumissoris libertus
tx in lg servus ser. nisi manumiserit de man ttt.o lg. si peculiu
20. § ult de ~~statu lib~~ ~~rept~~ indique heredi legatariove manumis.
sori debebitur, non quidem operas, et munus, sed successionem dun-
taxat libertus enim ex fideicommissario manumissus, quia non to-
tum beneficium a manumissore accepit solam successionem non vero
operas munusve debet lg si quis 13 de oper libert. lg quod ex causa
29 eod. lg. 1. C. de lib. et eorum libert. arg. tx in lg unus 67. § 1 de lg 2.
faber, Don; et Cloerius proxime ad legatis, observandum tamen
est nos huic textus quaestioni de prime patronatus ex recept. DD. sententia

Respondere, qd autem nos concedamus interius videbimus, sed aut fallimur, aut aliorum DD. deceptiones ex hoc articulo iuris patronatus oriuntur.

N.° 4. Itaq. ex presenti responso cum Caio et Sabinianis contra Principe Juliano paradoxicam conclusionem eligimus: videlicet directam potius quam fideicomissariam libertatem testamentariis servo competere, quem heres, vel legatarius ex iussu testatoris festinanter et sine mora manumisserit dummodo directa libertatis commemoratio a testatore facta sit sub conditione more et cessationis heredis aut legatarii. quoniam cum Caio, et Juliano adeo rigurosam ex eodem mente accepimus, ut concedamus heredem, legatariumve, ex iussu testatoris festinanter manumittentem nihil prorsus quoad effectus fideicomissariae libertatis agere, siquidem libertas directa moram conditione necnon spectata omnem factam manumissionem festinantissimam antecuerit, quem in directam libertatem rapit statim, hec conditio quoad iuris auctoritatem attinet decretoria est, quia Caius, et Pomponius in eadem specie afirmant servum ita legatum, et manumissi iussum ita statim liberum esse, ut loquitur Caius, vel continuo liberum esse, ut loquitur Pompon. in l. 34. § ult. de fideicom. libert. porro hec duo adverbia statim, et continuo, qq. SC.ti utriusque nulla arte aliudi possunt, quin fateamur Iuris C.torum cayesse mentem, ut insuper habita fideicomissaria manumissione, etiam festinantissima prestita atq. insuper habita etiam specie conditionis directa libertas statim, atq. continuo. in ea specie competa, in qua ab herede vel legatario fideicomissaria libertas servo testatoris relicta est, cum commemoratione tamen directe libertatis sub illa conditione relicta, si heres, vel legatarius manumisserint. Rursus nec Juliani sententia preterq. vexationem admitti, in l. quidem 19. de man. testam. quippe ob unicam illam causam docet Julianus legatum fundi. S. q. servus ita legatum relictum ad emolumentum servi ita utilitas cedere quia eodem momento edest ab adeta hereditate directe libertatis, atq. fundi legati dies cedit, si tamen legatum fundi.

Fundi ante libertatem Caesuret inutile legatum fuisset cedere servo adhuc in servitute constituto: q. per tx in l. quaesitum 91. §. 1. l. plane 34. § si coniunctim. l. si post mortem 68. §. pure 2. l. si a pluribus 107. §. 1. de leg. 1. l. si legatarius 8. §. 1. de leg. 3. l. servum 36. de heredib. inst. l. si obtio 13. de opt. leg. cum aliis quas ad hanc rem congessit excellens Praeceptor n.° 4. q.° ex littera men-tem Iuliani apparet servum ita manumissus ad libertatem di-rectam continuo rapit, ut loquitur Caius, et Pomp. ubi per ex-celso laudari. Denique in hanc eadem sententiam conspirant tx etiam decretoriis, l. si quis 3. l. si maior 15. de man. test.° Cuias lib. 3. ad Verum ferocem, et lib. 33 ff. ff. Iuliani, in l. fundum 81. §. stichus 2. de leg. 1. Toto pedibus in l. post mortem 68. de leg. 1. Alcia. licet n. constanter in l. si peculium 20. §. ult. de statu liber. = Sed

N.° 5 ut huius conclusionis difficultas aperiat omnes causas necesse est quaeramus, ut dubitandi rationes exercant unoque l. ttl.xi qui sine manu. ad liber. et Merlius lib. 1. obs. cap. 29. quorum tamen ab adita hereditate, et authoritate quam a ratione iu-ris comparavit authoritas, et tx omnimode sextus in l. 20. §. ult. de stat. lib., et tx in l. 15. de man. test.° Conducit etiam tx in l. si quis ita 13. de stat. liber. in quorum tx primo liberaliter affirmat qd. si servo test.xii proprio directe libertas sub ulla conditione re-linquatur, si heres cum n manumiserit directam libertatem, nec statum nec continuo competere ei, sed per existentiam tamdem moram conditione pendendi affirmat heredem festinantem rumpentemque mo. conditione pendendi affirmat heredem festinanter rumpenteque mo-ram fideicommissariam libertatem imponere, subindique ius patrona-tus contra servum manumissum adquirere, ita enim loquuntur Iau-potuerit ab herede manumitti, n enim contra voluntatem test.xii admitti-tur ei libertas ita enim legendum est cum editione florenti-na, et cum graecis interpretationib. et cum Cuias in solemni com-mentario ad tit. C. de fidei com. liber. et cum Antonio Conzio in notis ad hunc tx enim si, et antiquis editionib. loquitur n ei.

33

5

Ademita libertas, et quamvis in Florentina lectura robur obiectionis non infringit (sive enim legat, non enim est ademta libertas, sive ita non ademitae libertas. ex utraque enim lectura constat directam libertatem nec statim, nec continuo comprehendere) nihilominus tamen Florentina lectio significatior est, quippe expresse dicit festinante herede libertatem fideicommissariam imponere, atque etiam ius patronatus adquirere cum tx. potest Alciat. de Rosate ita interpretatus est Gonopra in suo com.º ad Iuliani n.º 25. et 131. Rursus hanc eandem sententiam affirmant tx expresius in l. si Stichus 15. de man. test.º in quo tx sive duplicem speciem cum Iuliano ponas, ut voluit Gotofredus, sive unicam ponas ut Aurisius, et sectari semper iterum erit ex Iuliano ibidem comprobari directam libertatem in casu Gaii nostri nec statim, nec continuo competere, sed nunc quando mora heredis, et legatarii directae libertatis conditionem purificaverit ita enim Iulianus. Libertates sic datae si Sempronius non manumiserit Stichus liber esto, Sempronius nisi manumiserit nihil iuris in servum habiturus, sed liberum moram facturum: quo in eadem Gaii nostri specie sensit Iulianus directam libertatem servo legatam statim non competere, quasi si legatarius fideicommissariam festinet ius patronatus in servum adquirit, sub illa enim iuris conditione nihil iuris habebit legatarius: si non manumittat, ut inquit Iulianus, quo si manumittat a contrario ius legatarius habebit, scilicet ius patronatus, ut infert Gotofredus, et Aurisius —

N. 6 Diximus hanc obiectionem aeque premere, modo duplicem speciem, modo unicam contineat, et apud Iulianum constituamus in d. l. 15. quia propter Iulianus in primo tx idem in specie tractare videtur, in qua intra annum legatarius manumittere iussus est, ut in litterae infine tx. illam speciem tractat, in qua non intra annum, sed statim ius est servum manumittere, ut patet ibi: respondit humo de libertate data

Si Sempronius n. manumiserit Stichus liber esto. in qua posterma specie nulla est anni, et temporis Commemoratio, Ceteris utque eiusq res Circa pariam speciem se habent Cui qua infrius in. cluimus, fatendus necessario est posterioram Iuliani sententias, in qua nulla est temporis Commemoratio, eandem speciem Cui Ra. tio nostro Continere, et tamen Iulianus liquido affirmat festinatam legatarii efficarem libertatem fideicomissariam imponere et ius patronatus adquirere: quod in specie Gaii nostri directa libertas fideicomissaria non antecesserit, nec Competit, ante purificata Conditione negativa morte, et Cunct... quae textu ita Contra Gaius indicat locis pedus, in Solem. Com. ad leges post 68. §7. de leg. 1. n. 12 Cuius sequentes, tandem hec dub. ratio fulcitur ex textu insig. sequens ita §3. de statu lib. quo loco si testator heredem suum rogaverit, ut in suo testamento stichus proprius testatoris servum manumittat, et si non manumiserit per directam libertatem Cuius liberum esse iusserit, futurum esse Iulianus ait ut fideicomissaria libertas in testamento imposita heredis servo directa libertate ita antecederet, ut servus Conditione directae libertatis defectus. Solam fideicomissariam ex testamento heredis habeat. go. directa libertas, nec statim, nec Continuo Competit, ut Gaius per docet, sed imo temperamento Competit, si heres legatarius gravaverit Cunctam moras, quod Contrahit, in fraudem fideicommissariae libertatis quae textu rogant. pro sua opinione expedit Conlapora n. 19. = Hec sunt Causae quae ab autoritate iuris Compa-

N°. 7. rata nostra Gaii, quod non Conditionem cuiusque videtur, ratione, utpote dictorum iuris Contrariorum ratio urgentior Contra Gaium affirmat ita exprimenda est nimirum, in specie, in qua testator stichum suum Sempronio legat, ut eum manumittat, et si Sempronius stichum non manumiserit, eum liberum esse iubeat fideicomissaria libertas quae directam libertatem antecedat possibilis est, proinde Conditio negativa Conditio mora Cunct... quae directam libertatem purificat, et iam est possibilis; quod spectando est, et festinata libertas

34

T. S.

Fidei comissario, quem directam antecedat, si mora Semproni, quam directam libertatem purificet, proindeque statius, nec directam libertatem nec statim, nec continuo habebit, ut loquitur Gaius, et Pompo.

Consequa est evidens, quia conditio possibilis positiva, et negativa specifice antea impetenda est, ad hoc, ut dispositio testatoris sorciatur effectum. l. Cedere diem 213. de verbis l. 8. de cond. et demons. uict. l. heredi 44. et l. sub diversis 51. § ult. de cond. et demons. an quoad utramque partem tam scilicet, quam ad possibilem fideicomissariae libertatis, quem directam antecedet, quam quoad possibilitatem conditionis negativae exortentis, quam directam libertatem in casu mortis et Cineti purificat; atque in primis fideicomissariam libertatem in casu Gaij nostri possibilem esse ita patet, quia fideicomissaria libertas a testatore concineta, ita Sempronio legatario prestanda competentis temporis tractatum habet, in quo legatarius servum sibi per tractatum illius temporis adquisitum manumittere possit. l. si peculium 20. § ult. de statu lib. non enim precipitandus est legatarius, ut confestim manumittat quinimo cum primum comode poterit manumittere debet, quod tempus duorum saltem mensium est, l. ult. qui et quando uncta l. libertas 13. § 1 de manu test. Cuias § quaestio Pauli in d. l. 13. atque eodem lib. quaest. et in l. 19 de de servit, et post Acosta 2do select. 4. et 5. Sarmiento Ama. cap. 3. n. 13. cum alijs congestis ab Ill.mo D. D. Joanne de Bongora n. 13. in fine, et quidem si aliquod impedimentum huic fideicomissariae libertatis possibilitati obstaret, fuisset maxime defectus Domini servi legati in legatarium non dum translati, ut sensuit Gotofredus siquidem servum non dum suum factum manumittere legatarius nequaquam potuisset l. 3. cum seqq. C. de his qui a non Domi. l. 1. § ult. Vicer. hunc. dicimus de donat inter. assignant pro hanc rationem post Scipionem Gentilem, et Cuias magnus condiscipulus noster S. C.tus D. Laurentius de Santos de San Pedro in suo Dicitone in Sancto 18. de donat abiis. Cert. quod Paulus in eadem Gaij nostri specie legatarium docet

Servus legati manumittere interim posse d. l. si peculiis § Ilt. di statu lib. l. servus 15 de man. ttt.° q. qa Dominus in legatarius servus translatus, et adquisitus est, ut Consequenter manumittere possit, qd defectus Domini fideicomissariae libertatis possibilitati neutiquam obest, cui res consequens est fideicomissariam libertatem directam antevertat possibilem esse in specie Caij proinde fal. sus erit cum Caio afirmare directam libertatem statim competere.

N. 8. Fulsit haec ratio ideo enim in recepta Mureniis Aluerecijs et Toto pedi sententia si ttt.° servus Sempronio legat, ut intra annum manumittat, et si non manumiserit liberum esse iubeat; ideo inquit ex communi sententia possibilis est in hac specie libertas fideicomissaria quae directam antevertat, qa tempus illud anni a ttt.° electum ad emolumentum arbitriumque legatarii largitum esse Consetur ut interim legatarius servo legato tanquam suo privatim operas cuiuscumque ex sententia lucretur, ac tandem tempore consequenti manumittat, ea sunt a fraude inevitabilia in l. servus 15 de man. ttt.° l. si quis ita 13 de sta. lib. arg. l. sed fundus 84. § 1. de l. 1. et ibi Cuiac. ad Iuliani Totopedius in l. post mortem 68. § 2 eod. tito. Aluer. in l. si peculiis 20. § Ilt. et in d. l. si quis ita 13. de stat. lib. sed sicut qd in specie Caij non tametsi nulla temporis Commemoratio a ttt.° fiat intra qd servus manumitti debeat a legatario, nihilominus tamen ex dispositione iuris proportionatum tempus inest in cuius tractatu legatarius commode manumittere possit, et debeat d. l. 2 a § ult. di statu lib. d. l. Ilt. qui et qq. d. l. libertas 17. § 1. de man. ttt.° q. quemadmodum in ea specie in qua certum tempus a ttt.° destinatum est intra qd servus manumitti debeat possibilis est fideicomissaria libertas quae directam possibilitatem perveniat, ita similiter, et in specie Caij tametsi nulla sit temporis destinatio aderit tamen ipso iure proportionatum tempus designatum quo sine perceptione quidem legatarii servus manumittatur d. l. 20. § Ilt. de statu lib. sed tamen sine eiusdem legatarii mora servus manumittatur d. l. 20. § Ilt. de statu lib.

33

5

id tamen plane si ita recte perpendatur tx in l. si is cui §. demonstr.^o in quo iuxta Bartoli, et Gotofredi duplex proponitur species ad quali. hæc assumptio patet, nam prima species liberalis est de Servo legato ut intra annum manumittatur, et hac non manumittat nullo temporis facta mentione, ut patet; ibi respondet hoc modo libertate data si Sempronius non manumiserit liber esto, et tamen de utroque casu decidit Iuli. possibilem esse fideicommissariam libertatem quoniam directam præcertat; quod ideo etiam quam in illam formulam (quæ Cajani formula est) proportionatum tempus inest, ad emolumentum arbitrioque legatarii largitum, in quo Servo legato tamquam in suo utatur fruatur, ac tandem competenti tempore manumittat, quæ inductio potior apparet in d. l. si peculium §. ult. iuncto pro. cum ferme ibi quod si tempus adiectum fuerit illud expectabitur, ut Sygnanter tractaverunt Bart. et Gotof. ubi proxime laudati, iam vero cum ita se hæc habeant circa possibilitatem fideicommissariæ libertatis quæ directam antevertat quis deinceps inficiabitur possibilem etiam esse contrariam conditionem negativam mora et cessationi, quæ directam libertatem purificet. si enim in toto illo temporis tractatu possibilis est conditio negativa si non manumiserit legatarius contrariorum enim eadem est disciplina, et sententia d. l. ut verbis Gotofredi utamur; totus ille temporis tractatus æqualis se habet ad esse conditionis positivæ et ad esse conditionis negativæ, quod e vestigio concludendum est, utramque conditionem contrariam possibilem esse. proindeque spectandam alteram quidem positivam ad iteratum directæ libertatis alteram vero negativam ad purificationem eiusdem libertatis directæ cum verius conveniet impossibilem esse Cajani paradoxam docentis etiam ex tit.^o liberum existere non expectata manumissione fideicom.^a nec expectata existentia negativæ conditionis

N.º 9 Circa rationes dubitandi ultra mea non placet, quæ offerre putavi

Iam est certa aliquam decidendi rationem conclusionis nostrae
adeo profunde investigare, et plane in hoc articulo dissimu-
lari non possum nos magistri Cotofredi glossae vehementer invidere, qua
longe altiori spiritu quam Caius noster affirmamus ipsa enim met
conclusio sublimiorem rationem decidendi excogitavit; sed
tamen nec dissimulandum cham est nos antiquam Cotofr. legis exemplis
et fortitate felicius, ut iam patebit, et primus Cotofredus in specie Caii
noster concederat positivam conditionis manumissionem fideicommi-
ssarius, quae directam libertatem peruertat esse omnino impossibilem tam
iuris quam natura, quam assertionem acerrime probat in quaestione
legatum uni pure relictum, alteri vero sub conditione data, prius lega-
tum alioquin purum reddit conditionale, ita ut sub expressa condi-
tione sub qua 2do legatario relinquitur primo legatario ademta-
ta, ut sub contraria tamen conditione in persona primi lega-
tarii radicetur, ita ut pendente conditione circa prius legatum adeo
pendeat, ut nec eius dies cedat, nec adquisitio efficaciter radicetur
quae sunt expressa circa Caius lib. sing. de cas. in l. a liquid 107
de condit. et demonst. l. quod aliis 3. l. legatum 10. de adimen. leg. l.
si post mortem 68. § si pure de leg. 1. et ibi Cuias. 33 Pauli ad edictum
in d. l. 10 de adim. leg. Don. & com. cap. 31. haec enim est potestas
posterioris legati conditionalis, ut in primum legatum alioquin
purum influat, illud conditionale faciat, quoad accessionem, et adqui-
sitionem, adeo ut tunc primus legatus incipiat purificari quo con-
ditio contraria exstiterit. de exemplis non laboramus signi-
ficantissima enim exempla in alleg. iuribus proponuntur = Quia

No. 10 propter in specie Caii nostri legatum stici Sempronio pure relictum, ut
eum manumittat sub ista conditione expressa eidem Sempronio
ademptum si sticum non manumiserit, necesse est hoc secundum lega-
tum conditionale ita in prius legatum alioquin purum influere
et illud faciat et iam conditionale adeo, ut nec eius dies cedat
nec Sempronio legatario sticus adquiratur quousque contraria

36

Conditio existat illa scilicet, si Sempronius stichum manumiserit stichus esto de legato: porro hoc ipsum quod est Sempronium manumittere impossibile prorsus est in specie Caij, ratio est apertissima quoniam adhuc ut Sempronius stichum manumittat efficaciter, necesse prorsus est ipsum stichum ratione Dominij Sempronio adquisitum antea esse, ita ut Sempronius in aliquo instanti temporis, et naturae ante ipsam stichi manumissionem eiusdem stichi Dominus reperiatur quia manumissio a nullo alio praeter domini[?] vere peragi potest leg. 3. Cod. 2. seqq. et de his qui a non domi. leg. 7. § ult. vers. nunc demum de donat. inter leg. mulier 20. § 2. de Condit. et demonstr. sed sic est quod stichus in specie Caij nostri in nullo instanti ante manumissionem nec in ipso instanti manumissionis, nec post manumissionem potest ratione domini Sempronio legatario adquiri, quare manumissio fideicommissaria stichi a Sempronio peragenda impossibilis est in specie Caij nostri=

N.° 11. Singula quae in propositione continentur efficaciter probantur quorum probatio in primo opere attendenda est, stichus illo instanti ante manumissionem in dominio Sempronij legatarij reperiri quia contraria conditio, si Sempronius stichum non manumiserit liber esto legatum stichi Sempronio alioquin puri relictum facit conditionale, ita ut cessionem, atque adquisitionem legati ante eiusdem existentiam manumissionis suspendat d. leg. 10. de adim. leg. et d. leg. 5. quo stichus ante efficacem manumissionem in nullo instanti in dominio Sempronij reperiatur Deinde idem stichus nec ipso quidem instanti manumissionis in dominio Sempronij reperiri, ratio est clarissima quia cum ipsa manumissio sit factum illud contrarium positum in conditione adjectum, ut legatum ipsum conditionale purificetur, adquiratur, et cedat, ut patet in alleg. iuribus, necesse est ipsam manumissionem in aliquo instanti temporis, et naturae omnino praecedere debuerit ante ipsius legati cessionem, et adquisitionem

Secundo necesse est, ut ipsam manumissionem, ante domini ipsius
adquisitionem, quae assumptio est evidentissima patetque ex efficacia
omnis conditionis, tam potestativae, quam causalis exemplo.
Utique necesse est ipsam [?] conditionem in aliquo instanti
temporis, & naturae coexistere, ante efficaciam cessionis, & adqui-
sitionem lg. cedere diem ff. de verb. lg. pupillus ff. de con-
inst. lg. 5 de Cond. et demonst. lg. ea 8. ff. eod. quia cum coexistentia
conditionis sit, proxima causa in manumissione servi con-
ditio illa contraria sub qua servus Sempronio adquirebat
fateri necesse est in ipso instanti manumissionis servus
in dominio Semproni non reperiri aliquam causa ipsa, et cau-
salitas atque effectus causatus in eodem temporis, &
naturae momento concurrerint, quod et per naturae impossibile.
Denique servus in specie Caii nec post ipsam manumissionem
in dominio Semproni reperitur quod longe evidentius est quia
per posterius absurdius foret, quod post servi manumissionem
servus efficeretur in dominio manumissoris, quia cum ipsa manu-
missio ad domini iacturam dirigatur, cum qua manumittitur
servus a domino dimittitur impossibile est ipsam manumissio-
nem domini causam esse alioquin effectus contrarius ex adqui-
sitione intentioni manumissionis procederet = Superest ut
fateamur in specie Caii non nullum utile tempus esse, aut tempo-
ris momentum in quo servus in dominio Semproni legatarii
reperiatur secundo fatemur necesse esse manumissionem fidei-
commissariam impossibilem prorsus esse quia manumissio ab
alio quam vero domino fieri non potest d. lg. 3. cum 2 seqq. ff. de
his qui an dom. lg. 7. § ult. de donat. inter. lg. 20 §
N. 12 de Cond. inst. cui iuris consequens est dicere, cum concludit Papinianus
quod si manumissio fideicommissaria a Sempronio peragenda impossibilis
est, ut sit etiam impossibilis haec conditio; si Sempronius servum ma-
numiserit, sub qua servus Sempronio relictus esse censetur lg.
legatis ff. lg. quod si alis de adim. leg. lg. aliquo. ff. de Cond. et demonst.

53

Secundo contraria conditio expresse adiecta; si Sempronius seruum non manumiserit, seruus liber esto erit conditio pura, et necessaria non minus quam haec conditio, si digito caelum tetigerit fundum do lego leg. 7. in fine de V. O. cum vero si haec conditio negatiua si Sempronius seruum non manumiserit, est conditio necessaria et pura libertas etiam directa seruo sub eadem conditione a pro Caio nam relinquitur erit erit necessaria, et pura non minus quam quoddam legatum aliud sub necessaria conditione relictum leg. impossibilis 7. de V. O. arg. leg. 20. de cond. inst. leg. 32 cum duobus seqq. de reb. credit. leg. 126 si tamen de bonis libert. exinde infertur decisionem Caii nam docendo seruo libertatem directam competere statimque libertatem fideicommissariam peruenire in ea specie quam tractamus a necessaria iuris ratione ubi(?) ... et non ab aliquo fauore libertatis cum autem eadem Caii species a Sabinianis tractetur in leg. 9. et 12. de man. test. et in leg. inuitus 34. § ult. de fidei libert. eadem etiam dubitandi ratio illis iuris, applicanda est hic

N.° 13 Responsum Caio ipso ingenioso = Sed cum animaduerterit hic D. suo decidendi, et decidendi genere obstare iuris regulam, quae docet impossibiles conditiones legati adiectas legata ipsa non vitiare, quinimo conditiones ipsas vitiari leg. 3. de cond. et dem. leg. 1. de cond. inst. leg. ab omnibus 104 § 1 de cond. et demon. Ita se ipsum ita se arguit, haec conditio afirmatiua sub qua seruus Sempronio datus est a certa impossibilis est, ut videlicet, si Sempronius seruum manumiserit ei do lego. Cuius impossibilitas ex contraria negatiua conditione expressa noscitur illa videlicet, si Sempronius seruum non manumiserit liber esto: ergo haec conditio afirmatiua est impossibilis, si Sempronius seruum manumiserit, tamquam impossibilis conditio rescindenda est a leg. 3. de cond. et demons. Si si predicta conditio tamquam impossibilis reiiciatur, manet procul dubio ut seruus pure Sempronio legatus censeatur eique pure adquiratur remissa enim conditione, id tamen superest, ut seruus tamquam pure legatus Sempronio adquiratur potest Sempronius

Ex iussu testatoris Stichum manumittere eique fideicommissariam libertatem impo-
nere, quam directam libertatem antecertat quoque quidem fideicommissariae
manumissioni nihil aliud urgente conditione obstabat
nisi defectus dominii ut supra patet est n.o 10, et 11. Cum au-
tem remissa conditione Stichi dominium in personam Sempro-
nii fuere radicitur adeo effectum, ut ex iussu testatoris manumittat
nihil eam fideicommissariam libertatem nihil impedit, nihilque praeterea ius
patronatus a persona Semproni manumissoris auellere po-
terit, perindeque falsa erit Caii Julianique sententia quorum primus
dicit directam libertatem statim competere alter vero tamquam
huius conclusionis glosator dicit adeo solam directam li-
bertatem competere, ut Sempronius legatarius ex fideicommissaria
manumittens nihil omnino faciat l. 9. et 13 de manumissis testamento.
Etenim

N.° 14 Vero si propter enarratas nostras praecedentes decidendi rationes
verius est nobis Gothofredus et Bart. in inferior propter solutionem
tamquam huius argumenti nobis verius est semetipso maior, atque excel-
lentior fatens in primis ad margo argumenta scilicet conditionem
illam affirmativam: si Sempronius Stichum manumiserit Stichus ei
dolegato conditionem esse impossibilem impossibilitate resul-
tante ex contraria conditione negativa verumtamen effectuat
conditionem illam ~~negativam~~ impossibilem remittendam esse
quin imo contendit impossibilitate adeo effectum ut vere dicitur, aut
translatio dominii Stichi legati certo dici impediatur, ut
ex hoc impedimento [illegible] et firmante directa libertas
Stico competat, non quidem propter favorem libertatis sed prop-
ter iudicium defuncti testatoris quam solutionem Gothofredus fundamen-
taliter fundat in supremo fine utriusque legati, nam in primo le-
gato Stichus est Sempronio legatus, et Sempronius eum ma-
numittat ita enim ex parte volunt Sabiniani Caius Julianus
Ulpianus et Pomponius in n.l 37 et l. 34. § ult de fideicom. liber.
l. 9. et 13 de man testamento. Deinde 2.do legata libertas directa Stico

38

relinquitur; si Sempronius servum non manumisserit: quod finis supremus utriusque legati ad libertatem servi competentem declaratam non testatoris in utroque legato personam, atque etiam voluntatem quam in libertate servi fecit, perindeque apparet Sempronium legatarium tam ex primo quam ex secundo legato carturus est Sempronius, qua voluntate testatoris qua cum manumissurus est, servus impossibili conditione urgente primum legatum in persona Sempronii non valet. nec etiam Sempronius carturus est quia directo libertas competitura est; quod supremus finis utriusque legati ad libertatem servi finaliter pertinet =

N. 15

Qua eleganti doctrina suposita respondet Roherdus huius supremi finis amorem atque etiam testatoris delectationem, illum tamen supremum exitum expostulare, ut illa via eligatur, qua celerius supremus libertatis finis contingat. Porro celerius exitus directa libertas est, non fideicommissaria, non si ex fideicommisso manumittatur, fideicommissaria haec libertas, et tractum, et moras certas habet, non enim praecipitandus est Sempronius ut manumittat nec negotia sua propter negotium manumissionis intermittere debet leg. si precarium 20. § ult. de stat. lib. in leg. libertas 47 § de man. testamento arg. textus in leg. 4 post. ff. si quis cautionibus, et ibi glossatores quinimmo tunc Sempronius manumittere debet cum primum potuerit ex aliis. [illegible], at vero si directa libertas contingat nulla mora nulla cunctatio est Vaius, et Pomp. cum sabinis loquuntur, ubi proxime laudatis ex quo tamen infertur Roherdus elegantem limitationem ad regulam textus in leg. 3. de cond. et dem. quod licet verum sit impossibiles conditiones remittendae esse, nulla quas tamen remittendae sunt quin impossibilitate retenta felicior exitus enixe, et per [illegible] voluntatis testatoris habitura sit, sicuti in nostra specie contingit. Deinde infert praticam admirabilem ad casus admirabiles pone enim testatorem ita legare.

1

Servus Sempronio [illegible] lego, si Sempronius dicto Caio libercaverit ut servus ipso restituatur. Deinde tt.^ris adjecimus, si Sempronius dicto n. tenuerit impossibilis est perinde contra Julo. reculas tt.^ris pro n. scripta habenda est d. l. obtinuit 33 de cond. & dem. Verum tamen contra Pomadi doctrinam reuocendum n. est, quia ea condi[tio] resecta, nulla maior utilitas in persona Sempronii resultat in recta; nulla est utilitas Sempronii, qa recisa Conditione adquiret quidem servus, sed ita adquirit, ut illo tamen Careat parere, Intuitionis necessitatem. Deinde Conditione remissa eodem servo Caretur est Sempronius, qa propter impossibilitatem servum directe mozanit ad servum appareti, q. enixam tt.^ris Voluntatem adeum supremum finem Compeleret, ut servum in perpetuitatem legatarij tandem restat; q. hec proclinis voluntas tt.^ris illum exitum exposcit ex quo Celerius desideratus finis Contingat =

N.º 16 Tandem praesentis Consultus scrupulum quendam remouendum sibi restare Circa ius patronatus in sententia nam Gaij, tametsi in specie nam Gaij persona tt.^ris voluntas appareat Circa supremum libertatis finem, atque insuper appareat Sempronium legatarium nullam maiorem voluntate lucratum impossibili Conditione retenta, remissa, qa servo Carere servo Caritatus est. Verum tamen quatenus ius patronatus Concernit inficiari n. possumus tt.^ris enixam voluntatem [illegible] Circa [illegible] legatarium Sempronium declarasse, quippe Censendum est ideo eis servum legare Cum praecamine manumissionis, ut saltem ius patronatus lucretur, qd. quia saltem successionis libertati. l. 15 in fin de man tt. l. 4 § p. [illegible] Consult. de stat. lib. unctalg. ex Causa [illegible] de bonis lib. sed. Sic qd impossibili Conditione retenta Sempronius n. solum servo legato sed etiam iure patronatus Caritatus est, siquidem manumissio est impossibilis, q. saltem propter emolumentum iuris patronatus remittenda e Conditio impossibilis praesentem Casum ius patronatus in personam Sempronii radicari debet, in qua Gaij nam specie Videantur [illegible] Consulti. in d. l. [illegible] & [illegible] ult. equidem huic explicationi n. satisfacit [illegible] Consultus [illegible]

7

Nº 1)

Hic annullus demi patronatus a nobis plenius recommendus est deo
Circa Gofredi responsionem supersedemus=

Equidem cum stabilo-
ditione in specie huius opinionis descenderemus aliquo certius
mus falsum esse presuppositum (qd d. numer. sentent. Cardo c.) in quo
Gofredus supponit impossibilem esse illam conditionem affirmativam
si Sempronius manumiserit resultantem ex conditione nega-
tiva, si Sempronius non manumiserit; plane conditionem affir-
mativam ex conditione negativa resultare non dubitamus prop-
ter iura eam allegata, verum tamen de impossibilitate conditionis affir-
mative resultantis, et vehementer dubitamus quandoquidem da-
mus, quod tametsi verum sit propter conditionis naturam specificum do-
minium servi ante manumissionem Sempronio neque cedere neque ad-
quiri l. cedere diem 23 de verb. sign. l. si pupillus 28 de cond. inst. l. [illegible]
vulg. atque etiam verum sit propter ipsam manumissionis dubieta-
tem finem dominium servi post manumissionem Sempronio non ad-
quiri sicuti supra n. 10. et 11. et efficaciter verum Gofredo probavimus
credebamus tamen in ipso manumissionis momento per priori
saltem temporis natura dominium servi Sempronio legatario ad-
quiri ad expediendum libertatis negotium qd sine dominio expe-
diri non potest, ut per se patet, et supra eam probavimus Movebat
nos textus expressus in l. 7 § pen. et ult. de donat. int. quo loco si
maritus servum prius donet uxori, ut eum uxor intra certum tempus
manumittat viri prohibitio facit ne servi donati manumi-
ttendi dominium uxori adquirat ante illud tempus praecisum mo-
mentum in quo manumittendus est servus d. l. 7 § ult. de dona.
int. cum enim manumissio a nullo propter verum dominium expedi-
ri possit d. l. 3 C. 2 seqq. et de his qui a non dom. l. mulier 22. § 2.
de cond. inst. necesse est per prius saltem temporis, et natura
ante manumissionem servum donatum in dominium uxoris transferri
ut libertatis negotium expediat, quod textus post scissionem [illegible]
et Cuiac. ita interpretat magnus condiscipulus noster D. Laurentius
Santos in suo auditione [illegible] 18. de donat. 3 nov. anno superiori
ad eius locum auditimus et a hunc tractatum explicamus=

N. 18 Quo exemplo credebamus premissae Caij fideicommissi contingere, qd. quamvis natura illius conditionis contrariae affirmativae: si Sempronius Stichum manumiserit illius effectum ostentet, ut dominii translationem quousque Sempronius manumittere seu abnegare suspenderet d. l. q. d. l. 10. de cond. ins. ... ff. de donat. inter vir. tamen, si Sempronius se manumittere abnegaret credidimus fore, ut saltem pro priori saltem tempore naturae dominium servi manumittendi Sempronio ipso iure acquireret, ut negativae manumissionis validitate expectet ... in aliquo momento dominium servi manumittendi in Sempronio legatario reperiretur manumissio fideicom. validitatem propagaret, atque libertas fideicom. directa libertatem antevertaret, et denique ius patronatus Sempronio manumittenti conservaret, contra expressam Caij et fideicom. sententiam qua propter illam unicam rationem arbitrantur fideicom. libertatis conditionem impossibilem, qa scilicet nullum est tempus utile in quo Stichus manumittendi dominium in Sempronio radicatum reperiret =

N. 19 Hac tamen ut maturius radicitus deliberata Cosid. consentimus affirmamus decretorum ... eius opinionem nec contrarium patitur in d. l. 3 § ult. de donat. inter vir. nimirum in illa specie vivi servi donati manumissione nempe tamquam sub illa tamquam sub conditione assumpta, ut sub illa tamquam sub conditione suspensa servi donati dominium vivi acquireret quin imo tamquam modus conditioni contrarius servi manumissio assumitur donat enim Titius ab Sevo ut manumittat non a donat sub conditione si manumittat. Plura intermodum et conditionem immensa differentia, modus enim acquisitionis non suspendit imo statim acquisitionem non suspendit imo statim acquisitionem admittat l. 99 § [illegible] pulcra 8. de cond. et demonst. et d. l. 49 de man. test. Bart. communiter receptum in d. l. 40 § ult. de donat. Sub. 8 com. Cap. 9 et ibi ... Cittera d. 1910 et 34 Cittera. l. Cons. Corimbo. 2 Sarmi. 93 Conditio autem nisi expressa precedat acquisitionem conditioni suspendit l. 2 ... dig. 213 de Muij. d. l. 8 de cond. et dom. =

49

N. 20 Quod adeo procedit ut etiam in specie tex. in d. l. 26 ubi de donat. inter Sempronium servum dominium in uxorem donatariam post traditionem transmitteret, nisi praegentior iuris ratio per Sempronium domini impediret videlicet in d. ditto iuris denotat inter virum et uxorem lata donatio ne per traditionem proprium dominium transferat, tamen interim dum manumissionis dies spectat uxor donataria ex specie servi donati locuples facta, perinde tunc dominium servi donati dominium adquirit quo locupletior futura non est videlicet in ipso manumissionis instanti, in quo pro prioritate et posterioritate temporis dominium adquirit, ad expediendam manumissionem, et post peractam manumissionem amittit. Scripsit Gentilis Cuiac. Sauxen Santos, ubi supra laudati alias atque in puncti specie, quia cum Goffredo Caio tractamus in qua conditio illa affirmativa quae ex contraria negativa resultat videlicet si Sempronius Stichum manumiserit, stricte non conditio non modus est conditio enim sub qua datur, quae ex contraria resultat sub qua dimittet requirere conditio est non modus d. l. 9. 10. de ad. leg. l. cum aliquo 103 de cond. et dem. l. si post mortem 68 § si pluribus 2 de leg. 1. ideoque oportet conditionem illam resultantem specificantem existere, quam ut adquisitionis negotium perficiat, ut evidenter apparet ex allegatis praesertim iuribus, quae propter in specie Caii manumissio fideicom. exceptione illud factum sit opponitur in conditione, ut dominium servi Sempronio adquirat necesse est etiam ipsam manumissionem fideicom. tamquam proximam adquisitionis causam specifice praecederet, hoc autem iure et natura impossibile est quia non praesumitur illum manumittere in aliqua autem momento ante manumissionem ut ex allegatis =

N. 21 Illud tamen sonant apud Caium non observandum est, videlicet quod si Goffreda te solius proprii legati, quod Sempronio relictum est manum. fideicom. et ut conditionem et modum assumptum esse, ita enim proprium legatum relictum est, Stichum Sempronio do lego, ut eum manumittat, est manumissio, ut modus assumitur, non ut conditio d. l. 80. de cond. et dem. d. l. cum in via 44. de manum. test. cum supra citatis, perinde ubi expectare

Huius pro legati nihil impediebat quominus dominium ser-
vi ante manumissionem Sempronio adquirat ad peragendum
[illegible] negotium fideicommissariae libertatis, servus tamen praecedente ma-
numissio, quae in pro legata tanquam modus duntaxat assumpta in
potestate d. legati, in quo ipso stico directa libertas sub illa condit.
relinquitur; si Sempronius sticum non manumiserit sticus liber esto
potestate in qua d.i legati manumissio, quae in prio legato modum
duntaxat importabat non conditionem incipit conditionem impor-
tare, non modus ratio est praecipua, quia scilicet quod sub conditione
adimitur sub contraria conditione data d. l. qd. [illegible] et in de ad leg.
Cum Pulg. cum et Sempronio legatus stico ademptus sub illa condit.
si illum non manumiserit, fateri necesse est sub contraria condit.
resultante sticus Sempronio datus censeri, scilicet si eum manu-
miserit, et manumissio, quae in prio legato ut modus non ut conditio
assumpta, incipit d.ti legati potestate non ut modus sed ut conditio
N.º 22 assumi = Sed adversus hanc sopiendi doctrinam obiicies eleganter
impossibile quidem esse cum liberti manumissionem quam manumit-
tentis non per eandem praedictam manumissionem eo defuncto domini
servi manumissi Sempronio manumissori adquiri, cuius manu-
missionis potestate manumissio contra inefficax reddatur. tale
efficax imo et quod potius est ipsamet inefficax manumissio domi-
ni subsequentis proxima [illegible] potest, et in specie legis quam tracta-
mus tamen inefficax sit manumissio ob defectum domini antece-
dentis et concomitantis, si tamen servus hic a defuncto manumit-
tatur, potest ratione subsequentis pro [illegible] inefficax manumissio
efficax tandem reddi cum intellectu fideicom.ae libertatis, atque in hac pa-
tronatus assumptio haec paradoxica est, sed tamen liberalis con-
trariis in l. mulier 20. § hereditarius 2. de cond. inst. quo loco li-
bertus sub hac conditione institutus si hereditarium servum necan.
heres sub hac conditione institutus si hereditarium servum manumiserit,
servum non manumittit heres: potest hereditatem nec ante aditam
et manumissionem adire potest hereditatem necante aditam
hereditatis libertatis efficaciter imponere potest, cuiusque propriis
rationibus non exeunte manumissione hereditate adeunte potest
quae manumissio pro conditione assumpta est prius est specifi-
ce adimplenda, ut aditio purificetur l. Papinianus 26 de cond. inst.

l. 3. de Cond. et demonst. l. cum ita 8. eod. l. Cedere diem 213. de verb.
sig. ex elegantiss. in l. 4. § ult. de Cond. Cau. dat. deinde ante adit.
servus hereditarius efficaciter manumittere scriptus heres non potest
quia servus hereditarius ante hereditatis aditionem iacens, atque ali-
enus servus est, cui libertas dari non potest d. l. mulier 20. § 2. iunct.
l. 3. de his qui a non domi. atque ideo licet scriptus heres ante aditionem here-
ditatis, ut conditionem impleat hereditarium servum de facto ma-
numittat in defectu domini antecedentis, et concomitantis
libertatem servo non tribuit hereditario d. l. 20. § 2. Heres tamen
si post impletam de facto conditionem hereditatem adierit cum domi-
nio rerum hereditariarum servi etiam antea inefficaciter manumissi
dominium nanciscitur l. heres 23 de adquir. poss. cuius subsequen-
ti dominii potestate reddita est tandem efficax, manumissio quae ante
aditionem fuit inefficax d. l. 20. § 2. proindeque manumissione ta-
dem convalescente incipit eam vigere fideicom. libertatis atque iuris

N. 23 patronatus intellectus nullus enim DD. inficiatur in specie d. l. 20.
§. 2. libertatem et ius patronatus convalescere quod speciat. docuit
Cuiac. 15 obs. Cap. 30. Tapied. ubi proxime =

Quo exemplo
ad speciem Taij nostri per tractum dicere possumus, ex quidem impos-
sibilem atque inefficacem manumissionem Sticci factam a Sempronio si-
ne dominio antecedenti, ne concomitanti peractam, ut Tapiedi
ratio evidenter patet, heres tamen post predictam manumissionem
de facto tamen non de iure peractam posse debereque eius Sticci domi-
nium Sempronio manumissori adquiri cuius subsequentis do-
mini manumissio antea inefficax ipso iure convalescat. Porro
si hoc verum sit actum est de gratia et pondere decisionis Taij atque
Tapied. Sed huic argumento respondemus controversias utrasque tenere
omnino dispares, atque inequales nimirum in specie laborem in
d. l. mulier 20. § 2. si heres sub illa conditione institutus, si here-
ditarium servum manumiserit, post inefficacem servi manumis-
sionem hoc ipsum fecit propter quod eiusdem Sticci dominium postea
adquiret per purificationem eius conditionem, et manumissionem
saltem peractam adeunt hereditatem in qua ceteris reliquis bonis here-

ditariis

ipsius status non dicitur manumissus maneret non Lex heres hic est de quo
Labeo tractat per ipsas efficaces manumissiones servi manumis-
si dominium nactus est quin immo per inefficaces manumissione Con-
ditionem purificavit quae purificatio distincta omnino est ab adi-
tione hereditatis postea facta Lex 26. de Cond. inst. Lex de Cond. et dem.
Lex 1. § ult. de Cond. Cau. dat. post purificationem autem Conditionem
adeptus fecit per quod hereditas adquisita adivit enim hereditatem
in qua servi dominium adeptus est Lex heres 23. de adquir. possessione.
Circa dominium postremus Convincitur Lex sed manumissione ta-
men esse inefficacem, atque simul Convincitur Lex Voluptatem ttr. efficaces
manumissiones reddunt = At secundo in specie Caius noster ad-
N. 24 versarii non reperiuntur, nec reperiri quidem possunt, quia quamvis Caius
de Concomitantibus manumissioni defectu non dicatur, contrarias re-
periri posse inveniri Caius ut possit ait expresse Julianus in Lex quidam
19 de man. test. contra Vulpianus illius sententia Lex tenus quod post inefficacem
Cum manumissionem facta est temporibus aliquid factis ex parte
testatoris per quod servus inefficaciter manumissi dominium postea adqui-
sivit, nec Caius posse, nec Julianus Cogitavit nec Cogitare quidem
potuit, ratio est evidentissima, quia quinimo manumissio illa in-
efficax Caius meminit Julianus Causa proxima ad admittendum
superius dominium servi inefficaciter manumissi, quia Lex post illam
inefficacem manumissionem nullus factus manumissori praecedens
vero per quod servi dominium postea adquireret illa inefficax
eadem manumissio declaravit dominium servi intereat praedicti
nec, siquidem illa eadem inefficax manumissio Contrariam Conditionem
propositam purificavit, sed qua directo libertas sub conditione relicta est, et
cum ipso ad libertatem creati manumissores non est inceptum ac Caius
abrogatam manumissionem Caius non purificatio, atque consentiane
gatam Conditionem, et sub qua directa libertas relicta est, et illa-
cadem inefficax manumissio Causa proxima est propter quod
servi dominium in perpetuum amitteret, siquidem manumissio illa
directam libertatem purificavit quia subsequens servi dominium ante
acquireret, secundum Caius est tunc inceperit inconvenientes cum manumi-
ex defectu domini antecedenti Concomitanti, quod dispicere Julianus

41

Direxi non perimus propter rationem numero ant. a proponente quas non
N. 25 replicamus =

Ruimus tamen illas ad radices, et altissimas di-
Cedendi rationes paradoxicas fais nos reponere, quod meliori exego-
sitione Gotofredi acceptas fermus meliorem inquam expositionem, qua
ipsi a superiore impugnatione non prorelavit, nos autem eas indig-
Communiuimus nec dubitamus eas ab sapientibus omnibus deinceps
Commendatas iri. Superest, ut eas illo contrario demamus in lege
Lo. § ult. de stat. lib. et lege stay 35 de man. ttt. quas iam DD. atque Gotofredus
ipsas desiderunt nostro enim iudicio, quamuis tantis ingenij viros expedi-
N. 26 ero eo quæsita in solutione illorum nimis, tamen negatio illa prelata
ta non percepit, nos tamen illa una nouita exspectamus = Atque

in primis Gotofredus ipse fatetur in lege specialibus Lo. § ult. de stat. liber.
et in lege stay 35. in p. responso de man. ttt. euidenter concludere fidei-
Comm. libertatem, quam directas potuerint in istis iuribus esse possibiles, sed
inde fateri ius patronatus in legatario hærede tempore Conceno
manumittentis indubitanter frautdari Paulus enim dixit; hæres manumi-
ttere potuit, non enim contrariæ voluntates defuncti adimit ei libertas. Deinde
Julianus dicit; Sempronio nisi manumisserit, nihil iuris in stay hæ-
reditatis, et si manumiserit aliquid iuris habebat, scilicet ius patronatus
inde obseruandus est inquit Gotofredus in singulis his duabus formulis duo
legata reperiri, non quorum quolibet ex iudicio ttt. diuersum finem supre-
mum habet, quod ut manifeste apareat recusimimus Juliani formulas
quæ ut Gotofredus sentit eadem est cum formula Pauli, et quidem ius ex vnoque
resultat; scilicet Sempronio stay do lego, si Sempronius stay suum
manumisserit, stay liber esto: in hac formula primus legatus est pre
stay, qui Sempronio legatur absque uirium gravamine manumittendi;
non enim in hoc primo legato Sempronio stay relinquitur, ut Sempro-
nius eum manumittat, sed simpliciter et sine grauamine relinquitur
ut in formula aparet: Deinde secundum legatum legatum directæ liberta-
tis, in quo stay tibi met ipsi (ut ita loquitur) legatur, si Sempro-
nius eum non manumisserit directe relinquitur ei libertas, si Sempro-
nius eum non manumittat legatum est in formula l. sunt legata pene
hunc legatorum supremi fines ex ipsa voluntatem ttt. omnino diuersi

Adq; diversi sunt, finis enim supremus primi legati in quo pre-
stius sine gravamine Sempronio relinquitur, ille est, ut Sempro-
nius stichus lucretur, illumq; tanquam suo lucretur, legat enim sine gra-
bamine, et hoc procurat testator, ut Sempronius stichum lucretur, alio-
quin si hoc pro legato testatoris per supremum finem libertatem potius
stichi quam lucro legatarij haberet, eidem Sempronio rogaret
eidem stichum manumittat, atq; sub hac formula legaret, stichum
Sempronio do lego ut eum manumittat; sed sic est, quod in pre-
senti formula Iuliani talis usus non est, et finis supremus huius le-
gati primi contra iudicium testatoris non stichi libertas, sed lucrum lega-
tarij dumtaxat; Contra vero in 2.do legato in quo libertas stico sub
Conditione relinquitur testatoris supremo fine habet, non lucrum legatarij
sed potius libertatem stici, quod quidem libertatem directam relinquit
sub illa Conditione, si Sempronius eum non manumiserit, ergo in pre-
dicta formula duo legata reperiuntur, quorum supremus finis di-
versus est imo contrarius =

N.° 27

Qua doctrina ex formula
ipsa cum cernata ita Lopidus fundamentale illud principium
[illegible], quod docet legatum aliquin purum efficiendi Conditionale
si sub Conditione adimatur, et aliud sub Conditione legetur de leg.
allegato [illegible] de Cond. et demon. leg. 2. et to. de adim leg. leg. 68. §. 2.
de leg. 1. perindeq; in [illegible] in presenti formula legatum stici Sempro-
nio pure relictum Conditionale tamen reddi 2.do legato potestate
in quo stico libertas sub Conditione relinquitur, quo circa eum
non pure, sed potius sub Contraria Conditione stichum Sempronio
datus videbitur, tandem infert Lopidus Conditionem istam; si
Sempronius eum manumiserit, sub qua datus censetur esse Con-
ditionem impossibilem ex defectu dominii antecedentis, et Conco-
mitantis, et subsequentis, ut supra probabimus n.° 10 [illegible]
[illegible] modo [illegible], sed tamen quamvis hec Conditio
sub qua stichus Sempronio datus censetur, sit revera impo-
ssibilis, Contendit tamen [illegible] Lopidus eam in hac
specie Iuliani tanquam impossibilem, et testatoris omnino remit-
tendam eo modo, quo Conditiones impossibiles in testamento resultantes

Remittenda lg. 3. de Cond. et dem. lg. 4. de Cond. inst. cg. 2. lg. qa impossibili Conditione remissa furiusq Cinquit Sosipedius Iut. legatus stati ad fauorem Semproni pure cedat, cuiusq dominus Sempronius adquirat, quo dominio adquisito nihil profecto impedit, quominus Sempronius stium manumittat et ius patronatus lucretur, ad euitandam directam libertatem et tractum iuris patronatus, qui imminet sub Contraria Conditione si stium non manumittat, et hanc Credit esse Iuliani et Pauli sententiam in d. lg. si peculium 20. §. ult. et d. lg. stiam 25 in 2do responso, Ceterum si a Sosipedo interroges cur Conditio afirmatiua impossibilis, quae ex contraria afirmatiua resultat remitti debeat apud Iulianum, cum eadem vero Conditio non remittatur apud Sosipedum num et Pomponium, atque apud eundem Iulianum in lg. si ita 3 de manumiss. et lg. 34. § ult. de statulib.

Respondit rationem diferentiae fundari in diuersitate supremi finis predictorum duorum legatorum de quibus Iulianus in sua formula tractat, ex quo infert Sosipedus ex illis duobus legatis ex iudicio testatoris nec enixam, nec probabilem dilectam testatoris in libertatem fuisse, in prio enim legato stati sine grauamine Sempronio relicto nullus amor libertatis elucet, et in secundo legato simul iuncto enixa dilectio libertatis non apparet et Conditio impossibilis afirmatiua libertatis fidecommisso, quae ex Contraria negatiua libertatis directa resultat, tanquam impossibilis et testatoris remittenda ad illum efectum est et ut si stium legatus pure cedat et Sempronio adquiratur, ut eum possit ad fideicommissam libertatem producere et eius patronatus lucrari potest Coreja, quia quod in primo saltem legato libertatis amor non elucet imo contra lucrum eiusdem legatarii elucet urgentissima ratio persuadet, ut impossibilis Conditio libertatis fideicommissaria omnino remittatur, atque pro non scripta habeatur, nimium in hac specie benignum et equum est, ut illa Voluntas testatoris quae in prio legato supremo fine lucrum duntaxat legatarii habuit, aliquem efectum ad fauorem eiusdem legatarii sortiatur

Porro hunc effectum tunc tamen sortiatur quo termina conditione impo-
sibili datur legati sui cedit quo sui cedente statim dominus le-
gatario sui adquirit ex eo quia adquisitioni legatarius cum emo-
lumentis tandem liberalitatis ut manumittendo statim eius facti
libertati directe negatiuam conditionem antecerat quandoque
uel patronatus consequatur quae [illegible] legatarius nequaquam
consequeretur si retenta impossibilitate conditionis manumitten-
di speraret, necessario contraria conditio manumittendi alii
atque in legandi formula, quae apud [illegible] cum [illegible]
tibus reperitur, in [illegible] quia in [illegible] legato pro [illegible] in [illegible]
lus libertatis fert, ideo contraria affirmatiua conditio fideicom-
libertatis remittenda non est, ut cessione atque adquisitioni legati prop-
ter urgentis impossibilitatis impedita celerius perficeretur negati-
N.o 28 ua conditio directae libertatis. Sed enim vero divino lo-
[illegible] vehementer subcedemus quia [illegible] angustias se-
se conicit cum tamen [illegible] sua eadem principia [illegible] ueras
bonus [illegible] sententias [illegible], eius tamen admirandus non est magna
fere quia ut ex [illegible] patebit nos in eodem [illegible]
[illegible] [illegible] eadem tamen cum recto
[illegible] vehementer dubitamus contra impugnationem huius ultimae
interpretationis [illegible] in l. [illegible] ult. [illegible]
[illegible] quia [illegible] interpretatio qualis [illegible]
[illegible] interpretationem [illegible] tamen manifeste [illegible]
aliam interpretationem [illegible] nouam [illegible] interpretationem
tamur nos [illegible] dubitationem [illegible] in l. [illegible] Paulus [illegible] Iuliano in dubita-
[illegible] paradoxicam controuersiam [illegible]
Circa in specie Pauli in d. l. [illegible] ult. [illegible] 95
nulli alio legatario esse relictam, ut manumittatur [illegible]
heredis ipsius eo formula [illegible] grauatus [illegible] manu-
mittat aliogquin si [illegible] manumittat directam libertatem ipsi
[illegible] sub illa conditione relinquitur, si heres non manumitteret, ex-
quorum negatiua [illegible] directae libertatis conditio sub qua [illegible] fideicom.
libertatis [illegible] patronatus hereditati addita [illegible] habeat, ut.

44

Sub contraria conditione si heres manumiserit in fideicom. libertatis atque ius patronatus ipsi heredi adiudicata l. 2. et l. cum Vulg. de adim. leg. nihilominus tamen conditio affirmativa si heres manumiserit quae ex negativa conditione resultat impossibilis conditio nequaquam est, sed immo potestativa facillimae executionis conditio est ratio a nobis exflorata est, quia heres gravatus per ipsam hereditatis additionem ante omne conditionis implementum ipsius servi dominium adeptus est, iam siquidem cum dominium reliquorum bonorum hereditariorum dominium etiam servi per additionem nanciscitur l. cum heres 23. de adquiren. possess. § 2. de cond. inst. iam vero si heres mediante hereditatis additione, in qua uxor confusi servi dominium nancisceretur, nullum profecto impedimentum est in praestatione fideicom. libertatis apud Caium, nam defectus in defectu domini consistebat, quod in extraneo legatario nullo ullo tempore ante manumissionem reperiri potest, ut ratio a nobis saepius explorata demonstrat. Caeterum cum in specie Pauli hoc servi dominium per ipsam ante manumissionem additionem gravato heredi adquisitum nullum est impedimentum, nec dicitur impossibilitas in praestatione fideicom. libertatis, quae directam libertatem perveniat et ius patronatus heredi tribuat, recte atque aperte Paulus docet heredem manumittere posse, et ius patronatus acquirendum ex contraria voluntate testat. si longiore tempore manumittat. iam vero, quia inventa species ita differat ab specie Caii, nam quum videat siquidem Caius non de extraneo legatario loquatur cuius e potest conditionis affirmativae ex negativa resultantis dominium servi nec ante manumissionem, nec in ipsa manumissione nec post manumissionem adquiri potest, proindeque impossibilis conditio

N. 29

inveniri non Potest.

Ex quo nova ad Paulum in praestationem novam contra ... ... in l. quidem 19 dicimus ... quem locum nullus interpres ... nos in dubitanter dicimus in illa specie fideicom. potius quam directam libertatem servo competere. Deinde legatum fundi § ... eidem servo relictum debere, quia hoc legatum in contemplatione directae libertatis nec

sub conditione directe libertatis etiã relictus est, sed contempla-
tione solius fideicom. libertatis, atque pure relictus est dũ servo
proprio testatoris. Cui fideicom.ª libertas relinquitur, recte etiã fideicom.
libertatis contemplatione pure legatur. l. si quis 84. de leg. 2. l.
filio 75. § ult. quando dies legati. l. Cooj. 86. § si servo 13. ad trebell.
Gotofredus in d. l. 8. § 2 de leg. 3. Cuiac. in rubrica § libertatibus et de
Caduc. toll. et lib. 3. Respon. Scevolae, et lib. 11 qq. Pauli. in d. l. 2
§ ult. et d. l. 84. ratio est, quia legatus servo testatoris fideicom. libertatis
contemplatione relictus n. cedit, nisi post datam, et adquisitam
fideicom. libertatem tx expressus in d. l. si filius 75. § ult. quando dies
d. l. 84. de leg. 2. arg. etiam tx in d. l. heredi 13. § ult. de fideicom.
libert. Cuiac. et Gotofredus ubi supra, alioquin si legatus servo
proprio cum fideicom.ª libertate relictus ab addita hereditate ce-
deret, facturus erit, ut servo proprio cum fideicom.ª libertate semper
inutiliter legaretur, quia tempore additae hereditatis n. dum liber est
quin fideicom.ª enim libertas et moram, et tractum post additionem
habet l. si peculium 20 § ult. de stat. lib. quo circa libertas, et legatum
in eodem momento n. currunt, quod satis omnino foret ad vitiandum legatum
servo proprio relictum l. quae statim 51. § 1. de leg. 1. l. Julianus 88 de
Con di. et dem. Ant. lib. 8. Cap. 6. Cuiac. 2 ad Africanum l. 107. § 1 de
leg. 1. et in recitata ad tx in l. si ostio 13 de ostio, et elect. Petrus
Gregorius lib. 42. syntag. Cap. 3. deinde si legatus servo proprio cum
fideicom.ª libertate relictus ad additionem potius hereditatis quam ob
adquisitam eam libertate cederet, futurum etiam erit, ut servo alieno
cum libertate inutiliter semper legaretur, quia servo alieno etiam
si sit heredis sola fideicom.ª libertas competere potest l. 8 de
leg. 3. l. 13. § ult. de fideicom. libert. l. servo 3 et de man. testo § 3 inst.
de fidei et in specie nostri Juliani legatus servo relictus solius fidei.
Com. libertatis contemplatione consistit n. vero contemplatione
directe, quae assumptio nostra adeo a nobis explorata est, ut exis-
timamus, quod si in specie Juliani fundus etiã directe tamen li-
bertatis contemplatione relinqueretur futurus esset, ut legatus
fundi esset inutile ratio est acerrima, quia quando fideicom.ª libertas
pura, et possibilis est cum alias in specie Juliani directa libertas

41

Conditionali est, non pura, non enim cedit ab addita hereditate sed tune demum cedit, quo post additam hereditatem certus esse incipit heredes gravatus circa fideicom. libertatem moram, ut in l. 29 § ult. de stat. lib. Porro cum servus proprio solius directe libertatis contemplatione aliquid pure legatum, necesse libertatem directam ita relictam esse, ut in ipso additionis hereditatis momento ipso iure competat, adhoc ut in uno eodemque temporis momento libertas et legatum concurrerent alioquin servo proprio legatum relictum inutile foret d. l. quaesitum d. § 1. d. l. apluribus 107. § 1. de leg. 1. d. l. 88. de cond. et demon. l. 3. § ult. cum l. seq. quando dies. ut vero cum legatum fundi in specie Juliani sit servo pure relictum, directa autem libertas sit conditionalis propter intermediam et possibilem fideicommissariam libertatem ab herede praestandam fateri necesse est, quod si solius directae libertatis contemplatione fundus servo legaretur, futurum esse legatum fundi inutile =

N.° 30 Superest, ut probemus in praedicta specie Juliani fideicom. potius, quam directam libertatem servo competiisse cuius rei probatio apud Julianum obscurata non est, quia heres ipse gravatus est manumittere, non vero extraneus legatarius, et habetur in l. si peculium 20 § ult. d. l. si ita 13. in princ. de statu liber. Deinde quod heres ipse sine mora et cunctatione manumittet, exposuit Julianus et efficacem et fideicom. libertatem praestitit patet, cum ergo eo tempore quo manumisit, scilicet post additam hereditatem, iam servi dominium habet, et ex defectu dominii libertas impediri non potest patet heredi. Contra quam a Posteriori, quod ideo in specie extranei legatarii apud Caium nostrum et Pomponium conditio fideicom. libertatis impossibilis est, quia legatarius extraneus in praedicta specie Caii nostri dominio antecedenti et concomitanti caret, sicuti in l. 9 ... explicavimus, sed sic est, quod in specie Juliani heres manumissor plenum servi dominium habet per additionem hereditatis adquisitam, et manumittendo fideicom. libertatem, et ius patronatus lucratur, non enim contra voluntatem testatoris adimitur libertas, ut loquitur Paulus in eadem specie d. l. 20 § ult. de statu liberis

Plane hec nra di Valori fideicom. libertatis Cogitatio apud Iu-
liani nrj nova prorsus n est, qua propter Condiscipulus nr D. D. Lau-
rentius Santos in suo anthone ad l. 20. de fideicom. liber. predicto
Cuit eficacem libertatem fideicomiss invenisse latinam tamen nqui-
ritariam, ut pote, que directam libertatem in opinione doctrina Lau-
rentij spectabat, arg.to tx in l. Unica §. sub Conditione. 7. ff. de lati.
liber. toll. et qq. Circa latinam libertatem articulj cu narrentiamus
qd a latina n sit libertas nobis exploratum est, qa scilicet data
est ex voluntate ttris atque directam libertatem antecederet, ut
amplius directa libertas possibilis iam n sit, n enim contra volun-
tatem ttris auferendus est heredi manumissori libertus d. l. 20.
§. Ult. Rursus hec nra interpretatio illorum omnium contraria, qa
illa verba; plerique putant hunc ex ttto libertatem consequi de
libertate fideicom. interpretatur, quos recensit illmus Longoria
N. 14. Utcumque hec res se habet apud alios interpretes illud certo
scimus, scilicet rationem diferentie inter heredem et extraneum le-
gatarium, quatenus ex illa huius articuli veritas pendet nros
N. 31 esse= Sed contra Iuliani interpretationem obiicies fortiter expo
Iuliano verb. illud plerique putant hunc ex tto libertatem consequi,
in qua supra Iulianus conquiescere videtur, qa nihil in contrarium
reponit, sed Illmus hunc versiculum firmare potius, quam evertere nram
interpretationem, qa Iulianus ibi per se patet, n de sua, sed potius
aliorum, et quidem errantium opositione loquitur, qa contra enarra-
tam iuris rationem arbitrabantur, etiam in hac specie ex ipsismet
heredis gravati prevalere directam libertatem, quos Cuias lib.
3. ad Africanum refert, horum autem opinio in specie legis nri paradoxa
qm bene intellecta fundatur, qa leges nr cum suis concordantibus
n loquitur de ipso herede gravato, sed potius de extraneo legata-
rio gravato propter dominium antecedentis comoditatis, et sub-
sequentis reddita est imposibilis fideicom. manumissio, et ius pa-
tronatus, qd autem Iulianus in hoc tx enarrata aliorum opinioni
n consentiat, se ipso monstrabit sapiens Longoria N. 14. in fine
si enim Iulianus consentiret hoc ipsum aliquo modo promissi-
Caret sicuti convincere iure consentienti, qui aliorum opiniones

Allegant-

34 16

Et probant lg plexiq 33. di ritu nup. lg naturalq § 1 ibi adqui rerq dom. lg Verq lit 19. di furti lg Siquis 18 pro emptore, ameciis propter ea Verraculq Verbis Juliani Vdq hoc legatq quoq ei debetq, ubi Juleanus insinuare videtq legatq fundi stico relictq soliuq directq libertatis contemplatione deberi posteaq nec ex alio eq doctrina dixit directq libertateq eotti competere, Subiungit statq hoc Vdq legatq quoq ei debetq rei pmus, parac obiectionq hanc demq Verei habere posse qdo adversarii efficiter prouaberint legatq fundi stico relictq directq libertatis contemplatione habere apud Julianq n potuisse, sed cq hoc ab adversariis prouari nunqua possit, siquidq ex ploratq sinuo ttt propria cq fideicom. libertatq rite, et recte legari posse, d lg. qui servo 64. de legq 2. d lg filiq 22. § Ult. qdo dies. d lg. 16. § si servo 13. ad trebell. arg. in lg 8 § 1. di lg 3. lg herede 19. § Ult. di fideicom liber. fateri necesse est argumentq ex dictis Juliani Verbis adductq nil concludere, ad rationeq autq contrariaq autq resq pmus adberbiq illud relictq Vdq hoc referri debere ad manumissionq fideicom. ab herede prestetq n Vero ad directq libertatq, qa Julianus n probat, sed ex alorq tamq sententia enarrat, que responsio tenevatior uadet si Verbq illud plerique putant eotti libertateq consequi, sub parentesi concludamus que circumscrisio tametsi necessaria ad sententiae Veritateq cauq est efficacitr tamen Juliani sententiaq clariorq, et illud tamen semel, et iterq admonemus, adeo distare ut credamus soliuq directq libertatis contemplatione Valere legatq fundi stico relictq, ut nobis potius persuasq est hoc legatq directq libertatis contemplatione inutile futurq ex sententia Juliani 15

N. 32 in N. precedenti afirmavimus = Obiicies pretera legatq fundi stico relictq in specie Juliani ad casq soliuq directq libertatq referri debere, ut servi ordoq scripturq sonare videtq, docuitq Sonopra in suo auctore N. 5. iaq Vero si legatq fundi in solo directq libertatis casu relictq est fundq stico deberi apud Julianq n poterit qa directa libertas propter intermediaq fideicom. libertatq efficacq inteceddit sicuti nos interpretamur, sed sic est qd Valet fundi legatq in sententia Juliani, et n fideicom. sed potius directa stico competit

In Cuius Casu fundus stico legatus esse videtur; sed huic arg.to cum Antt.o Concio, et graecis interpretibus ab illo allegatis resp.mus legatum serUo relictum in specie Iuliani ad solam fideicom.o libertatem pertinere nec obstat ordo scripturae, quia post utramque libertatis formulam, nec in media formula, circa quem articulum illud verbum apud Iulianum reprimimus, eique legaverat, quod est verbum praeteriti plusquam perfecti, iam vero si iure consensus conditionem in pro legato expressisset, verum voluisset de praeterito imperfecto ita dixisset, eique legabit, quia praeteritum perfectum, et imperfectum cum conditione pendente, quadrat praeteritum vero plusquam perfectum cum puro legato confirmatur, tamen, et non directae libertati conditionali adhuc pendenti, sed solius fideicom.i libertatis contemplatione fundus stico legatus est, obijcies praeterea tex in l. 9. si quis. §. deman ttt.o quo loci legatum fundi stico relictum, si a legatario manumissus non sit, solius directae libertatis contemplatione competat, non vero fideicom.i, quod nullus interpretum inficiabitur, et in illa specie (quae eadem videtur cum specie Iuliani) fideicom.a libertas utpote impossilis non valuit, sed sola directa, cuius ratione stico legato, utiliter legatus est fundus; arg.to tex in d. l. plane 34. § coniunctum, et l. quaesitum 91. § 1. et l. amplius 107. § 2. de leg. 1; sed huic arg.to cum praedictis N. praecedenti principijs facile resp.mus fatendum id ipsum quod in arg.to assumitur, videlicet in illa specie directam solam libertatem stico competere, statimque fundi legatum in persona stici convaluisse, ceterum hoc in praedicta specie ita contingit, quia directa libertas sola possibilis est ratio autem obscura est siquidem in illa specie non heres ipse institutus, sed extraneus legatarius manumittere gravatus est, in cuius persona, propter dominij defectum manumissio impossibilis reddita est, nimirum in persona extranei legatarij itaque Caij Gotofredique, ratio decidendi a nobis vigeat quo circa solius directae libertatis contemplatione legatum fundi stico relictum valet, non vero contemplatione fideicom.i libertatis, immo si solam libertatem fideicom.i in illa specie attenderitis inutile prorsus fuisset fundi legatum, quod servo proprio sine libertate relictum d. l. 91. § 1. cum vulgatis = Sed quidem quamquam
N. 33
pro defensione Iuliani probabiliter dicant nihilominus tamen siquidem res ipsa est sincere potius, quam superstitiose dicendum est nos

47

Sententiam Iuliani in d. lg. 84. usque ad radices fibras exploratas habemus, non tamen palam excucimus, quia etiam ipse Iulianus quadam verecundia dissimulavit ne palam contra aliorum IC. sententiam responderet; itaque res ita se habet, Censet perfecto Iulianus in sua specie fideicommissariam libertatem ab herede sine mora praestandam esse. Causam esse quia ipse heres, et non extraneus legatarius gravatus est. d. lg. si peculium 20. §. ult. de stat. lib.; sed tamen in illa specie quaestio principali, non tam circa valorem fideicom. libertatis, vertebatur, quam circa valorem legati servo cum fideicom. libertate relicti, quo circa de valore Iulianus formam responderet legatum cum fideicom. libertate proprio servo relictum non valere, quippe hic plures ICti sentiebant sicuti expresse docuit Paul. in d. lg. si qui 84. de lg. 2. quorum ratio mala non est, siquidem extra communes regulas in uno eodemque momento legatum servo proprio relictum cedit ab addita hereditate d. lg. 91. cum vulgatis de leg. 1., libertas enim fideicom. ab addita hereditate non cedit, id est servus ab addita hereditate liber non repentia, quia fideicom. libertas moram et tractum habet post additionem d. lg. 83 de lg. 2. d. lg. si peculium 20 § ult.. atque id circa Iulianus, qui opinionem illorum sectabat, qui arbitrabant legatum servo proprio relictum cum fideicom. libertate esse penitus inutile contra legatum indubitanter responderet arg. to. ex in lg. 84. de lg. 2. quia cum revera fidei com. libertas in specie secta Iuliani competat propter rationem a nobis iam assignatam necessario Iuliano erat contra legatum respondere, verum tamen cum animadverteret Iulianus sententiam illorum, qui proprio legato respondebant esse receptam lg. 84. de lg. 2. ideo suam sententiam verecunde simulavit, non tam quod in illis consentiret quam ne videretur contra eorum sectam palam dicere, perindeque contra principalem quaestionem legati cum fidei com. libertate uncti nihil prorsus responderet, utique ~~circa~~ suam sententiam circa hunc articulum supprexit, contrariam autem sententiam laudare noluit =

N.º 34. In quo cogitationis conflictu ad diversam quandam illorum opinionem defluxit, quia arbitrabant in praedicta specie

Non fideicom.am sed potius directam libertatem competere quorum
sententia, tamquam suppositura falsa, et vera admissa circula suppo-
nunt Theologi, et Philosophi facillime extinguit Iulianus de
principali legato quaestionem respondere cum sententia supposita
legatum statu relictum valebit, quia sermo proprio cum libertate direc-
ta recte legata pure et condicionaliter d. l. 91 § 1. de leg. 1. Caeterum
hanc eandem sententiam, quam Iulianus supponit non tamen laudat quae
receperat, ut tamquam ex diverticulo, atque indirectam principalem
quaestionem determinaret, quo contra suam sententiam illorum qui opi-
nionem quae in praedicta specie fideicom. tamen libertatem prudentes
non admittebant determinari ausus non est, ne aut contra commu-
nem sententiam palam sentiret, si contra legatum responderet d. l. 84
ne sententiam palam sentiret, si contra legatum responderet d. lg. 84
de lg. 2, aut communiori sententia conveniri videatur si pro legato
responderet, itaque ad casum ex suppositione falsa, et vera indubita-
biliter duntaxat responderet, quod ad scholam aliquid fecisse
non refert Claudius atque interpretes ibidem explicant, in d. lg.
attt.re 109 de cond. et dem. quod genus respondendi a rethoricis the-
ographice, idest dissimulatio appellatur quintil. in orato. lib. 9 cap. 2.
Cuius nobile exemplum invenimus apud Eschinem in oratione
de mentita legatione contra Demostenem. obiiciebat Eschines
Demostheni, cum in legatione quadam apud Philippum Macedonem
animo praedictorum: qui patrios Athenas segessit Demosthenes
autem pudore invidiae accusatione oppressus per adversitatem di-
ssimulando acusationem ei respondit, sacras Athenas
amore, curaque Deorum satis communita esse. quo respondendi ge-
nere, et proprium pudorem et pupilli invidiam avertere conabatur
sicut interpretatur Ulpianus Scoliastes quapropter casum pro prae-
dicti obiectione praetermisso ad casum indubitabilem amoremque cu-
raque Deorum orationem convertit, Caeterum ut ipse Ulpianus nota-
vit sapienter illud genus respondendi Demostheni perniciosum
fuit, quapropter ex ipsa praetermissione praeducti, ad accusa-
tionem obiectam intelligit populus patriam Athenas amore
quidem curaque Deorum sacras non esse, quae Ulpianus adnotatio
ad casum nostrum mirifice applicatur quoniam cum Iulianus resp.do

de Casu indubitabili ab aliis iuris consultis admisso in sua specie
afirmaret legatum directae libertatis convicta in dubitanti talem
cum ipse sentiat libertatem in predicta specie competere non esse directam
sed fideicom.am ut pote ab herede ipso gravato impositam consequenter i
ut Julianus in sua specie contra legatum responderet cum aliis plu-
ribus iuris consultis in d. l. 84. de leg. 2. atque ita de obscurissima hac
Juliani questione censemus quousque alter meliora respondeat =

N. 35 Sed antequam hic decedamus qua ex eodem interpretationis ge-
nere constat explicandus est tx in l. si quis ita 12. in pri. de
stat lib. quo loci ideo fideicom.a libertas in ttl.o heredis relicta
directae libertatis conditionem antevertat quia heres ttl.i non extra-
neus periculo legatarius gravatus est manumittere in per-
sona autem heredis possibilis est fideicom.a libertatis impletio prop-
ter concursum dominii que conditio in extraneo legatario prop-
ter eundem dominii defectum impossibilis fuisset quamquam alia etiam
circumstantia in illa specie occurrit cuius ratione etiam ex-
traneus legatarius potuisset fideicom.am libertatem sibi preci-
tam atque directae libertatis conditionem antevertere sicuti iam
patebit ex l. si fundum 81. § 1 de leg. 1.

N. 36 Iam vero postquam nos
a famoso Juliani loco expedivimus superest ut differentiae
rationem quam assignamus inter heredem gravatum manumittere
atque extraneum legatarium manumittere gravatum ad consilium
dum Gaium nec non Paulo Juliano et Ulpiano in casibus supra
explicatis impugnemus urgenter ex l. si fundum 81 § 2 de leg. 1.
qui tx di extraneo legatario loquitur sicut manumittere gra-
vatum et si non manumiserit in specie d. legatario legatum
in qua specie propter potestatem conditionis si non manumi-
serit sub qua species pro legatario ademita resultat con-
traria conditio, et si non manumiserit etiam pro legatario si-
cut dolo l. c. d. l. 3 et l. g. 10. de adim. leg. et tamen hec condi-
tio afirmativa que resultat impossibilis non est immo parum
legatarius manumittere potest ita ut d. legatum antevertat

49

Cum Conditionem desiderare faciat, et Conditio specifica manu mittendi quae contraria Conditio expresse resultat etiam in extraneo legatario gravato, nec cessionem legati nec dominii adquisitionem suspendit, quod directissime docet Julianus ibi [illegible] respondi Semproniis prius legatarium totum eum interim habiturum et si quidem intra annum manumisisset liberum cum effecturum. Cui rei consequens est, ut fateamur rationem dicentium ad conciliandum Gaium cum reliquis Iuris consultis —

N. 37 Cui.

Argumento ut respondeamus signanter observandum est hoc legatum de quo Julianus loquitur nec esse legatum purum nec Conditionale sed potius esse legatum modale, ita enim legatur Sempronio, lego si cum, ut intra annum manumittat, et est modale lege quaesitum 40 § ult. lege Cum, ut intra annum manumittat, et est modale lege quaesitum 40 § Ult. lege Cum ut intra annum manumittat, et est modale lege quaesitum 40 § Ult. lege cap 80 in fin de Cond. et dem. leg. multa 44. de man. testamento Deinde observandum est hunc modum adiectum, ut intra annum manumittat ex voluntate expressa testatoris Confestim adimpleri debere quin imo totius anni intra habere et ante postremo anni diem manumissionem peragi sufficiat, hoc enim est necessaria dici quod Conditione potestativa affirmativa sive negativa Conveniat ut ultimo momento adimpleri possit lege quaesitum hoc. 42. lege cum qui 138. de V. O. Cuius iuris ratio bona est, non solum in Contractibus, Verum etiam in ultimis voluntatibus receptum est lege Titta 43 § 1 de leg. 2. lege Stichio 22. quo dies leg. Deinde observandum est quod quamvis hoc legatum modale, ut intra annum manumittat Vi-dearetur in specie Juliani esse Conditionali propter diem et potestatem affirmativae Conditionis ex negativa resultantem tamen a Conditionis affirmativae resultanti removet diem quem ad favorem legatarii ex voluntate testatoris inest recte enim Cum Conditione resultante dies certus imo certus Compatitur d. lege. 8. lege 42. lege 138. de V. O. Donell lib. 8. Cap. 18. et 30 et lib. 5. Cap. 5. Cuias. 8. obs. Cap. 1. Antt. Gomez 2. Varia. Cap. 11. quo circa tametsi ex negativa Conditione Contraria si non manumiserit in specie Juliani hac Conditio

67

Afirmatiua resultaret si manumisserit, verum tamen hec condi-
tio afirmatiua, quæ resultat in dubium habet diem, idest si ma-
numisserit intra annum, dies enim per conditionem non remouetur
imo utrique compatitur d. leg. 8. de V.O. proindeque in leg. stichum 15 de
man. test. et in leg. si ita 17. de stat. lib. in qua dies manumissionis
adicitur. Sciendum est illud perpetuo conuinctum esse cum conditione
afirmatiua manumissionis, quæ in illis uerbis resultat pro-
fiduus in leg. quod si 17. quando dies leg. et in leg. titio 36 § ult. de cond.
et demonst. =

nº 38 Quibus ita suppositis respondendum est in spe-
cie Iuliani conditionem quidem resultari videri, quæ etiam in dubium
diem habet, et fauere legatarijs. Porro conditionis, et dies effectus
contrarij esse videntur in predicta specie, quippe conditio eo opera-
ri videtur, ut cessionem adquisitionemque in persona Sempronij pre-
legatarij suspendat, quousque manumittat d. leg. 10. de adim. leg.
d. leg. si post mortem 68 § pure de leg. 1, quæ suspensio impossibile
facit conditionis implementum propter defectum dominij non ad-
quisiti pluribus ex pluribus, at vero non dici ad fauorem le-
gatarij expresse adiecti, atque post conditionem resultantem, etiam
requisiti contrarium effectum operatur, et scilicet prestandam cessio-
nem et adquisitionem stichi legati, ut ille ex voluntate testatoris in toto
anni interuallo primus legatarius tanquam suo fruatur, eiusque
operas lucretur, quippe conditio dici cum potestatiua faciendi
uel non faciendi conditione conuincta tota est ad fauorem debitoris
tam in contractibus, quam in ultimis voluntatibus leg. 4. et 42, et 138
de V.O. leg. scota 45 § 2. de leg. 2. leg. 22. quando dies leg. leg. 4 § 4. de
in diem add. in hoc autem conflictu conditionis, et dies simul
conuinctorum preualet dies suumque effectum cessionis, atque presenta-
neum adquisitionis exercuit supprimendo suspensionem condi-
tionis, et dilationis, dies enim cum conditione conuincta po-
tentior longe est, ex pluribus, quæ omnes ita interpretant
in d. leg. 8. de V.O. Donellus lib. 5. Coment. cap. 9. et 20. et
ibi Osual. littera B. Antonio Gomez ubi supra. Can-
dati reliqua =

Ex qua elongati doctrina ratio solutio ad locum Iuliani apparet nemini, quamvis in specie Iuliani admittamus conditionem affirmativam resultare, quae ex sua natura impossibilis fuerit propter defectum dominii, lex tamen etiam diem resultat, qui conditionis effectum supprimit proindeque ratio dicti ad legatarii beneficium resultans ex sententiam puram Conditionis legati operatur, ita, ut dominium stici legati in persona Semproni primi legatarii confestim a morte testatoris radicetur, qua propter intellectum malignitatis Conditionis removet, cui xaus consequens est, ut sub expressa Conditione impossibili resultante, aut potius sub expresso effectu suspensionis dominii stici legati confestim Sempronio primo legatario adquiratur, quo dominio semel adquisito, efficacitatem manumissionis intra annum possibilis est, ut solius dominii defectum impossibilem faciebat efficacis fideicommissi manumissionis praestandam, ut supra diximus, quae doctrina quemadmodum evidenter demonstrat primum legatarium Sempronium posse in specie Iuliani removere ex dicti legati Conditione stici efficacitatem manumittere, ita etiam evidenter demonstrat posse eundem Sempronium dicti legati ad favorem dicti legatarii purificare, quia si opportuno tempore sticum non manumittat negativam dicti legati Conditionem purificet d. l. Cum si peculium 20. § Ult. de leg. ritta. 13. in fine, et patet ob stat lib. l. 3. stacum 15. de man. testo. per hanc doctrinam ad speciem Pauli ius applicare non possumus in nostra l. 33. et 34. de fideicomm. lib. et l. 29. et supplicare n possumus in nostra l. 33. et 34. Man testo in qua iuxis legati quidem sub modo, ut primus legatarius manumittat, lex tamen in dictis iuxis modus ille ex solo manumittat, potestate testatoris diem connexum non habet ad favorem legatarii sui prohibendum Conditio impossibilis affirmativa, quae ex negativa resultat non habet diem, quae Conditionis malignitatem removeat atque ideo circo impossibili Conditione vigente contraria Conditio directae libertatis necessaria, et pura est d. l. 37. de stat. lib. l. 34 § Ult. de fideicomm. lib. —

N.° 40 Quae doctrina a nos quasi nova... nunc duxit ad legatum certaeque limitationem adhuc in l. 9 qd si aliquid ... et l. legatum 10 de adim. leg. l. aliqua 10 de Cond. et demonstr. et l. si post mortem 2. de l. 4. in qua iuxis, doctrinam qua id corpus qd lib.

N.° 41

Conditione scripta ademptus est sub contraria conditione resul-
tante datus si dedi datus inquam si dedi adeo conditionalitas ut
hec conditio tacite, que resultat faciat suspensionem et dila-
tionem in cessione legati, d. lg. legatus 10, et lg. 68. § 2. de lg. 1. Cete-
rum hec doctrina hanc elegantem patitur limitationem tunc scilicet
conditionem resultantem facere suspensionem rei legati quo con-
ditio pure tamen stat, atque pure tamen resultat, alioquin
si ex voluntate testatoris continentem habeat diem a favorem primi
legatarii conditio que resultat, nec favorem facit, nec cessio-
nem impedit d. lg. si fundum 81 § 2 de lg. 1. lg. stichus 15 in principio ver-
ponso de man testamento lg. 23. in principio de stat lib. Cuius vera ratio est
summo opere notanda, quia scilicet intellectus conditionis re-
sultantis, que diem continentem habet totus versatur, totusque invol-
vitur supra efficaciam, et inefficaciam 2.ti legati conditionalis
supra cessionem autem adquisitionemque primi legati versatur quinimmo
illud relinquit purum quoad cessionem adquisitionemque, ut resultat
conditio aliquem effectum circa primum legatum operatur, nequaquam hic
effectus consideratur circa initium cessionis limitati quippe vir-
tute cessionis resultantis poterit primus legatus quod purum cessarat
ex post facto limitato tempore circumscripto, quia si hec con-
ditio que resultat non impleatur, legatum quod pure cessarat a primo le-
gatario tandem auferetur sicuti contingens in nostra specie Julia-
ni notavitque Gotofredus in lg. 11. de adim. leg. quippe ut ex Juliano
constat hec conditio afirmativa, si Sempronius manumiserit
non facit suspensionem legati in persona Sempronii, sed potius
facit portionem temporis limitationem, quia si Sempronius
non manumiserit legatum stichi ex Sempronio iam radicatum,
auferetur, atque ad 2.um legatum transfertur, qui modus legandi tamen
sub conditione, quam ex conditione appellatur, quia sub conditio-
ne resolvitur argumento textus elegantis in lg. 15. § miles 4. de mil. testamento
Gotofredus ubi proxime relatus =

N. 41 Dum hec scribimus memo-
riam succedit practicus et cotidianus huius alterius limitatio-
nis effectus quem crederet hic reg quandoque alias frequens negotiorum

Verum denegabitur ad hoc magnopere admirandum est, quod
ingentem hunc tractationis effectum in scholarum nostrarum mixtu
pragmaticorum illi indubitatam Princeps scholasticorum for-
tunatus auspex magnus Condiscipulus noster primarius Sa-
crorum Canonum Antistes D. noster D. Fran.cus de Puga et Feyjoo
Maioris Archiepiscopi Toletani Collegii magnum ornamentum
acris apud sacrum Deum Barbam orta est disputatio me pa-
trono accedebat conspicuo egregioque viro Domino licenciato
D. Micaelli de Azortequi laureo licenciaturae examen
subeunti maioris divi Bartolomei Collegii faustissime
proli acris in qua orta est disputatio circa nostrum contrac-
tus venditionis cum adiectione in diem celebrati contractus
illud in primis in confesso erat omnibus, videlicet hunc con-
tractum esse ab initio conditionalem id est dominium traditio-
ne non transferri si hoc ipsum inter praesentes ageretur, ut sub con-
ditione melioris pretii intra diem adducti recederetur a con-
tractu l. 2. de in diem add. quae et vertebatur in casu dubio
quo scilicet de intentione partium non apparebat in qua quaestione
illustris propugnator noster cum Iuliano et Paulo responde-
ret, cum nos censebamus emptionem puram esse dominiumque
cum traditione transferri in venditione fructus, quia interim
emptori pleno iure adquiruntur l. 4. § 1. de in diem add. addu-
cebat praeterea in hanc rem Covarrubias 3. 4. Tiraquellus in l. 8
C. de revocan. don. n. 283. Menchaca 3 com. cap. 49. Felician.
de solut. lib. 1 de cens. 6. super addebat praeterea non obstare
in l. ita 6. et l. imperator 16. de in diem add., et l. ult. de minoribus.
qq. concordia respondet ibi proxime Menchaca. et dict. 16
com. cap. 18 littera E. et cap. 19 cap. 5 littera F. tunc insurrexit
primarius noster sub hac forma in casu dubii, alterum est ven-
ditionem sub hac conditione resolui si melior conditio ad-
feratur l. 4 § 1 cum iusta 4. et legi cod. tit., et in casu dubio con-
ferat l. ... tunc quo
tum est tunc perfici contractum dominiumque transferri tunc quo
contraria negativa conditio extiterit, scilicet, quod melior
conditio in pretio, et circumstantiis pretii intra diem non fuerit
oblata contra quia contractus, qui sub conditione in aliis con-
tractus sub conditione contraria proficiscitur, et confirmatur

12

S

S l. 10. et de adim leg. l. 68. §. 2. de legat. quorum iura uncta sua ratione generaliter est regula ad contractus et ultimas voluntates sicuti patet ex l. 68. §. 2. sed sic est, quod meliori conditione allata prima venditio transit in 2.dam conditionem, et meliori conditione allata primam conditionem incipit corroborari, dicebat in suspensiuis arg.ti vim circa presentes tamen dominij translationes, et suspensiones versari, sicuti ex mente iuris C.ti apparet circa questiones fructus ita perceptores d. l. 8 les sequ. et 6, et 16. de in diem add. l. 2. § si in diem pro empt. quorum adquirendorum tñ adquirendorum nulla alia causa est propter dominium, et defectus dominij, tandem dicebat contrarias conditiones resultantes conditiones ad actiones dominij ad instar strictissime conditionis impedire d. l. 10. et 68. §. 2. et in presenti specie contraria conditio, que resultat ex sua malignitate resultat circa impedimentum dominij transferendi = sed huic arg.to egregie propugnator noster respondebat negando ucstrojo conditiones ex diu connexas dominij translationes impedire tota enim malignitas conditionis supprimitur a natura diei, que ex voluntate partium admititur, creditor enim in casu dubio dies adiectus, ut in camelle cum res vendita tradita rebus quas sua status fructum interim lucretur quo circa tota natura conditionis, in hac specie versatur circa efficaciam, et inefficaciam 2.di contractus quo spectatur circa suspensionem vero pri. contractus nequaquam versatur quo quidem circa quem effectus hec conditio circa prim contractus operatur illi unius est, ut meliori conditioni allata prius contractus fiat temporalis, idest limitatus tempore arg.to tx in d l. 55. § miles. 4. de mil test. at vero contractus retro superfectus non fuerit conditio non operata quo respondendi exemplo, et nos postea in disputatione publica contra assertiones fabri lib. 11. de error. prag. ex legg. legamimus fore, ut meliori conditione allata fingatur retro contractus perfectus nequaquam fuisse, qua propositio ni negata (cuius prolatio nulla est efficax) universi docti. cum fabro decreti destricti, ex quo dicendi, et respondendi genere plures iuris questiones illustrare potuissemus in qq

Dubitata an nostra quae in illis Versata sint vere Con-
ditionalia an sub Conditione potius resolvantur su-
persedemus tamen, ne si Causam fecerimus videantur ador-
natus, fornamentum Paij extraneum emendare supellecti-
lem videndus est Barbosa in lg. 25. §. 1. de solut. mat. n.°
14. et seqq. et in lg. 6. §. 1. eodem tito n.° 4. Glosa, et Bartol.
in lg. 30. de reb. Creditis fortunius Gal. in lg. 4. §. 1. de pactis
N.° 42 Oleandus Concilio 151. N. 2. =

Haec sufficientur ad illustra-
tionem Juliani in d. lg. 81. de lg. 1. nisi instaret Gotofredus qui inge-
nii felicitate acrius mire instat, cum enim Gothofredus alijs principijs
forcitus felicioribus longe aliterque nemo interpretatur Julianum sci-
perit, ut interpretationem nostram ex mente principijs d. Gothofredi
impugnemus, et propugnemus, diximus ad illum ex Contrariam
Conditionem affirmativam resultantem, si Sempronius intra annum
Stichum non manumiserit esse possibilem beneficio adiecti diei, Cuius
ratio est dominium Stichi pure Cedit adquisitumque Sempronio pro
legatario ad hunc effectum, ut fideicom. manumissio fiat ex Gothofredi
nunc ex mente Gothofredi sic arguimus, dominium Stichi pure Cedit
atque beneficio adiecti diei Sempronio adquisita, quod si existat Con-
traria Conditio ex parte adiecta; si Sempronius Stichum non manumi-
serit Stichus sit d. legati, non poterit existens Conditio integrum illum
effectum operari, quem Julianus Commiscuit, scilicet, quod totus Stichus
ad Seium 2.dum legatarium transferatur, quinimo limitatus ille effectus
resultabit, ut inter Sempronium, et Seium bonaque se tamen Convenerit
partes in Stico ambo habeant, ita ut pars Stici pro indiviso apud
Sempronium maneat, pars autem ad Seium 2.dum legatarium pro indiviso
transferatur, et hoc patet Consequa ex iuribus manifestis lg. 6. §. 2. de usufruc.
accresc. lg. 10. §. illi. de ... lib. lg. 1. §. si dies Veri. sed si sub condit.e
ut legatarium, seu fideicomissarium nom. Cau. lg. 33. de lg. 1. arg.to lx
in lg. 8. de leg. 3. lg. unica § Coniunctis de Caduc. toll. §. si eadem d. inst.
de leg. ratio autem ex praedictis iuribus bona est deducta, quia si prius
fundus legetur, deinde 2.do idem fundus sub Conditione legetur sistente

Conditione pro legatario legati non adimita, sed tanquam legatarios re tamen conjunctos divisa ex alleg. ult. Doni. Lib. 8 Com. Cap. 20 Antt.º Gomez pro Varia. Capto. Duaren. pro dimxi acce. Sendi. d. Cuiac. in d. §. conjuncti in l. Unic. de Cadu. toll. Vasquez Menchaca lib. 1. de succ. Creat. §. 10. N. 102. Et si in predicta Juliani specie vista nostra interpretatione, sicut pro legatario relictum beneficium diei adiecti illi pure adquirita existere conditio 2.di legati non facit legati ademptionem, sed divisionem duntaxat, sed sic erit quod Julianus contra decidit, et interpretatio nostra impostura est contra mentem Juliani =

N.º 43. Etenim nisi audientium timeremus fastidium, plurima luce expeditissimis iuxta prius comprobata inna sciremus proindeque sufficiat nunc sincere respondisse arg. ... theofredi peccare propter ignorationem, quam potius dissimilationem 2.ae latentis limitationis ad tx in d. l. 3. et 10. de adim. leg. Cujus concordantiis, nimirum ad hoc, ut potestas 2.di legati conditionalis suos duos proprios effectus producat respectu primi legati scilicet sub conditione adimere, atque sub contraria conditione dari illud necessario requiritur, quod expressum in l. si cui. 5. de adim. leg. videlicet, ut in 2.do legato conditionali fiat expresse commemoratio pri legati v. g. Titio fundum Libonianum lego, deinde fundum Libonianum, quem Titio legavi, Sempronio do lego si navis ex Asia venerit, commemoratio enim prioris legati, quae in 2.do legato importata conditionali illa eadem causa formalis est, quae adveniente conditione facit primi legati ademptionem, atque eadem pendente conditione impedit primi legati efficaciam, Donell. Ant. et Gomez ubi supra, alioquin si 2.dum legatum absque prioris legati commemoratione conceptum, tunc nova conditionis 2.do legato scripta nullam circa prius legatum influentiam habet v. g. fundum Titio Libonianum do lego, deinde fundum Libonianum Seio do lego si navis ex Asia venerit, in hac enim specie pendens 2.di legati conditio non impedit primi legati efficaciam, nec eadem 2.di legati pendens conditio facit primi legati ademptionem =

Seio solum faciat, uel legati dimissionem tamquam inter legatarios con-
uenitur atque de uerbis orationis, Vocator lg. 8. §. 1. de Usufruct. leg.
leg. proxime alleg. ex qua aut qua alia similium fonte, hec adimen-
di suspendendique potestas Commemorata prioris legati. ingerita
quod in 2°. legato Conditionali, et puro fit prioris legati Comme-
moratio longe difficilius est explicare, quam intelligere, ne nos
id explicare solemus primum in legatis omnino puris, deinde in
legatis quorum, quorum posterius est Conditionale (eadem est Utrorumque
ratio) nimirum quod testator ita legat titio fundum libonianum do lego
deinde fundum libonianum quem titio legaui Seio do lego, id expres-
se procurat testator scilicet facere imperfectum sive infactum id, quod
quod iam perfectum, siue iam factum esse fatetur, dicit enim quod titio legaui (
quod est Verbum preteriti perfecti) lego Seio, (quod est Verbum temporis
presentis) et expresse facere procurat imperfectum quod expresse fatetur
iam esse perfectum, proindeque hec posterior oratio in presens tempus
Concepta memoria preteriti perfecti expressam penitentiam fac-
ti importet, siquidem contra expressam preteriti facti Confessio-
nem in tempus presens, et futurum Confexta negotii euentum, ut hec
posterior oratio Commemoratione prioris legati faciat eun-
dem primi legati eadem partem, patet Coniqua, quia in ea importa-
ta formaliter penitentia, et actus prioris actui Contrarius, si iam
Vero si hec penitentia, tunc interponatur, quod non obstante prete-
riti facti perfecti Confessione reuera tamen perfectum non dum est,
quia restat mors testatoris quem supremam Voluntatem finaliter Clau-
dit, et perficit necesse est penitentie effectum sortiri, quia Volun-
tas suprema deambulatoria est. lg. 4. et 18. de adim. leg. =

N.° 44 Alia

atque quando 2dum. legatum purum, siue Conditionale expressam prioris lega-
ti mentionem non habet. V.g. titio fundum libonianum do lego, deinde
fundum libonianum Seio lego, in hac enim specie testator numquam fatetur
primum legatum esse perfectum, imo contra quod ad 2dum legatum prouolat
tacite fatetur Voluntatem mentem suam non dum esse perfectam, et 2dus ac-
tus non est priori actui Contrarius nec in eo inuoluitur facta pe-
nitentia, perindeque 2dus actus aliquis tacitus, siue expressus habeat

33

ille est perfecto perficere scilicet, qd n̄ dy perfectus, ita lex l[illegible] legato ttt. voluntas perficiat d. lg. 6. § 2. inf. ac ex lg supra dictis; rem faciamus illustri exemplo manifestat beni Apeles super veneris picturas ita inscripsisse Apeles faciebat, cuius quia Apeles post hanc inscriptionem plures picturae lineas adiecisset, adiectae tamen lineae n̄ importarent, quasi praeteriti erroris emendationem confessionemque, sed potius importarent nisi potius bene inchoati consumationem, siquidem inscriptio illa Apeles faciebat, ut post praeteriti imperfecti supremas admittit lineas picturam perficientes, at vero si Apeles super picturam scripsisset Apeles fecit, postea aliquas lineas picturae adiecisset adiectae pro perfecto lineae praeteriti erroris emendationem atque confessionem importarent, quia cum inscriptio illa Apeles fecit, sit praeteriti perfecti confessio quod supra confessionem perfecti adiecisset erroris praeteriti confectio emendatioque fuisset alioquin si perfecta iam fuisset aliis supremis lineis n̄ indigeret, quo exemplo ad rem praesentem pertracto dicendum est ttt. cum mente prioris legati iam perfecti. eandemque rem legatam 2.do legatario pure, et condicionaliter legat ex persona primi legati emendationem, sive poenitentiam ostert lg si- cut §. si adim legitt vero si rem quam primo legatario legaverat 2.do legatario absque memoria prioris legati iam perfecti relinquat primam inventionem n̄ emendat, sed potius perficit nunquam enim fatetur primum legatum primam volutatem fuisse perfectam quinimo contra qd ad 2.dum prorsus volutatem perficientem spectat, quo circa in prima specie n̄ fit translatio, sed comunicatio lg sicut §. si adim. lg. in 2.a autem specie n̄ fit translatio, sed comunicatio lg. 6. § 2. di- versis leg. cum supra dictis; nec perfecto magnopere admirandum n̄ est, nos ex rigida verborum et temporum significatione hoc in prima specie effectus comunicet maiores enim effectus ex hac praete- ritorum perfectorum atque imperfectorum significatione deducta sunt videre est in lg si quis ttt. de l. o. lg. 21. § si fideicom. lg. legi de leg 3. lg. lloren 41. § schola 13. de leg. 3. Barb. in lg 3. § et. solut matri. n. 30. Acost lib. 1. select. cap. 24. n. 1. Don. lib. 15. com. cap. 2, et lib. 2. cap. 15. Hotom. obs. p.o. cap. 8. =

N. 45 Ex qua doctrina Gotofredi obiecto contrariam, et Iuliani interpretationem deluitur nimirum Iuliani formula. ita concepta est stichum Sempronio lego, ut intra annum manumittat, et si non manumiserit stichum Titio lego, in qua formula conditio existens manumissionis non impletae nequaquam facit inter priorem et 2.dum legatum coniunctionem realem, sed potius totalem translationem, ut Iulianus inquit, ratio est quod in 2.do legato Titio sub conditione relicto, expressa fit mentio prioris legati, eius perfecti, quod Sempronio relictum fuerat, verba enim ita eidem stichum Titio lego, tandem valent, ac si testator dixisset, eidem stichum, quem Sempronio legavi Titio lego, quod enim praeteritum perfectum legavi non exprimatur latini sermonis potestas, per syncopam flagitat. Ceterum nullus latinorum inficiabitur ibidem subaudiri verbum legavi, et in 2.do legato expressa sit prioris legati memoria, proinde in 2.do legato conditio existat non realis coniunctio, sed rigurosa translatio importatur. Rursus alio etiam modo ressumitur videlicet in 2.do legato quasi poenam quandam manumissionis fideicommissi non impletae importari, sapienter Gregorius notavit in dicto Com. n. 15. et sit ademptio, non vero sola coniunctio arg. textus in leg. rerum 24. et l. 41. § ult. de cond. et demons. quod idem nos scripsimus ad Papin. in l. intra 40. de pactis =

N. 46 Sed enim vero quamquam superior ad Iuliani interpretatio in l. l. 86. § 2. ex certa iuris ratione ambiguis explicata constare videatur, nihilominus tamen in eorum restat vincenda difficultas ex textu in l. stichum 15. in 2.da respon. de man test. Cuius loci prima pars expedita iam est, tractat enim ibi Iulianus de extraneo legatario cui stichus legatus est ut intra annum manumittat in qua specie fideicommissos libertatem possibilem esse quam directam perveniat nemo deinceps dubitabit tota difficultas vertatur in 2.da resp. in quo Iulianus mutata specie casum ex verbis videtur eius casum tractat in quo extraneo legatarius relinquitur stichus, ut eum manumittat nulla adhibita

temporis mente, et si non manumiserit statu liberum esse iubeat, quae
quidem in themate Gaij nostri species ita enim Julianus scribit: respondi
hoc modo libertate data, si Sempronius statum non manumi-
serit statuus liber esto, Sempronius nisi manumiserit nihil
iuris statum habiturum, sed liberum eum facturum: in qua verbis nul-
la est anni seu temporis alicuius commemoratio, et tamen deci-
dit Iurisconsultus possibilem esse fideicommissariam manumissionem, quae dominium pa-
tronatus in Sempronio fundet, et libertatem directam perveniat
et non solum quod resultat a conditione, eam adiectione, adici verum etiam
conditio sola dicta resultat fideicommissaria libertas possibilis est, quae di-
rectam antevertat etiam in persona extranei legatarij de quo Iu-
lianus loqui certum est equidem circa huius textus explicationem illud
in primis admonemus nos voluntarias angustias pati velle, alio-
quin si cum Alberico et Cuiacio diximus Iurisconsultum in ultimo responso non mu-
tare speciem, sed potius continuare primam, nullum profecto sub-
erit negotium in praedicta specie, sed tamen quia textus facilius manifeste
adrecepit speciem a Juliano mutari atque etiam nos iam pridem cen-
suimus magnum iuris arcanum, in hoc Juliani responso latere hanc
mutatae speciei suppositionem sponte admittimus, proindeque contendi-
mus speciem Juliani ab specie Gaij nostri nequaquam differri quoniam
tamen a Juliano tractatam longe diversam esse, siquidem ibi non trac-
tatur de efficaci libertate fideicommissaria statuo praestanda (quae profecto
impossibilis est) sed de iure tamen patronatus, quod ex manumi-
ssione etiam efficaci potest resultare, quin ulla cogitatio, ut recentius percipio-
tur signanter observandum est, quod quamvis in praedicto Juliani responso
impossibilis efficax manumissio fideicommissaria sit, non tamen est impossi-
bile extrinsecum manumissionis effectum, seu extrinsecam apud ma-
gistratum manumittendi caerimoniam, in qua tametsi vera libertas non
detur, importat tamen votum desideriumque manumittendi ex iudicio testatoris
argumento textus evidentis in lege mulier 20. § 2. de condit. instit. Cui exte-
riori manumissionis facto tamen si inefficaci debetur
tamen ex iudicio testatoris ipsummet ius patronatus =

Quae assumptio rationi exemplo ipsius Iuliani authoritate probata authoritas ipsius Iuliani verbis ibi: respondi imperium nisi manumiserit nihil iuris in servum habiturum, sed liberum esse futurum in quo videbit quisquam non animaduertit claram locutionis emphasim siquidem S.C. per factum legatarij de liberatione imposita, nec quaerit, nec respondit, nec de illo iure quod in servus manumisso resultat, sed solum de iure quod in Sempronium manumissore resultat, si enim non manumittit, nec manumittendi factum vel exterius manumissionis factum demonstat nihil iuris in servum legatarius habebit, scilicet ius patronatus non adquirit sicuti omnes interpretantur. At vero si manumiserit tamen si inefficaciter aliquid ius in servum legatarius habebit, scilicet ius patronatus quod in illa specie debetur non quidem manumissioni efficaci (cum quae rursus impossibilis fuit) sed voto manumittendi, et obsequio iterum per factum exterius declaratum, nec plane parui momenti est hoc factum manumissionis tametsi inefficax. nam si Amaeio, et lectarijs Cedere par est in lege qua ratione 122. § flavius de V.O. in illa specie propter moram donatarij servus donatus ex Constit. diui Marci ad libertatem raptus est, sicuti antiqui fere omnes censuerunt, et videre est apud Tarenum, Castr. et Duar. ibidem Curar. obs. lib. 20. cap. 21. siquidem Constitutio Marci, et interpretatio Papi ad sinlior etiam peractae est donator l. p. in. sine man. ad lib. l. Curas. lo. de manumi. l. 16 § 1. de man. vind. l. 1. et si mancipium ita fuerit alienatum cum alijs coniunctis a Sapi.mo Gonopxar N. 19. et tamen quamuis servus in illa specie liberatus ex Constit. Marci reperiatur debet vero tamen Scevola tum flavium donatorem qui eiusdem herede quod magis est servus ipsum cum donatario agere posse ut servum manumittat cuius rei ratio illa est extra sicuricum, et antiquos, quia tametsi factum manumissionis a donatario moroso interponendum factum sit inefficax ad effectum libertatis praestandi quam Constitutio Marci iam praestiterat interesse tamen poterat tum flavium donatorem quam servum ipsum iam liberum, ut exterius manumissionis factum apud Magistratum publice illa nota libertas euadat quae incognita adhuc videri poterat, ut pote ex sola Constitutione ipso iure competens

f

quae ratio, et si Cuiacio displiceat in libro obs. Cap. 21. Duarenio tamen placet, et Scipioni Gentili, quam et nos laudamus in nostro Annotatione pr. tit. n. 48. quo scilicet exemplo a Iuliano prolato pridem tradiderimus, si affirmaverimus, servum quidem in specie Iuliani rationibus libertate directa gaudere, ut Paulus noster docet, et Gothofredi ratio probat Cuius tamen interesse, atque testatoris ipsius interesse etiam posse ut ex terminis manumissionis factum quaestionis inefficax reliquatur interpretanda, interesset quidem servi, ut ex publica manumissionis solemnitate apud Magistratum, et populum cognosceat se se liberum esse interest etiam testatoris ut plenum obsequium suo imperio legatarius habeat, ut signanter docet Castrolopus in tract. de pact. n. 40. eo vestigio affirmandum est, in d. leg. etiam 15. in d. resp. de man. test. nequaquam probari possibile esse, in specie Gaii nostri fideicom. libertatem, sed illud duntaxat probari scilicet ex inefficari manumissione ius patronatus adquiri, tam propter voluntatem manumittendi, quam propter obsequium testatoris =

N. 48 Rursus haec eadem ad Iulianum interpretatio valida ratione probatur, quam nullus propter Iurium Gothofredum negavit tacitum quidem, sed tamen eiusdem testatoris voluntatem circa libertatem fideicom. imponi in illa specie, in qua sicuti legatum, ut si legatarius non manumiserit liberum eum esse iubeat, eo enim ipso quod in poenam neglectae libertatis fideicom. directam tribuit satis testator demonstrat se proclivi amore in libertatem, fideicom. ut fideicom. fieri ut supra cum sapientissimo Gongora scribebamus, et nos scripsimus ad Paul. in leg. in tract. de pactis n. 15. quod autem haec fideicom. libertas, propter complicatas et occultas iuris causas sit impossibilis, eiusdem voluntatem testatoris non tollet nec ius quod ex voluntate resultat mutare haec impossibilitas potest leg. 40. de heredib. inst. leg. 3. C. de inst. et subst. adeo enim est occulta impossibilis causa, ut etiam sapientiores fallere posset sicuti contingit Cuiacio et aliis quod etiam ex ipsa interpretatione Gaii nostri potest adeo enim admirabilem et occultam impossibilitatis causam in hac specie esse credidit, ut pridem tradiderit existimaverit hunc casum deferendum esse ad casus singulares, et paradoxicos, et si impossibilitatis causa adeo occulta eiusdem testatoris voluntatem circa factum fideicom. manumissionis non tollit nec enim.

De illa cogitauit, nec cogitare potuit. Porro quoad iuspatronatus aeque est, quia Ill.mo propter illam eandem causam, propter quam fideicom. libertatem in ius dilexit, ascendus est etiam ius patronatus in persona legatarii dilexisse, quia ut vulgo iactatur ex philosopho; propter quod unumquodque tale, et illud magis. tandem ut mentem nostram uno verbo explicemus, dicimus est in hac articulo questionem iuris, et facti, adeo inter se vehementer pugnare ut Juliano ad mediam viam eligendam cogerit, que media via in ardu. is iuris et facti questionibus iuridica est, et Juliano ipsi familiari in l. si pater 40. Vers igitur in hoc casu. de heredibus inst. et nos scripsimus in solemni Com.o ad Julianum in illo lex. quo circa iuri necessitati directa libertas debetur. l. cum ita 33. de stat lib. cum suis concordantibus, ceterum questioni facti. id est voluntati, et iudicii ius patronatus indulgens quod quasi quandam medium est inter directam

W. 49 et fin. et fideicom. libertatem

Tandem, ut pauca de illis exemplis disseramus, in quibus ius patronatus contra libertos directa libertate gaudentes conservari nobis videtur. pretermittimus in primis libertatem directam ex S.C.to Rubiano decernentem in qua specie ius patronatus non manere vulgo creditum est. l. cum Patro 26. § 7. de fideicom. libert. pretermittimus etiam libertatem directam ex S.C.tis damnatione Juciano, et Conticulciano, in quibus ius quidem patronatus legatariis et heredibus conservatur, quia ipse S.C.tus illius personae faciem representat que manumittere debebat l. 28. § si quis, et § ult. l. si tamen senatus 3. § 4. de fideicom. libert. notauit communis preceptor noster D. D. Ramos del Manzano illustrat horum S.C. W. 6. Cuias. in paratl. de fideicom. libert. lib 21 qq. Pauli. in l. si impuberi 13. de tutor. et curat. datis propter quam causam etiam pretermittimus constitutionem divi Marci, que ideo ius patronatus conservat contra libertos directa libertate gaudentes, quia constitutio representat factum emptoris, et donatoris, qui manumittere debebat l. 3. qui, et agg. ill. Gongora in suo tract. W. 3. Don. lib. 2 Com. cap. 12. Hotoma. 4. obs. 13. verum tamen quicquid de re sit habeat, circa constitutiones, et S.C.ta nos tamen vehementer mouit ius patronatus quod patribus manumissoribus contra tabulas emancipati

Conservata l. 1. & toto tit. si quis a parente fuerit l. requirimus
15. §. 1. ad trebell. in qua specie tametsi pater manumissor millies
vendat filios per imaginarias venditiones, atque contractas fidu-
cias, nusquam tamen efficiat, ut fideicom. libertatem illi filio suo im-
pertiat quae romana, & qui rata libertate ingenuitatisque gaudeat
& tamen coactissimus ius patronatus contra filios emancipatos pa-
tri manumissori conservatur, & sine exemplo non est, quod ius patro-
natus in efficari manumissionis facto tribuatur adversus personas
non solum libertinas verum etiam ingenuas. Rursus si libertatem directam
ex s.C. Rubriano descendentem attentius consideremus, reperiemus
vere libertos ita manumissos orcinos quidem esse d. l. 26. §. subentes d.
l. si filius 33. d. de fideicom. libert. l. 3. §. plane de leg. tutorib. verum ta-
men ius patronatus, & legitimo tutela filiis ttt.ii conservata filiis
in quantum fraudatoris, & tergiversantis, qui tametsi ex Rubriano
ius patronatus tanquam manumissores amittant, quae latitant, & frus-
trant, ex alio tamen capite id est tanquam filiis ius patronatus conse-
quuntur d. l. si eius 33. §. 1. vers. quo quis alio iure de fideicom. libert. l. 3.
§. plane de legitimis tut. l. unica §. si sub conditione C. de latin. lib.
toll. Ramo de Almança ubi proxime Cuias obs. 3. cap. 13.
& in qq. Pauli in l. 48. de man. ttt. & sine exemplo non est
ius patronatus contra libertos directa, et orcina liber-
tate gaudentes his absolvimus, quae ad partem Gaii quaes-
tionem pertinere videntur illud tamen admonemus
casum singularem Gaii relatam in l. aliquando 107. de solut.
& de mora illustratum hoc unico tamen manere
ibi enim, ut recte docuit Gothofredus regu-
la continetur in uno contextu exceptio
regulae ita ut non Gaii locus uno contex-
tu potest potest illum locum
= colocari deceat =

Cedat hic labor in honorem, & gloriam Deiparae
& Beati Francisci de Borja in cuius die
hic labor finitus est.
Die 10 Octobris anno Domini 1683.

Matias Duca

D. Man

Dn Antonio

Juan